

Jaarverslag 2009

RIJKS MUSEUM
a m s t e r d a m

Jaarverslag 2009

RIJKS MUSEUM
a m s t e r d a m

Colofon

Samenstelling en redactie

Pia van de Wiel en Maud Soethout

Fotografie

Afdeling Beeld Rijksmuseum en andere fotografen/instanties die in de bijschriften zijn vermeld.

Tekstredactie

Aggie Langedijk, Amsterdam

Ontwerp en uitwerking

Studio Jas BV, Amsterdam

Druk

Kunstdrukkerij Mercurius, Westzaan

© 2010 Rijksmuseum, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor meer informatie over de activiteiten van het Rijksmuseum, zie www.rijksmuseum.nl.

Inhoud

Begunstigers	4
Patronen	8
Schenken en nalaten	10
Verslag van de directie	13
Bericht van de Raad van Toezicht	23
Educatie	27
Publiek en media	28
Tentoonstellingen	30
Bruiklenen	32
Aanwinsten	34
Conserveren en restaureren	74
Publicaties van het Rijksmuseum	77
Publicaties van medewerkers	79
Lezingen door medewerkers	85
Externe activiteiten van medewerkers	91
Organogram	94
Personeel	95
Financieel verslag	101
Cultural Governance	122

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Het *Nieuwe Rijksmuseum*
De Staat der Nederlanden
Royal Philips Electronics
BankGiro Loterij
ING

Rijksmuseum

Baker & McKenzie, Amsterdam

- Ilse Bing, *Eiffeltoren*, 1931
- Bruce Davidson, *East 100th Street*, New York, ca. 1966-1968
- Robert Frank, *Interieur met Pablo*, ca. 1956
- Dave Heath, *Portret van Carole Asen*, New York, 1960
- Emil Otto Hoppé, *Licht en schaduw op een straat met keien*, New York, 1921
- Helen Levitt, *Hurkend meisje op straat in New York*, 1980
- Peter Sekaer, *Brandtrappen en schaduwen*, West Broadway, New York, ca. 1935-1939
- Peter Sekaer, *Portret van twee mannen in Nashville, Tennessee*, ca. 1939
- Bruce Wrighton, *Portret van een vrouw*, Binghamton (NY), ca. 1986-1988
- Bruce Wrighton, *Interieur van een eethuis ('diner')*, Binghamton (NY), 1987

BankGiro Loterij

- André-Charles Boulle, *Paar huwelijkskoffers op onderstel*, ca. 1688
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg met op de voorgrond Blaricum*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met op de voorgrond Laren*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met links Craayloos' Bosch en rechts de 'tafel'*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met op de voorgrond de Tafelberg zelf*, ca. 1795

- Cesar van Everdingen, *Meisje met een brede hoed*, 1645-1650
- Museum Plus Bus: een initiatief van zeven musea dat het mogelijk maakt voor groepen senioren uit verzorgingshuizen of met thuiszorg deze musea gratis te bezoeken

Europese Commissie, eContentplus Programme

- Access to cultural heritage networks across Europe (ATHENA)

The Getty Foundation

- Bestandscatalogus *Nederlandse schilderkunst van de zeventiende eeuw in het Rijksmuseum*, deel II, 1600-1625

Hata Foundation

- Bestandscatalogus *Nederlandse schilderkunst van de zeventiende eeuw in het Rijksmuseum*, deel II, 1600-1625

HGIS-C Ministerie van Buitenlandse Zaken en Ministerie van OCW

- De Varia Collectie van het Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen

ING

- Tentoonstelling *Vermeer uit Washington*
- Rijksmuseum Amsterdam Schiphol
- Familiecampagne
- Stand TEFAF in Maastricht
- Rembrandt-ontbijt
- IJsbaan Museumplein
- Patronen Winterdiner

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- Ondersteuning evenement inzake NY400, *Melkmeisje van Vermeer*, New York

Mondriaan Stichting

- André-Charles Boulle, *Paar huwelijkskoffers op onderstel*, ca. 1688

- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg met op de voorgrond Blaricum*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met op de voorgrond Laren*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met links Craayloos' Bosch en rechts de 'tafel'*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met op de voorgrond de Tafelberg zelf*, ca. 1795

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

- CHIP PLUS project, fase 1

PACCAR Inc

- Restauratieateliers
- Digitalisering van het fotoatelier

SNS REAAL Fonds

- André-Charles Boulle, *Paar huwelijkskoffers op onderstel*, ca. 1688

Vereniging Rembrandt, mede dankzij Prins Bernhard Cultuurfonds

- André-Charles Boulle, *Paar huwelijkskoffers op onderstel*, ca. 1688
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg met op de voorgrond Blaricum*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met op de voorgrond Laren*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met links Craayloos' Bosch en rechts de 'tafel'*, ca. 1795
- Jacob Cats, *Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, met op de voorgrond de Tafelberg zelf*, ca. 1795

Vrienden van het Rijksmuseum

- *Koffer van Namban-lakwerk*, Japan, 1575-1625

VSBFonds

- Publicatie van *Oog, Tijdschrift van het Rijksmuseum*

F.G. Waller Fonds

- Aankopen Rijksprentenkabinet

Rijksmuseum Fonds en Fondsen op Naam

Het Rijksmuseum Fonds is een onafhankelijke stichting die in de meest brede zin steun verleent aan het Rijksmuseum. Elke schenking aan het Rijksmuseum Fonds is zeer welkom. Particulieren die specifieke verzamelgebieden, collecties of andere activiteiten van het Rijksmuseum willen versterken, kunnen door middel van een financiële bijdrage een Fonds op Naam oprichten. Het Rijksmuseum Fonds beheert de gelden en wendt het rendement aan voor een door de schenker bepaald specifiek doel, bijvoorbeeld aankoop, restauratie, onderzoek of educatie. In alle communicatie rondom de activiteit wordt het Fonds op Naam vermeld.

Maria Adriana Aalders Fonds

Ten behoeve van de collectie *vaderlandse geschiedenis en de collectie Nederlands cultureel erfgoed*.

Sara Geertruida Aalders-Huender Fonds

Ten behoeve van de collectie *kant*.

Bank ten Cate & Cie Fonds

Aankoop, restauratie en onderzoek ten behoeve van het textiel voor het interieur.

Bestuursfonds Hollandse Meesters

Ten behoeve van educatieve programma's, projecten en middelen.

- Theatrale rondleiding 'Het meisje zonder naam'

M.J. Drabbe Fonds

Verwerving van kunstvoorwerpen ten behoeve van de afdeling Aziatische Kunst van het Rijksmuseum.

Dr. Anton C.R. Dreesmann Fonds

Ten behoeve van fundamenteel materiaal-technisch onderzoek naar schilderijen.

Ebus Fonds

Het verlenen van steun in de breedste zin van het woord aan de collectie *middeleeuwse kunst van het Rijksmuseum*.

Fonds 1975

Maakt werving mogelijk ten behoeve van *documentaire fotografen voor de collectie van het Rijksmuseum*.

Gerhards Fonds

Aankoop en behoud van *Nederlandse schilderijen uit de 19de eeuw en de Romantische School*.

Migeliën Gerritzen Fonds

Ten behoeve van educatieve activiteiten voor de afdeling *Conservering & Restauratie in de breedste zin van het woord*.

Scato Gockinga Fonds

Het ondersteunen van de collectie *scheepsmodellen in het Rijksmuseum in de meest ruime zin van het woord*.
- Publicatie van bestandscatalogus *Marinemodellen*

Goslings NieuwBeerta Fonds

Het in stand houden en het uitbreiden van de collectie *Japanse prenten, in het bijzonder Surimono-prenten, ten behoeve van het Rijksprentenkabinet*.

Bas ten Haaf Fonds

Ondersteunen van het optimaal toegankelijk maken van het museum

voor mindervaliden en lichamelijk gehandicapten.

Manfred & Hanna Heiting Fonds

De bevordering van fotohistorisch onderzoek door aankomende conservatoren uit binnen- en buitenland aan de hand van originelen uit de Nationale Fotocollectie in het Rijksmuseum.

- Publicatie van het vijfde, zesde en zevende deel van de reeks *Rijksmuseum Studies in Photography*

Paul Huf Fonds

Het realiseren van aankopen voor de Nationale Fotocollectie.

Johan Huizinga Fonds

De optimale presentatie van het cultureel historisch erfgoed van Nederland in het Rijksmuseum.

- Publicatie van *Kind in de Oorlog. Mohammed Toha schildert Yogyakarta 1948-1949*

A.E. van Kampen Fonds

Aankoop, restauratie, tentoonstellingen en onderzoek van zilver.

Johanna Kast-Michel Fonds

Het ondersteunen van opleidingsmogelijkheden, onderzoek en uitvoering van projecten voor restauratoren.

Knecht-Drenth Fonds

Ten behoeve van aankoop van Nederlands gelieerde schilderijen 20ste eeuw.

Willy van der Mandele Fonds

Ten behoeve van restauratie en onderzoek van schilderijen.

Veluvine Molijn de Groot Fonds

Jongeren uit Nunspeet op een inspirerende

wijze kennis laten maken met het nationaal cultureel erfgoed.

- Bezoek van ruim 500 kinderen uit Nunspeet aan het Rijksmuseum op 9, 10 en 12 februari 2009

Sem Presser Fonds

Mogelijk maken van een educatief project voor jongeren waarbij het uitgangspunt is dat jaarlijks een actueel aspect van de Nederlandse samenleving in een serie foto's wordt vastgelegd. Het project wordt verbonden en loopt parallel aan de jaarlijkse foto-opdracht Document Nederland.

- Fotoproject door jongeren bij Document Nederland, *Vechters en vredestichters*

Edwin Vom Rath Fonds

Aankoopfonds voor schilderijen, prenten of objecten in de categorie beeldhouw-kunst en kunstnijverheid. Objecten mogen alleen in Amsterdam worden tentoongesteld.

Receptuurboeken Fonds

Aankoop, restauratie, onderzoek en onderwijs ten behoeve van de receptuurboeken en de handleidingen voor de kunstenaar.

- *Advice to proprietors on the care of valuable pictures painted in oil, with instructions for preserving, cleaning, and restoring them, when damaged or decayed/* by an artist [John Bengo].

London, Wycombe, 1835

- *Bilderpflege : ein Handbuch für Bilderbesitzer. Die Behandlung der Oelbilder, Bilderschäden, deren Ursache, Vermeidung und Beseitigung/* von Porträtmaler Eugen Voss. Berlin, 1899

- *Chromatography : a treatise on colours and pigments and of their powers in painting /* by George Field. London, [1841]

- *A descriptive handbook of modern water-colour pigments/* by J. Scott Tailor. London, 1890-1900. One shilling hand-books on art, nr. 43

- *Dyeing and calico printing; including an account of the most recent improvements in the manufacture and use of aniline colours/* by the late F. Crace-Calvert; ed. by John Stenhouse and Charles Edward Groves. Manchester, London, 1876

- *Konst en recept boek/* Mattheus Verheijden. 1736. Handschrift

- *Kurzgefasste Abhandlung über die Aetz-Kunst und die geätzten 84 Blätter welche durch Johann Heinrich Tischbein hrsg. sind.* Kassel, 1790

- *Manuel de peinture et du sculpteur; ouvrage dans lequel on traité de la philosophie de l'art et des moyens pratiques/* par L.-C. Arsenne. Paris, 1833

- *Nouveau manuel complet du coloriste : ou instruction simplifiée et élémentaire pour l'enluminure, le lavis et la retouche des gravures, images, lithographies, planches d'histoire naturelle, cartes géographiques, peinture orientale, plans topographiques/* par [Émile Théophile] Blanchard, [Aristide Michel] Perrot et [L.J.S.] Thillaye. Paris, 1841. Manuels roret.

- *Nouveau manuel complet du fabricant de couleurs et de vernis : contenant tout ce que a rapport à ces différents arts/* par Riffault et Vergnaud. Nouveau éd. Refondue et ornée de figures par [Claude Jacques] Toussaint de Sens. Paris, 1850

- *Practical treatise on painting in oil colours/* Thomas Bardwell. London, 1795

- *Traité des matières colorantes comprenant leurs applications a la teinture et a l'impression et des notices sur les fibres textiles les épaissants et les mordants publié sur les auspices de la Societé Industrielle de Mulhouse et avec le concours de son comité de chimie/* par M.P. Schützenberger. Paris, 1867

J.A.J. en M.A. Risseeuw Fonds

Ten behoeve van aankoop, restauratie en tentoonstellingen van schilderijen en aquarellen uit de periode van de Haagse School.

Staal aan Zee, Corus Staal B.V.

Ten behoeve van de aanstelling van een conservator Indiase kunst.

- September 2009, Anna Slaczka in dienst getreden

Suman Fonds

Het bevorderen van de toegankelijkheid van het Rijksmuseum voor Engelstalige kinderen.

Frits en Phine Verhaaff Fonds

Aankoop en restauratie van, tentoonstellingen over en onderzoek naar middeleeuwse kunst.

- *Omgeving van Lodewijk van Boghem, Maria met Christuskind*, ca. 1500-1510

Virtutis Opus Fonds

Ten behoeve van een conservator en een restaurator voor het behoud van en het wetenschappelijk onderzoek naar de collectie marinemodellen.

Van der Vossen-Delbrück Fonds

Ten behoeve van aankoop, restauratie en onderzoek van kunsttheoretische en kunsttechnologische bronnen.

- *Ideen eines Kunstfreundes über die zweckmässigste Einrichtung von Gemälde-Gallerien und Cabinetten/* Joseph Karl Eduard Hoser. [Praha, 1845]. Handschrift

Sylvia en Carel Willink Fonds

Ten behoeve van het bestuderen, restaureren, verwerven en uitdragen van het werk van Carel Willink.

Schenkers

Stichting Vandenbroek Foundation

- Aan Canon gerelateerd lesstof vervangend programma voor het basisonderwijs

Echtpaar Van Hulsen-Ognibeni

Bijdragen leveren aan de verzameling Italiaanse tekeningen van het Rijksmuseum ten behoeve van aankoop, restauratie, tentoonstelling en onderzoek.

Stichting Zabawas

- Onderdeel restauratieproject Het Nieuwe Rijksmuseum

en anonieme schenkers

Meer informatie

Voor meer informatie over sponsor- en partnerships, schenkingen, legaten en Fondsen op Naam kunt u contact opnemen met de afdeling Development, 020-6747302, of de website www.rijksmuseum.nl raadplegen.

Patronen

Marina Aarts, Amsterdam
Mr. F.J. Afman, Amsterdam
F.J.G. Bakker, Antwerpen
Drs. J.C. Balt, Theodoor Gilissen
Bankiers N.V., Amsterdam
Drs. John Harvey S. Bergen, Amsterdam
Drs. L.M. Bevers-Reinders, Rotterdam
De heer en mevrouw Bierman,
Benningbroek
W.J. Blok, Rijsbergen
Drs. J.H.E. Bok, Wealth Management
Partners N.V.
Jan-Maarten en Pauline Boll-Kruseman,
Amsterdam
Matthias Boswinkel, Room,
Naarden-Vesting
Drs. T.A.C. Bouman, Amsterdam
F.M. Brenninkmeijer, Meerbusch
(Duitsland)
Annemiek en Hans Brouwer,
Badhoevedorp
C.M.J. van der Burg, Noordwijk
Christie's, Amsterdam
R. Dattatreya, Total Solutions Group,
Amsterdam
G.J.M. Derksen, Amsterdam
Drs. F.J.M. Disch, Bilthoven
Will Ditmeijer, Galerie Diva
Ir. J.D. Doets, Amsterdam
Theo Dorresteyn, Realworks BV,
Amsterdam
R. Drake, Wassenaar
L.J. van Driel, Amsterdam
Drs. P. van Duinen, Amsterdam
P.M. Elte, internist, Amsterdam
Drs. F.H. Fentener van Vlissingen
Arent Fock, Amsterdam
H.T. von der Gablentz, Amsterdam
W.J. van Geest, Grindelwald (Zwitserland)
P. Gehring, Amstelveen
C.H. Gerritsen, Oosterbeek
Ir. H. de Goederen, Aerdenhout
Hans en Manuscha de Haan Koelega,
Willem van Nus Stichting, Amsterdam

Drs. M. Hagers RA, Ernst & Young,
Amsterdam
Familie Han-Crebolder, Amsterdam
Mr. H. den Hartog, Arnhem
A.Ph.J. de Haseth Möller, Amsterdam
Mr. R.R. Hazewinkel, Bussum
J.P.J.M. Hemels en A.S.J. Hemels-Witte,
Hemels B.V., Breukeleveen
Mr. J.M. Hessels, Wassenaar
C.F. Hessing, Amsterdam
De heer en mevrouw Hoogendijk-Bol,
Bussum
Drs. W.J. Hoogsteder, Den Haag
Dr. S. van Houten, Waalre
C.A. Huis in 't Veld, Utrecht
H. Hulsinga, Amersfoort
ING
N.H.E. Jakobs, Amsterdam
De heer en mevrouw Jansen-
de Boorder, Bussum
J.M.J. Jas, Studio Jas, Amsterdam
De heer en mevrouw de Jong-van
Dooijeweert, Amsterdam
Mr. H.A.J.M. van Kaam, Van Kaam
advocaten, Amsterdam
B.J.Th. Kastrop, Classicus B.V., Heemstede
Familie Klerk, Amsterdam
Mr. J.D. Kleyn, Amsterdam
J. Koster, Vught
Marcelle en Joost Kuiper-Gerlach
Mr. M.J. Langeveld, Bergen (NH)
Prof. dr. R. de Leeuw,
oud-hoofddirecteur Rijksmuseum
Dr. S.H. Levie, oud-hoofddirecteur
Rijksmuseum
A.M.C. van der Linden-Taverne,
Amsterdam
M. van Linschoten, Tilburg
De heer en mevrouw van Lith-Dumont
A.H. Lont-Kruimer, Amsterdam
Mr. R.I. Loosen, Amsterdam
Jhr. mr. A.A. Loudon, Den Haag
Rudy M.J. van der Meer, Emst
Drs. M.Y. Meijer-Bergmans, Wassenaar
P.B. Mensing, Amsterdam

Mr. Rien H. Meppelink,
notaris, Amsterdam
Mr. G.E. ter Meulen-Schlick
J.L. Miedema, Amsterdam
F. Molenaar, Amsterdam
E. Munnig Schmidt, Loenen
E.A. Nijkerk, Wassenaar
Melanie en Robert Jan van Ogtrop-
Quintus, Stichting Walk your Talk,
Amsterdam
Marijke van Oordt-Jones, Brussel
Prof. dr. H.W. van Os,
oud-hoofddirecteur Rijksmuseum
W.A. Paardekooper, Amsterdam
C. Paulus van Pauwvliet, Amsterdam
Pot Family Foundation
W.P.B. Reefman, Blaricum
Mr. D.F. Richters, Rotterdam
L.B. Romeyn, Teylingen
De heer en mevrouw van Rosmalen-
de Koning, Amsterdam

De heer en mevrouw Ruding-Hekking,
Brussel
De heer en mevrouw Ruys, Wassenaar
Mr. E.J. van Schaardenburg-
Louwe Kooijmans, Amsterdam
Mr. T.H. Scheer, Aerdenhout
Elisabeth Schep, Amsterdam
J.J. Schoeber, Theodoor Gilissen
Bankiers N.V., Amsterdam
Dr. J.P. Sigmond, Oegstgeest
Simonis & Buunk, Ede
Ir. C.P. van der Slikke, Amsterdam
Mr. Dirk-Jan J. Smit, Laren (NH)
Mark Smit Kunsthandel, Ommen
G.J.R. Staal, Düsseldorf
R. Stoffer, Amsterdam
A. Strating, Vinkeveen
J. Struik, Voorthuizen
Mr. F.D.E. Sulzer, Breda
T.M. Teves, Amsterdam
Drs. Ph.R. Tondou, Hurdegaryp

Drs. P. Toorenburgh, Amsterdam
De heer M.G. Trampe, Canon
Nederland N.V., Hoofddorp
W.B.I.M. Vehmeijer, Amsterdam
H.B. van der Ven, Den Haag
Jhr. drs. D.M. de Villeneuve
Koen Visser
Mr. K. Visser, Amsterdam
Mr. J.F. van Vlijmen, Naarden
Marian Voigt, Bussum
Hans Vroom, Utrecht
A.P. van der Wees, Amsterdam
Marc en Sandra Wesseling
P.E. Wessels-van Houdt, Amsterdam
Jhr. dr. H.E. Witsen Elias, Dordrecht
Cor en Jannet van Zadelhoff, Amsterdam

Het Patronen Winter Diner in het Vredespaleis in
Den Haag, 29 januari 2009.
Foto RVDA

Schenken en nalaten

Beeldende kunst

Johan Ambaum, Amsterdam
De heer J.S. Cramer, Vinkeveen
Jan Dees, Rotterdam
Jonkvrouwe C.I. Six, 's-Graveland
Marjan Unger-de Boer en
Gerard Unger, Bussum
De heer F. van der Veen, Apeldoorn
De heer B. van der Velde en mevrouw
S.L. van der Velde-Duis, Amstelveen
De heer H.B. van der Ven, Den Haag

Geschiedenis

Mevrouw H.J. Baruch, Amsterdam
Fred Blakelock, Stockton-on-Tees (GB)
Mevrouw N.E. Brouwers, Sneek
Pieter Eckhardt, Amsterdam
Mevrouw B. Feith-Schnitger, Vorden
Mevrouw J. Greveling-Jonker, Havelte
Mevrouw R.E. Grilk, Badhoevedorp
Mevrouw D. Jetten, Amsterdam
Steven F. Joseph, Brussel
Mevrouw C. Klaren, Monnickendam
Idelette van Leeuwen, Haarlem
Ministerie van Financiën, Den Haag
Mevrouw Nederlof-Wesenhagen,
Den Haag
Johannes Neubert, Bad Godesheim (BRD)
De heer en mevrouw D. Robinson,
Birmingham (GB)
Han Singels, Amsterdam
en anonieme schenkers

Rijksprentenkabinet

Antiquariaat Johannes Marcus,
Amsterdam
De heer J.M. Boll, Amsterdam
De heer P. Brandt, Wilrijk (B)
Willem Diepraam en
Shamaneë Kampadoo, Amsterdam
Erven Lambertus Hendrik van Berk,
Wychen
Jan Piet Filedt Kok, Amsterdam
De heer H.J.C. Ghering en mevrouw
M.A. Ghering-van Ierlant,
Bergen op Zoom
De heer J.H.W. Goslings, Epse
De heer H.H.M. van Hugten, Hilversum
Familie Van Hulsen-Ognibeni, Amersfoort
De heer P. Jonker, Oosterwolde
Steven F. Joseph, Brussel
Nico Koster, Amsterdam
Dirk Kraaijpoel, Groningen
Kunsthandel Theo Laurentius,
Middelburg
Lee Gallery, Winchester, MA (VS)
Huigen Leeftang, Amsterdam
De heer B. Marinus, Amsterdam
Willem den Ouden, Varik
Willem Ouwerkerk, Nieuwegein
De heer C.P.J. van der Peet, Amsterdam
Burchard J. Pennink, Tokio
Peter Poldervaart, Amsterdam
De heer P.W.L. Russell, Amsterdam
De heer W.O. Russell, Amsterdam
Stichting Derkzen van Angeren,
Rotterdam
Stichting Vrienden van de schilder
Martin Monnickendam, Amsterdam
Mevrouw A.E. Strik-Kuyper,
Amsterdam
Nicolaas Teeuwisse, Berlijn
De heer H.B. van der Ven, Den Haag
Karel Wetselaar, Krommenie
en anonieme schenkers

Bibliotheek

Irma Boom, Amsterdam
Taco Dibbits, Amsterdam
Jörg Durrfeld, Amsterdam
Jan Piet Filedt Kok, Amsterdam
Gerard van der Hoek, Almere
De heer H.H.M. van Hugten, Hilversum
Huigen Leeftang, Amsterdam
De heer S.H. Levie, Amsterdam
Pauline Lunsingh Scheurleer,
Amsterdam
Koos Meuldijk, Brielle
De heer H. Noot, Amsterdam

Snezana Stankovic (1970, Belgrado), reconstructieschilder.
Uit: Jan Banning, *Bouwwerk. Mensen maken het museum*, 2009 (eindejaarsgeschenk).
Foto Jan Banning

Verslag van de directie

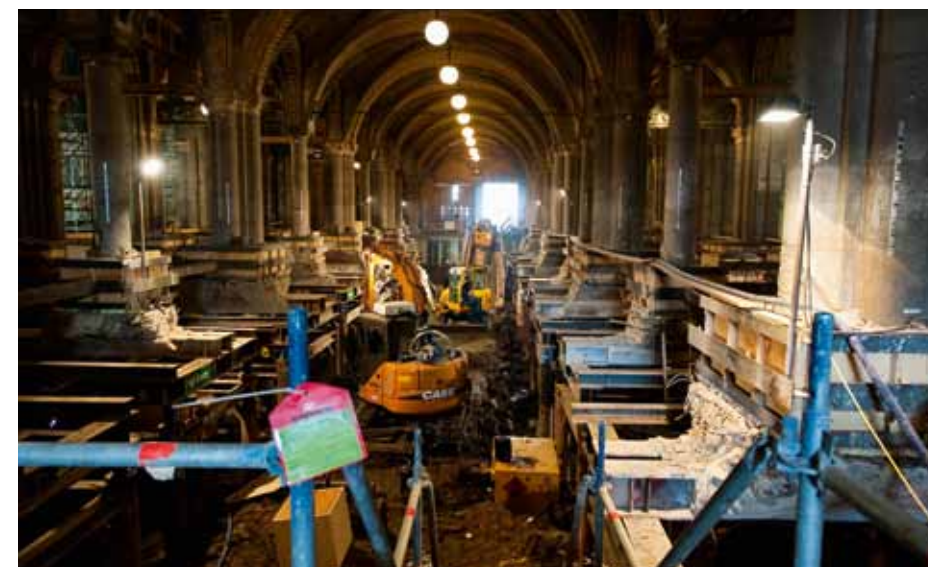
Verbouwen en verbinden

In de kerstrede van 2009 sprak koningin Beatrix haar zorgen uit over de vervreemding van elkaar in onze samenleving en het zegevierend van het individualisme, mede veroorzaakt door de technische vooruitgang, die ons onafhankelijker en afstandelijker heeft gemaakt. De koningin deed terecht een oproep voor het herstel van culturele waarden, een pleidooi voor vertrouwen en verbinden. Ondanks de miljoenen Hyvers en twitteraars, krabbels en tweets, is er steeds minder dat ons bindt. In plaats van mens zijn wij in toenemende mate consument, geen persoon maar doelgroep en niet langer individu maar een nummer, Digid, PIN of BSN. De koningin benoemt precies de grote vraagstukken waar onze samenleving momenteel mee worstelt: 'Misschien is wel de grootste uitdaging hoe individu en gemeenschap weer met elkaar te verbinden en vertrouwen te herstellen'. Het zou goed zijn om voor dit doel onze collectieve waarden, die met de Verlichting naar de achtergrond verdwenen, opnieuw te laden en inhoud te geven voor de 21ste eeuw. Inspiratie daarvoor kan gevonden worden in het Rijksmuseum, waar de culturele verworvenheden van onze samenleving liggen opgeslagen. Het Rijksmuseum

verbindt mensen, kunst en geschiedenis. Dit is het nieuwe missiestatement van ons museum.

We willen van collectie naar connectie. Het Rijksmuseum wil verbinden; mensen en voorwerpen, kunst en geschiedenis, vroeger en nu, en het individu met de samenleving. Betekende 2009 een reveil voor 'oude waarden'? In het begin van het jaar refereerde president Obama in zijn inauguratie ook al aan 'old values' en verbond deze met 'new challenges'. Het lijkt erop dat 2009 scharnierde tussen kernwaarden als loyaliteit, tolerantie en zelfs patriottisme. Als baken voor de toekomst heeft het Rijksmuseum, als beheerder van ons culturele kapitaal, wat dat betreft goud in handen.

Ondertussen in Amsterdam. De belangrijkste gebeurtenis van het afgelopen jaar voor het Rijksmuseum is dat er daadwerkelijk begonnen is met bouwen. Op 7 juli vond de eerste officiële bouwhandeling plaats en sindsdien wordt er volop gewerkt aan het nieuwe museum. Wie met regelmaat de zaken van dichtbij kan volgen, ziet dat het een indrukwekkend proces is. Het oude gebouw gaat letterlijk van zijn stutten. Het is nu nog nauwelijks voor te stellen dat, wanneer alles klaar is in 2013, er straks bezoekers lopen op wat er nu uitziet als een slagveld.

Bezoekers kunnen straks van de ene binnenhof naar de andere lopen via een doorgang onder de Museumstraat. De bestaande fundering vormde daarvoor echter een obstakel en is weggehaald.

Daarom ondersteunt een tijdelijke fundering de kolommen waarop de hele Eregerij rust, zodat een nieuwe, slankere fundering kan worden aangebracht. Foto Myra May Fotografie

Het bezoekersaantal was lager dan dat van 2008: 876.453, min of meer vergelijkbaar met 2005 (842.586). Gelukkig trokken onze tentoonstellingen elders veel publiek, de Gouden Eeuw in Vancouver, aansluitend te zien in de Pinacothèque de Paris, de Haagse School in Spanje, Duitsland en de Kunsthal Rotterdam, en ons *Melkmeisje* in het Metropolitan Museum in New York. Eigenlijk was 2009 in belangrijke mate het jaar van Vermeer. In maart, april en mei bracht namelijk de *Dame met de weegschaal*, een uitzonderlijk bruikleen van de National Gallery in Washington, in de Philipsvleugel al veel bezoekers op de been. In de herfst veroorzaakte *Het melkmeisje* in New York zo mogelijk een nog grotere toeloop. Stuk voor stuk succesvolle producties die het Rijksmuseum veel goeds hebben gebracht. Zie voor een overzicht van alle tentoonstellingen pp. 30-31.

A Humble Domestic Crosses the Sea

New York has been celebrating its Dutch ancestry in grand style, with a weeklong festival of free bicycles, royal visits and ceremonial flotillas along the Hudson. But the city's best 400th-anniversary present comes in a small, discreet package: Vermeer's painting "The Milkmaid," on loan from the Rijksmuseum in Amsterdam.

ART REVIEW
KAREN ROSENBERG

"The Milkmaid" has been to New York before, for the 1939 World's Fair. This time she's the star of a small, contextual show at the Metropolitan Museum of Art. "Vermeer's Masterpiece 'The Milkmaid'" includes all five of the Met's Vermeers and a smattering of domestic scenes by other 17th-century masters, among them Pieter de Hooch, Gabriel Metsu and Nicolaes Maes.

All have been chosen by Walter Liedtke, a curator in the department of European paintings who also organized the 2001 blockbuster "Vermeer and the Delft School."

The 18-inch-high "Milkmaid" (1657-58) is one of Vermeer's strangest and best works. There's nothing quite like it in New York, even with the eight Vermeers spread between the Met and the Frick Collection.

In this arresting treatment of a prosaic subject — a young woman laboring in the kitchen — Vermeer forsakes his well-known optical sensations for earthier pleasures. And in unprecedented fashion, he endows this domestic worker with traits typically reserved for higher-class women: virtue, diligence and a rich interior life.

In the painting the maid pours milk from a jug into a wide, two-handled bowl. Intense light

RIJKSMEUSEUM, AMSTERDAM

Vermeer's Masterpiece "The Milkmaid," at the Met, features that work and others from the period.

streams from the window on the left side of the canvas. The kitchen table is heaped with crusty bread, possibly the ingredients for a porridge. In the background, a foot-warming oven rests on the floor.

The maid is a young woman of sturdy build and

Continued on Page 29

Recensie in de *New York Times*, 11 september 2009. De krant vergeleek *Het melkmeisje* met de vijf Vermeers in het Metropolitan en de drie in de Frick Collection, en concludeerde 'there is no such thing in New York'.

Het prinselijk paar bij *Het melkmeisje* in het Metropolitan Museum of Art in New York. Foto Fotopersbureau Peter Smulders BV

2009 was ook het jaar waarin samenwerkingsverbanden werden gecontinueerd of een nieuwe invulling kregen. Ik noem in dit verband de start van de gezamenlijke meldkamer van het Van Gogh Museum en het Rijksmuseum aan de Paulus Potterstraat. Een project dat duidelijk maakt dat bewaking en beveiliging een nieuwe fase ingaan en ook al kost dat moeite en aanpassing, het zal uiteindelijk resulteren in efficiëntere maar vooral betere beveiliging. Ook werd met diverse nieuwe partners samengewerkt, in binnen- en buitenland. Het toont overduidelijk aan dat het Rijksmuseum op allerlei fronten actief is en bovendien innovatief en succesvol; het afgelopen jaar raakte de prijzenkast wederom goed gevuld met diverse onderscheidingen en nominaties. De collectie werd het afgelopen jaar strategisch versterkt met mooie aankopen en schenkingen. Ik noem hier de prachtige Boule-koffers (zie p. 54), die de laatste maand van het jaar en de eerste maanden van 2010 te zien waren in de Aanwinstenzaal.

BankGiro Loterij Goed Geld Gala, 11 februari 2010. Wederom zag het Rijksmuseum zijn aankoopbudget versterkt met een substantiële bijdrage van de BankGiro Loterij. In 2009 verwierf het Rijksmuseum met steun van de Loterij onder meer vier uitzonderlijke tekeningen van Jacob Cats uit ca. 1795 en twee koninklijke huwelijkskoffers van meubelmaker André-Charles Boule uit ca. 1688 (zie p. 54).

Winnaar van de door Oog georganiseerde verkiezing voor het mooiste naakt uit de schilderkunst: *Liggend naakt* (Sjaantje van Ingen) van Isaac Israels, 3 juli 2009. Oud-directeur van het Rijksmuseum Henk van Os behoort tot de bewonderaars. Foto Vincent Mentzel/NRC Handelsblad

Rechtsboven: Bas Dudok van Heel bij de presentatie van zijn onderzoek naar de personen afgebeeld op *De Nachtwacht*, TEFAP, Maastricht, 12 maart 2009. De resultaten publiceerde hij in een artikel in het eerste Engelstalige nummer van het *Rijksmuseum Bulletin*. Foto Vincent Mentzel/NRC Handelsblad

Voor de wintertentoonstelling *Ijspret* (21 november 2009-15 februari 2010), met werken van de dove schilder Avercamp, werden in samenwerking met het Nederlands Gebarent centrum nieuwe gebaren ontwikkeld voor een aantal begrippen die te maken hebben met 'kunst' en 'museum'. Foto Erik Smits

Wat ons rest

1.

Stel, er is een kamer. De kamer telt een vast aantal onderdelen. Er is een raam op links. Er is licht dat erdoor valt. Een collier van parels en een geel satijnen jakje met hermelijnen kraag. Steevast ook een tafel om de onderdelen te tonen: kijk een brood, kijk een mandje. Dit zijn de organen.

Op de achtergrond van de kamer prijkt een schilderij of landkaart. Of tenminste een spijker. Dan is het doek even weg, staat het achter de kijker. Schilderij, raam, spiegel en landkaart vormen de begrenzing een tweede huid om in te wonen. Wonderlijk membraan dat ademt tussen binnen en buiten.

Enkel de bezoekers veranderen. Zij verplaatsen nu en dan de organen staan stil in hun gesloten systeem van verf en marterharen openen het raam, spelen luit of gitaar, lezen brieven, schenken melk of staan bijna levendbarend in de Hollandse kamer. Zoals deze dame.

Met haar buik voor zich uit als een gloeiende sikkkel lijkt ze lucht te wegen. En ze gaat zwanger. Maar van wat? Bovendien, de vrouw weegt niet: ze wacht. Als een halve Maria staat ze stil in haar blauwwitte buidel van de nacht. Niet te naderen hart met twee schalen.

Men ziet veel in haar dat er niet is. Vroeger zei men: ‘Type Vanitas. De vrouw mediteert op het eeuwige leven.’ Ze kreeg namen als Weegster van Goud. Of van Parels. Haar buik leek een huiskamer vol. Het was de glans die ons misleid heeft als aureolen, eeuwenlang. Want de schalen zijn leeg.

En wie verwijzingen zoekt, diepzeekijken wil of juist hogere waarden wil koesteren, moet dat vooral doen, maar dit is genoeg. Dit volstaat voor mij, als een heidens geloof in het tastbare. Het hogere huist in de kamer. Een raam is een broodkorst is een tafel. Vermeer was de grote gelijkmaker.

Toen de schilder stierf, bleken de organen intact nagelaten: het glas, de schilderijen, de landkaart en ook het gele jakje dat nu eens door de ene, dan door de andere vrouw was gedragen ze lagen nog altijd in de kamer, die niet leger leek dan anders. Alleen de beheerder was verdwenen.

Geen schets of tekening bleef van hem over, vrijwel niets is ons vandaag bekend, geen dagboekfragment of toevallige brief behalve de brieven op zijn schilderijen, die sindsdien zijn verspreid over Den Haag, Amsterdam, Berlijn, Parijs, New York en Washington DC. De kamer heeft zich voortgeplant.

2.

Er bestaat ook een andere kamer. Deze kamer is nauwelijks verlicht. Niets op tafel. Het is er stil en verlaten. Een klein rond raam werd in de muur uitgespaard. Door dit gaatje piepte de wereld naar binnen, verspreidde een hemelsblauwe kleur tegen de wand. Dit was de bestuurskamer.

Vanuit dit vertrek werden jarenlang als losse parels leningen verstrekt. Al wie een spiegel kon bewasemen ja zonder hulp een krabbel zetten kon kreeg knikkers toegerold, terwijl intussen werd gepoogd de parel te behouden, of tenminste de glans achter te houden en deze apart nogmaals te verpatsen,

dóór te sluizen naar een nieuwe ruimte, om er dan het gewicht van de glans los te beitelten en dit moedwillig als heilige kredietwaardigheid op andermans tafel neer te leggen, telkens weer andermans hoopvolle tafel – risico moet rollen, weg, snel weg uit deze kamer, verder nog

van vertrek tot vertrek, tot in een laatste gitzwarte uithoek ook de schaduw van het gewicht van de glans der voormalige parel verwijderd was, en de mikmak zo vaak herverpakt dat de muren uit zichzelf gingen schuiven en tunnels vormden, als zenuwbanen in een systeem zonder uitgang.

En het systeem
zag dat het goed was

kop noch staart was het
kernloos en zonder maat

lichter dan ether was het
beter dan volmaakt.

Louter naar zichzelf verwijzend
was het almaar menigvuldiger geraakt. Het verspreidde zichzelf in wijde extase als een hemelsblauw licht over de wateren, van New York tot Parijs en Berlijn en Den Haag, Amsterdam – net zolang tot niemand nog een spiegel van een raam kon onderscheiden.

Technisch gezien ging het
helemaal toppie. Wie eenmaal de moraal buiten beschouwing laat kan zelfs in kanker een galante vorm van voortplanting zien van pure winst in feite. Wij werden overwoekerd met voorspoed. De sfeer sloeg pas om toen iemand naar het collier van parels vroeg.

De parels... tja. Waar waren die.
Als fonkelconfetti lagen ze verpulverd en uitgezaaid, ergens dáár aan de randen van onze economie, mevrouw tje. Maar waar precies, dat is de vraag. En de vrouw vroeg nogmaals om haar parels. In haar hand twee schalen. Als een schemerbonk begon buiten de zon te dalen.

Badend in haar loodgele gloed
had de dame in Washington aldoor staan wachten. Nu keek ze toe hoe de schalen eindelijk tot stilstand kwamen, hoe ter plekke in een plots evenwicht tussen lucht en moedwillige lulkoek heel dit systeem als een klaplong ineens stortte – kamer op kamer op kamer.

3.

Ik heb een voorstel.
Het wordt tijd onze zegeningen te tellen. Melk. Oorbel. Baksteen van Delft. Wij zijn de eigenaars van licht. Als goede beheerders zullen wij ons opnieuw met verf moeten voederen.

Moeilijk is dat niet.
Je neemt een schokvrije kist naar Amerika en vraagt daar: ‘Het oranje gordijn, dat licht van links en die paar oude schalen mogen wij die lenen? Over twee maanden brengen we alles terug.’

Maar dat doen we niet.
Dit doek blijft hier. Laat ons op deze manier alle kamers ontmantelen en terughalen. We schuiven de boel weer in elkaar gaan zitten in die ene kamer. Tellen wij rustig wat ons rest.

Dit is wat rest:
één spiegel. Twee handen. Zwart-witte vloer, gouden randen gloeiende sikkkel en ultramarijn. De sintels van een catastrofe zijn tastbaar als een brood of glas. Eetbaar als een tafel.

Dit tenminste – dit is echt.
Laat de zwangere vrouw hier blijven, in dit gebouw. Niet uit hebzucht maar uit lijfsbehoud. We gaven ze de glans van een parel als pand. Dat moet volstaan. Laat ieder zijn eigen deel ontvangen.

Wij werden consequent belazerd
uitgewoond tot op het bot huisden we in dozen van optisch bedrog maar die verf is van ons. Vandaag zullen wij leren kijken. Laat ons verminderen in deze kamer, en wennen aan de magere jaren.

Laat ons met de allerlaatste
bonussen die wij nog hebben, die we uit de schaamteloze kieren van onze ziel kunnen schrappen, onze doeken terughalen en zeggen: dat is dus een brood. Dit is glas-in-lood. Zo voelt de schittering van water.

Het is nog niet te laat.
Kijk door het venster van buiten naar binnen. Kijk dan: er staat wat er staat. En ja, dat is weinig. Maar ook wij zullen rijk zijn. Wij zullen leren de trotse bezitters van lege schalen te zijn.

Het Rijksmuseum mocht verder in 2009 een unieke collectie Japanse kimono's ontvangen, evenals een grote verzameling Nederlandse sieraden, beide als schenking van bevoegen particuliere verzamelaars die menen dat hun levenswerk voor toekomstige generaties bij ons in goede handen is. Een lijst van alle aanwinsten is te vinden op pp. 34-50.

Het Rijksmuseum was succesvol in het aanhalen van banden met particulieren uit binnen- en buitenland. Het aantal Vrienden groeide in 2009 gestaag en de Fondsen op Naam en andere begunstigers namen eveneens in omvang toe – letterlijk genomen zou het Rijksmuseum ook Burgermuseum kunnen

heten, het floreert immers ook door de gunsten van burgers. Onze *International Circle*, een nieuwe vriendenkring voor particulieren in het buitenland die het Rijksmuseum willen steunen, beleefde een vliegende start. De in mei 2009 opgerichte afdeling Development heeft vanaf haar oprichting direct vruchten afgeworpen. In deze afdeling zijn de activiteiten op het gebied van sponsoring, fondsenwerving, particuliere schenkingen en Vrienden bijeengebracht.

Voor de komende jaren staat er veel op stapel waarvoor de aanzet in 2009 is gegeven. Er komt een tentoonstelling over Gabriel Metsu (die behalve in Amsterdam ook in Dublin en Washington wordt getoond), werken van Juan Miró en Jan Steen worden gecombineerd (een presentatie die vanuit het Rijksmuseum doorreist naar het Metropolitan Museum in New York) en het beroemde portret van Jan Six door Rembrandt zal enige maanden in het Rijksmuseum te zien zijn. Onze art-nouveaobjecten werden nog tot 9 mei jongstleden getoond in het Singer Museum in Laren.

Het jaar 2010 wordt het eerste hele jaar waarin de huidige directie versterkt met

veel nieuwe collega's de toekomst tegemoet treedt, op weg naar de heropening in 2013. Die lijkt nu nog ver weg, maar komt iedere dag dichterbij. Het gebouw staat in de steigers en toont letterlijk dat er gerenoveerd wordt. De hele organisatie maakt zich intussen klaar voor de heropening, een uniek project dat iemand maar eens in zijn leven kan meemaken.

En we staan niet alleen, het Rijksmuseum weet zich, zoals zojuist al gezegd, gesteund door tal van particulieren, bedrijven en instanties, en eveneens op structurele wijze door de BankGiro Loterij, de Vereniging Rembrandt, ING en Philips, PACCAR, Corus, ons eigen Rijksmuseum Fonds en de talloze Fondsen op Naam.

Het Rijksmuseum is een prachtig en gezond instituut dat bruist van de energie. Kunst en geschiedenis zijn niet van gisteren, het Rijksmuseum staat midden in het heden. Het Rijksmuseum is geen vaste opstelling voor spullen van toen, maar een dynamisch huis voor mensen van nu.

Wim Pijbes
Hoofddirecteur

Ayaan Hirsi Ali doopt de naar haar vernoemde zwarte tulp, 4 november 2009. De Tulipa Ayaan is een eerbetoon van het Rijksmuseum aan de Somalisch-Nederlandse politica die naar de VS uitweek. De boodschap: 'Een vitale, open samenleving kan, net als in de Gouden Eeuw,

niet zonder buitenlandse fenomenen.' Honderd bollen waren eerder die week in de tuin van het Rijksmuseum geplant.
Foto Vincent Mentzel/NRC Handelsblad

Een lange rij wachtenden, tot ver in de Jan Luijkenstraat, voor een bezoek aan het Rijksmuseum, 23 mei 2009. De *Dame met de weegschaal* uit Washington was toen nog ruim een week te bewonderen.

Foto Joost van den Broek

Het jaarlijkse Rembrandt-ontbijt op 15 juli, de geboortedatum van de grote meester.
Foto Myra May Fotografie

Feestrede

Feestrede door hoofddirecteur Wim Pijbes ter gelegenheid van de eerste officiële bouwhandeling door minister van OCW Ronald Plasterk, 7 juli 2009.

Afgelopen week startte de Tour de France en in Amsterdam start volgend jaar de Giro d'Italia. Wat hebben fietsen en kunst met elkaar te maken vraagt u zich wellicht af. Staat u mij toe daar eens wat nader op in te gaan. Het wielrennen kent namelijk prachtige uitdrukkingen die ook zeer van toepassing zijn op Amsterdams recente geschiedenis. Zoals u allen weet, wordt de Tour de France dit jaar gemarkeerd door de Mont Ventoux en een aantal ongehoord zware bergetappes. Die zijn zwaar en alleen de allersterksten houden daar stand. Soms zie je juist daar de wonderlijkste dingen gebeuren. Renners die eerder in de race waren teruggevallen tot de middenmoot, ergens in het peloton, of zelfs daarmee de aansluiting verloren waren. Soms zie je renners die er aanvankelijk helemaal doorheen zaten zich revancheren en zich naar een toppositie terugvechten. Dat is het moeilijkste wat er is, terug naar de top, tegen de helling op. Dat heet in vielerleer 'herstellen in de klim'.

Nu naar Amsterdam, waar dit jaar de bouw van het Filmmuseum doorgaat, de Stadschouwburg een nieuwe zaal opent, het Paleis op de Dam heropent, het Stedelijk Museum een prachtig nieuw depot krijgt, de Hermitage haar deuren opent en waar vandaag voor het Rijksmuseum uitein-

delijk de eerste paal wordt geslagen. En er staat nog het een en ander op stapel.

Amsterdam begint zijn tempo terug te vinden en dat smaakt goed. Succes is niet vies maar noodzakelijk om te excelleren. Amsterdam is de culturele hoofdstad van het land en sluit vandaag een lange periode van lamelligheid, besluiteloosheid en tegenslag af. Amsterdam kan, nee moet, herstellen en versnellen in de klim. Er staat te veel op het spel, de internationale positie van kunststad, de enorme werkgelegenheid in de toeristenindustrie, de horeca, hotels, de restaurants. Het Rijksmuseum is een bronmuseum voor de groeiende creatieve sector, kunstenaars, modeontwerpers, architecten, designers en denkers. De instellingen aan het Museumplein trekken meer bezoekers dan de Efteling of welke andere attractie en een gesloten Rijksmuseum is een reden minder om Nederland te bezoeken.

Ik hoop dat wij met deze eerste paal nu recht op ons doel afgaan, de opening in de eerste helft van 2013. Zoals u hier allen in gezamenlijkheid bijeen bent en terecht een collectieve betrokkenheid toont en verant-

woordelijkheid voelt, zo hoop ik dat u ons in de komende jaren van bouw en verdere ontwikkeling blijft steunen. Het Rijksmuseum is van, maar bovenal voor ons allemaal. Los van deelbelang, partijbelang of eigenbelang.

Wij vieren vandaag de eerste paal van ons nieuwe Rijksmuseum. Het museum waar wij als kind al kwamen. Het museum waar wij met onze kinderen heen gaan. Het museum dat wij bezoekers uit de hele wereld willen tonen. Het museum waar wij ons thuis willen voelen. Ons Rijksmuseum.

Wim Pijbes

Foto's Erik Smits

De Museumpleinmusea verwelkomen de Hermitage Amsterdam met een felicitatieadvertentie in de landelijke dagbladen op de openingsdag, 19 juni 2009. Ontwerp Stang Gubbels

Uitreiking van de Gouden Penseel aan Sieb Posthuma in het Rijksmuseum, 7 oktober 2009. Foto Sake Rijkema

Opening door prins Maurits en prinses Marilène van de reizende tentoonstelling *Vermeer, Rembrandt and the Golden Age of Dutch Art. Masterpieces from the Rijksmuseum* in de Vancouver Art Gallery, 8 mei 2009.

Op 8 september 2009 mocht het Rijksmuseum in het Metropolitan Museum of Art een diner organiseren, als tegenprestatie voor het bruikleen van *Het melkmeisje* in het kader van Hudson 400. Mede door het overweldigende enthousiasme van alle aanwezigen werd in november 2009 de *Rijksmuseum International Circle* een feit. Foto Rozemyn Afman

Bericht van de Raad van Toezicht

Jaarrekening en bestemming van het exploitatieresultaat

De door de directie opgestelde jaarrekening over het boekjaar 2009 is gecontroleerd door Deloitte Accountants B.V. (conform artikel 13.3 van de statuten). De verklaring van de accountants is opgenomen bij de overige gegevens. De directie heeft de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De Raad heeft mede op grond van de accountantsverklaring en het bijbehorende verslag de jaarrekening goedgekeurd, waarna deze door de algemeen directeur van de Stichting is vastgesteld (conform artikel 13.4 van de statuten). De voorschriften voor de berekening van het bestemmingsfonds OCW zijn in het nieuwe Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2009-2012, dat vanaf 1 januari 2009 van toepassing is, komen te vervallen. Daarom is in overleg met de directie besloten het exploitatiesaldo toe te voegen aan de algemene reserve. Tevens is conform de hierover in 2006 met de directie gemaakte afspraken 30% van het op publieksgebied behaalde positieve resultaat toegevoegd aan de reserve kunstaankopen.

Toezicht

De Raad heeft in het verslagjaar regelmatig overleg gevoerd met de directie. De Raad heeft vijfmaal met en viermaal zonder de directie vergaderd. Daarnaast was sprake van tussentijds overleg tussen individuele leden van de Raad en de directie.

Een vast agendapunt tijdens de vergaderingen met de directie was ook in het afgelopen jaar het renovatieproject Het *Nieuwe* Rijksmuseum. Tweemaal werd tijdens een vergadering over het project gesproken met mevrouw drs. J.A. van Kranendonk, directeur-generaal Cultuur en Media van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Voorts is overlegd over de financiële gang van zaken en de begroting 2010, waarbij de economische situatie en de gevolgen daarvan voor het museum aan de orde kwamen. De jaarrekening over 2008 werd besproken in aanwezigheid van de externe accountant. Het sociale beleid en het personeelsbeleid kwamen regelmatig aan de orde.

Belangrijke gespreksonderwerpen waren de beleidsnota voor de jaren tot 2013 en daarna, en de voorbereiding van de visitatie. Eén vergadering was gewijd aan het Project Samenwerkende Meldkamers, dat inmiddels heeft geleid tot de start van één gezamenlijke meldkamer voor het Van Gogh Museum en het Rijksmuseum. Veel aandacht is besteed aan het risicomanagement: de door de directie opgestelde risicomatrix is zowel met een delegatie van de Raad als in de plenaire Raad besproken. Tot slot is gesproken over prestatiecriteria en methodes om deze te meten.

In de vergaderingen van de Raad zonder de directie waren de belangrijkste gespreksonderwerpen Het *Nieuwe* Rijksmuseum,

het eigen functioneren en de relatie van de Raad tot de directie, en de invulling van de vacatures in de Raad. Voorts is gesproken over de remuneratie van de directie.

De Financiële Commissie, waarin de Raad wordt vertegenwoordigd door mevrouw Scheltema, heeft driemaal vergaderd, waarbij de belangrijkste gespreksonderwerpen werden gevormd door de financiële resultaten en het financiële kader van Het Nieuwe Rijksmuseum. Bij de voorbereiding van de begroting 2010 is gesproken over de (inter)nationale economische omstandigheden en de mogelijke effecten voor het museum. Methodes om prestatiecriteria te meten zijn aan de orde gekomen (o.a. de Balanced Scorecard en de Public Value Scorecard, die zich specifiek richt op organisaties zonder winstoogmerk en waarbij ook wordt gekeken naar de inbedding van de organisatie in de maatschappij en de vervulling van haar maatschappelijke rol). Een van de vergaderingen van de Financiële Commissie werd bijgewoond door de externe accountants.

De heer Van der Lande woonde tweemaal een Overlegvergadering met de Ondernemingsraad bij en overlegde eenmaal met de Ondernemingsraad zonder de directie.

In mei wisselden Raad en directie van gedachten over de plannen voor het nieuwe Rijksmuseum tijdens een zogenaamde 'themabijeenkomst'. De publieksbenadering en de nieuwe opstelling stonden tijdens de bijeenkomst centraal. De Raad bracht voorts een bezoek aan het depot van het Rijksprentenkabinet en aan Prentenkabinet Online, waar wordt gewerkt aan het inhalen van de achterstanden op het gebied van de registratie van de collectie van werken op papier alsmede aan de digitalisering van deze collectie.

Een delegatie van de Raad sprak in november met de Visitatiecommissie, die in het kader van de visitatie van het Rijksmuseum een locatiebezoek aan het museum bracht. Een periodieke beoordeling door middel van een visitatie is onderdeel van het nieuwe subsidiesysteem voor culturele instellingen dat per 1 januari 2009 in werking is getreden. De visitatie wordt uitgevoerd door een door de Minister van OCW benoemde commissie, die van haar bevindingen verslag uitbrengt aan de Minister. Het rapport over het Rijksmuseum wordt in het tweede kwartaal van 2010 verwacht.

Mutaties en benoemingen

In februari werd de heer dr. Paul Huvenne, directeur van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen, als lid van de Raad benoemd. Hij vervult de vacature die was ontstaan door het terugtreden van de heer drs. W.M.J. Pijbes begin 2008 en neemt daarmee de plaats in van een lid met specifieke kennis en deskundigheid op het gebied van musea en publiekseducatie.

De heer mr. J.G. de Hoop Scheffer, tot 1 augustus 2009 secretaris-generaal van de NAVO, werd in oktober in de Raad benoemd als opvolger van de heer W. Kok, die per 1 januari 2009 uit de Raad terugtrad wegens het bereiken van de maximale statutaire leeftijd van zeventig jaar. Met de benoeming van de heer De Hoop Scheffer heeft de Raad weer een lid met ruime ervaring op politiek en bestuurlijk terrein.

In het verslagjaar nam de Raad afscheid van mevrouw mr. A. Deveci-Kesmer, die op eigen verzoek de Raad verliet. Begin 2010 is in haar plaats de heer A. Benali benoemd, waarmee invulling wordt gegeven aan de wens van de Raad dat een van de leden een visie inbrengt die mede vanuit een andere culturele achtergrond wordt gevormd. De Raad is verheugd dat hij de heren Huvenne, De Hoop Scheffer en Benali als nieuwe leden kan verwelkomen. De Raad dankt de heer Kok en mevrouw Deveci voor hun belangrijke en waardevolle bijdragen in de afgelopen jaren.

De Raad van Toezicht dankt directie en medewerkers van het Rijksmuseum voor hun bijdragen in het afgelopen jaar.

Amsterdam, 14 april 2010
De Raad van Toezicht

Dhr. mr. A. Ruys, voorzitter
Dhr. A. Benali
Dhr. mr. J.G. de Hoop Scheffer
Dhr. dr. P.L.C. Huvenne
Dhr. mr. M.L.B. van der Lande
Dhr. prof. dr. F.P. van Oostrom
Mw. drs. M.A. Scheltema

Samenstelling Raad van Toezicht

Mr. A. Ruys, voorzitter

Voormalig voorzitter Raad van Bestuur Heineken N.V.

Nevenfuncties

Voorzitter Raad van Commissarissen Schiphol Group N.V.; lid Raad van Commissarissen Janivo Holding B.V.; voorzitter Raad van Toezicht Stichting Madurodam; voorzitter Raad van Toezicht Aidsfonds / StopAidsNow; lid Raad van Commissarissen Scheepvaartmuseum Amsterdam; board member British American Tobacco PLC UK; board member ITC PLC India; board member Lottomatica SRL Italia

A. Benali

Schrijver

Mr. J.G. de Hoop Scheffer

Voormalig secretaris-generaal NAVO

Nevenfuncties

Hoogleraar Universiteit Leiden, Campus Den Haag (Kooijmans-leerstoel voor vrede, veiligheid en recht); bestuurslid J.H.W. Pasman Stichting; lid Raad van Toezicht Stichting Diabetesonderzoek Nederland; vice-voorzitter Nederlands-Franse Samenwerkingsraad

Dr. P.L.C. Huvenne

Algemeen directeur en voorzitter Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen

Mr. M.L.B. van der Lande

Partner Baker & McKenzie

Prof. dr. F.P. van Oostrom

Universiteitshoogleraar Universiteit Utrecht

Nevenfuncties

Voorzitter commissie Canon van Nederland / Stichting entoen.nu; voorzitter Landelijk Regieorgaan Geesteswetenschappen; lid Raad van Toezicht Nationaal Historisch Museum

Mevrouw drs. M.A. Scheltema

Voormalig financieel directeur Shell Nederland

Nevenfuncties

Vice-voorzitter Raad van Commissarissen Triodos Bank NV; lid Raad van Commissarissen ASR Nederland; extern lid Auditcommissie Pensioenfondsen ABP; lid Raad van Toezicht Energy Research Centre of the Netherlands (ECN); lid Commissie Externe Verslaggeving AFM; voorzitter Curatorium Postdoctorale Controllersopleiding Vrije Universiteit; lid Raad van Advies Plan Nederland

Rooster van aftreden

	Geboortejaar	Benoemd	Herbenoemd	Herbenoeming	Max. zittingsduur tot
Dhr. Benali	1975	2010	-	2013	2018
Dhr. De Hoop Scheffer	1948	2009	-	2012	2017
Dhr. Huvenne	1949	2009	-	2012	2017
Dhr. Van der Lande	1950	2007	-	2010	2015
Dhr. Van Oostrom	1953	2007	-	2010	2015
Dhr. Ruys	1947	2004	2007	2010	2012
Mw. Scheltema	1954	2007	-	2010	2015

Ismail Kocak (1967, Aksaraj, Turkije), wervelreiniger.
Uit: Jan Banning, *Bouwwerk. Mensen maken het museum*, 2009 (eindejaarsgeschenk).
Foto Jan Banning

Educatie

Van 7 oktober tot met 7 december 2009 konden leerlingen van het basisonderwijs deelnemen aan de workshop 'Kunst & snoep'. Na een interactieve rondleiding langs schilderijen die te maken hebben met eten of snoepen konden de kinderen in het Tuinhuis zelf een tekening maken om van te watertanden.
Foto René den Engelsman

Educatie is voor het Rijksmuseum een belangrijk speerpunt. Het museum wil laagdrempelig en open zijn voor alle bezoekersgroepen. Niet alleen voor toeristen of kunstliefhebbers maar ook voor families met kinderen, leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs en voor bijvoorbeeld doven en slechthorenden.

Met de komst van het nieuwe hoofd heeft de afdeling Educatie in 2009 een nieuwe impuls gekregen. Er is een educatieplan ontwikkeld dat erop is gericht in 2013 alle bezoekers te laten ervaren dat het Rijksmuseum ook voor hen toegankelijk is en veel leuker, mooier en interessanter dan ze dachten. Toegankelijkheid heeft te maken met zich welkom voelen door middel van bewegwijzering, tentoonstellingsteksten, interactieve programma's, rondleidingen, cursussen, een museumgids, om een aantal voorbeelden te noemen van de aandachtsgebieden van de afdeling Educatie.

Naast de evaluatie van het bestaande aanbod zijn het afgelopen jaar twee doelen geformuleerd: het ontwikkelen van en experimenteren met programma's voor onderwijs en voor families met kinderen. Door kinderen al vanaf (zeer) jonge leeftijd in contact te brengen met kunst en geschiedenis wordt hun belangstelling hiervoor gewekt. Vanaf april werd het voormalige informatiecentrum aan de Jan Luijkenstraat hiertoe omgedoopt tot Tuinhuis. Nu al wordt er geëxperimenteerd met bijzondere programma's voor deze publieksgroepen, die meteen al een groot succes bleken. 'Wat ben jij voor portret', 'Kunst & snoep' en 'Ijspret' zijn voorbeelden van workshops waarbij kinderen van 6 tot 12 jaar, onder leiding van een beeldend kunstenaar, hebben geleerd en genoten.

Na de zomer ging een klankbordgroep basisonderwijs van start. De leerkrachten

Begin 2010 werd definitief dat de Canon van Nederland wordt opgenomen in de kerndoelen voor het basisonderwijs. Daarop voortuitlopend werd in 2009 het lesstof vervangende canonprogramma *Jij & de Gouden Eeuw* ontwikkeld. Het begint in de klas, waar de kinderen elkaar elk een van de 21 rollen toebedelen, waaronder die van Michiel de Ruyter, Hugo de Groot en Rembrandt. Door middel van theaterscripts die in de klas worden

die hiervan deel uitmaakten, waren de belangrijkste adviseurs voor de ontwikkeling van het lesstof vervangende geschiedenisprogramma voor de groepen 6, 7 en 8, *Jij & de Gouden Eeuw*. Bijzonder hierbij is de samenwerking met de Toneelmakerij, een gerenommeerd jeugdtheaterhuis. De Vandenbroek Foundation maakte de ontwikkeling van dit programma mogelijk.

Voor de wintertentoonstelling *Ijspret*, met werken van de dove schilder Avercamp, werd een speciaal programma voor doven en slechthorenden ontwikkeld. Dit bestond onder meer uit rondleidingen in gebarentaal en een lesprogramma en film voor dove leerlingen. In samenwerking met het Nederlands Gebarenteater werden voor een aantal begrippen die te maken hebben met 'kunst' en 'museum' nieuwe gebaren ontwikkeld. Het Rijksmuseum Fonds, de Kattendyke/Drucker Stichting en het Handtheater maakten dit uitgebreide programma mogelijk.

gelezen, door oog in oog te staan met de voorwerpen en schilderijen in het Rijksmuseum, en door het uiteindelijk spelen van de slotscène van het historische script in het Tuinhuis wordt alle verplichte lesstof uit het tijdvak Gouden Eeuw behandeld. Niet voor niets is de slogan: 'De leukste geschiedenis van NL!'
Foto Myra May Fotografie

Publiek en media

Bezoekers per maand			
	2009	2008	2007
Januari	46.914 42%-58%	53.621 46%-54%	54.719 50%-50%
Februari	54.889 47%-53%	61.449 45%-55%	61.278 48%-52%
Maart	69.645 44%-56%	80.200 32%-68%	72.413 38%-62%
April	105.467 28%-72%	105.631 27%-73%	106.822 25%-75%
Mei	99.971 32%-68%	98.275 23%-77%	98.706 33%-67%
Juni	70.372 25%-75%	72.372 23%-77%	77.954 30%-70%
Juli	86.053 24%-76%	100.108 28%-72%	100.600 29%-71%
Augustus	91.951 22%-78%	111.110 27%-73%	110.228 28%-72%
September	64.568 23%-77%	70.038 25%-75%	81.623 27%-73%
Oktober	68.972 35%-65%	73.825 34%-66%	77.011 38%-62%
November	56.487 42%-58%	80.141 58%-42%	65.973 43%-57%
December	61.164 44%-56%	69.207 54%-46%	62.234 41%-59%
Totaal	876.453 33%-67%	975.977 34%-66%	969.561 34%-66%

In bruin de verdeling nationaal-internationaal in procenten

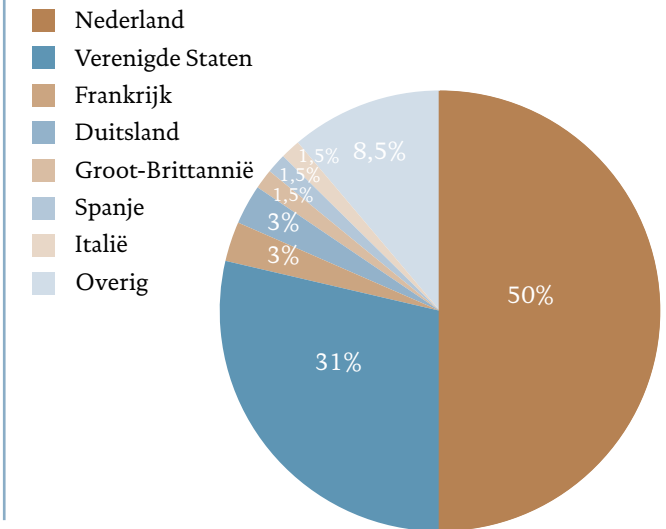
Bezoekersoverzicht			
	2009	2008	2007
Betalende bezoekers			
Volwassenen	515.278	581.786	594.269
Volwassenen in groepsverband	82.189	92.596	95.314
Houders Museumkaart	82.380	82.266	71.338
Gereduceerd individueel	17.150	19.177	13.637
Subtotaal	696.997	775.825	774.558
Gratis bezoekers			
Kinderen	72.629	78.977	76.204
Kinderen in groepsverband	8.070	8.713	4.045
Schoolverband en museumles	36.941	38.237	37.033
Avondontvangsten	3.612	2.181	6.449
Relaties	7.797	8.700	8.785
Bezoekers studiezaal	4.134	3.681	3.742
Sponsors	25.380	28.609	24.711
Overigen	20.893	31.054	34.034
Subtotaal	179.456	200.152	195.003
Totaal	876.453	975.977	969.561

Bezoekers www.rijksmuseum.nl

Dit jaar is het bezoek aan de Rijksmuseum-website gelijk gebleven dan wel zeer licht gestegen. Na de enorme groei van de jaren 2005-2008 (van 400.000 naar bijna 2.000.000 bezoeken) is er nu sprake van een afvlakking.

	2009	2008
Bezoekers	1.471.795	1.463.760
Bezoeken	1.979.030	1.920.469
Pageviews	9.528.861	8.996.181

Het onderscheid tussen 'Bezoeker' en 'Bezoek' wordt gemaakt omdat een bezoeker de website meermalen kan bezoeken. Pageviews zijn de pagina's die op de site bekeken zijn.

Bezoekers webcatalogus bibliotheek

Het aantal zoekacties in de onlincatalogus van de bibliotheek steeg van 5.221.571 naar 6.154.559 (18%). Het aantal bezoeken lag op ruim 425.000. Het grote verschil tussen aantallen bezoeken en zoekacties is te verklaren doordat de catalogus nu ook bevragebaar is via Search and Retrieve URL Service (SRU), waardoor data steeds vaker rechtstreeks worden opgevraagd.

Aandacht voor het Rijksmuseum in de media

	2009	2008
Papieren bronnen nationaal*	1408	-
Onlinebronnen nationaal**	3383	2537
Onlinebronnen internationaal**	6408	3565

* kranten en tijdschriften

** onder meer kranten, websites en blogs

Tentoon- stellingen

Rijksmuseum

t/m 2012

De Meesterwerken

9 december 2008 – 16 februari 2009

Aanwinsten: Karel Appel

Conservator Ludo van Halem

18 december 2008 – 16 maart 2009

Melchior d’Hondecoeter. Gevogelte

Conservatoren Marrigje Rikken, Pieter Roelofs

17 februari 2009 – 20 april 2009

Aanwinsten: Een bijzondere schenking:

tekeningen uit de collectie van prof. dr.

I.Q. van Regteren Altena

Conservator Marijn Schapelhouman

10 maart 2009 – 1 juni 2009

Te Gast: Vermeer uit Washington

Conservator Pieter Roelofs

31 maart 2009 – 3 juni 2009

Weerzien met Manhattan, 400 jaar Henry

Hudson

In samenwerking met het Nationaal Archief

Conservator Martine Gosselink

21 april 2009 – 15 juni 2009

Aanwinsten: Internationale

beeldhouwkunst

Conservator Frits Scholten

12 juni 2009 – 31 augustus 2009

Meesterwerken op papier: Het licht en

het donker

Conservator Huigen Leeffang

16 juni 2009 – 17 augustus 2009

Aanwinsten: 17de-eeuws lakwerk uit

Japan en Nederland

Conservator Femke Diercks

18 augustus 2009 – 5 oktober 2009

Aanwinsten: Foto’s uit Suriname en

Curaçao

Conservator Pieter Eckhardt

1 september 2009 – 30 november 2009

Meesterwerken op papier: Jacob Cats

Conservatoren Robert Jan te Rijdt, Marijn

Schapelhouman

6 oktober 2009 – 7 december 2009

Penselen in het Rijksmuseum. De mooiste

kinderboekenillustraties

Conservator Pauline Kintz

20 november 2009 – 15 februari 2010

Hendrick Avercamp. IJspret

Conservatoren Pieter Roelofs, Marijn

Schapelhouman

1 december 2009 – 1 maart 2010

Meesterwerken op papier: Kroegleven

Conservatoren Huigen Leeffang, Marijn

Schapelhouman

8 december 2009 – 1 februari 2010

Aanwinsten: Een paar huwelijkskoffers

door André-Charles Boulle

Conservator Reinier Baarsen

Rijksmuseum Amsterdam Schiphol

15 oktober 2008 – 9 februari 2009

Rembrandt Bedankt!

Conservator Ger Luijten

11 februari 2009 – 25 mei 2009

Holland & Japan. 400 jaar handel

Conservatoren Menno Fitski, Jan de Hond

27 mei 2009 – 26 oktober 2009

Kunst- en vliegwerk

Conservatoren Marrigje Rikken, Pieter Roelofs

28 oktober 2009 – 22 februari 2010

Brueghel in Business

Conservator Lars Hendrikman

(Bonnefantenmuseum, Maastricht)

Beelden aan Zee, Scheveningen

26 februari 2008 – 22 februari 2009

Hemelse beelden uit oost en west

Conservator Pauline Lunsingh Scheurleer

Bonnefantenmuseum, Maastricht

6 maart 2008 – januari 2010

Palazzo. Het verzamelen van vroeg-

Italiaanse kunst in Nederland (1900-1940)

Conservatoren Duncan Bull, Frits Scholten,

Fee van ’t Veen

Caixanova Social Centre, Vigo

12 februari 2009 – 4 april 2009

The Hague School. Masterpieces from

the Rijksmuseum

Conservator Renske Suijver

GEM, Den Haag

7 november 2009 – 17 januari 2010

Document Nederland: Vechters en

vredestichters. Ad van Denderen

fotografeert de Nederlandse krijgsmacht

Foto-opdracht Rijksmuseum en

NRC Handelsblad

Conservatoren Jet Baruch, Mattie Boom,

Pieter Eckhardt

Van Gogh Museum, Amsterdam

17 oktober 2008 – 4 januari 2009

Rijksmuseum te gast: Indiase miniaturen

Conservatoren Malini Roy (British Library),

Marijn Schapelhouman

Huis Marseille, Amsterdam

29 november 2008 – 1 maart 2009

Document Nederland: Het wassende

water. Marnix Goossens fotografeert hoe

Nederland het droog houdt

Foto-opdracht Rijksmuseum en

NRC Handelsblad

Conservatoren Jet Baruch, Mattie Boom

Kunsthall Rotterdam

12 september 2009 – 6 december 2009

De wijde blik. De Haagse School en het

moderne Nederlandse landschap

Conservatoren Mattie Boom, Jenny Reynaerts

Neue Pinakothek, München

22 oktober 2008 – 18 januari 2009

Der weite Blick – Landschaften der Haager

Schule aus dem Rijksmuseum

Conservatoren Mattie Boom, Jenny Reynaerts

OBA, Amsterdam

3 december 2009 – 28 februari 2010

Van Da Vinci tot Playboy: de mooiste

facsimile’s uit het Rijksmuseum

Conservator Geert-Jan Koot

Palacio de Exposiciones, La Coruña

23 april 2009 – 21 juni 2009

The Hague School. Masterpieces from

the Rijksmuseum

Conservator Renske Suijver

Pinacothèque de Paris, Parijs

7 oktober 2009 – 7 februari 2010

L’Âge d’Or hollandais. De Rembrandt à

Vermeer. Avec les trésors du Rijksmuseum

Conservator Ruud Priem

Rijksmuseum Maastricht

12 maart 2009 – 20 september 2009

Gejaagd door de Maagd. De Diana-tapijten

van het Rijksmuseum

Conservator Ebeltje Hartkamp

Teylers Museum, Haarlem

3 oktober 2008 – 4 januari 2009

Fotopioniers op wereldreis

Conservator Mattie Boom

Vancouver Art Gallery, Vancouver

9 mei 2009 – 12 september 2009

Vermeer, Rembrandt and the Golden

Age of Dutch Art. Masterpieces from

the Rijksmuseum

Conservator Ruud Priem

Bruiklenen

In 2009 werden 174 schilderijen, 161 prenten, 123 tekeningen, 12 aquarellen, 48 foto's, 17 schetsboeken, 1 affiche, 21 voorwerpen uit de China-collectie, 13 voorwerpen uit de Japan-collectie, 2 beeldhouwwerken, 10 grafbeeldjes, 9 voorwerpen van ceramiek, 5 voorwerpen van edele metalen, 3 juwelen, 2 accessoires, 8 meubelen, 6 wandtapijten, 13 voorwerpen van de afdeling Geschiedenis, 14 voorwerpen uit de Nova Zembla-collectie, 9 geuzenpenningen, 4 voorwerpen van koloniale kunstnijverheid, 4 militaria, het stokske van Van Oldenbarnevelt, 4 marinemodellen en 2 boeken afgestaan aan 96 tentoonstellingen in binnen- en buitenland.

- Aken, Suermondt-Ludwig-Museum: *Jacob Adriaensz Backer*
- Amsterdam, Amsterdams Historisch Museum: *Old Masters*
- Amsterdam, Foam Fotografiemuseum Amsterdam: *Sanne Sannes – Darkness & Light*
- Amsterdam, Gemeente Amsterdam Stadsarchief: *Kapitaal Amsterdam*
- Amsterdam, Van Gogh Museum: *De hartstocht van een zakenman: de collectie van Andries Bonger*
- Amsterdam, Van Gogh Museum: *Van Gogh en de kleuren van de nacht*
- Amsterdam, Joods Historisch Museum: *Meijer de Haan (1852-1895)*
- Amsterdam, Museum van Loon: *Jurriaan Andriessen (1742-1819). Een schoon vergezicht*
- Amsterdam, Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie: *Oorlog op Java in kindertekeningen 1948/1949*
- Amsterdam, Rembrandthuis: *Jan Lievens (1607-1674)*
- Antwerpen, Rubenshuis: *Willem van Haecht en de Antwerpse kunstkamers uit de 17de eeuw*

- Antwerpen, Zilvermuseum Sterckshof: *Van zilversmid tot fabrikant 1818-1919. Zilver van vijf generaties Van Kempen*
- Apeldoorn, CODA: *Vakantie op de Veluwe / Schilders op de Veluwe*
- Apeldoorn, Nationaal Museum Paleis Het Loo: *Juliana in beeld*
- Appingedam, Museum Stad Appingedam: *Sterren- en weerkunde*
- Assen, Drents Museum: *Bernard Willem Wierink*
- Assen, Drents Museum: *200 jaar Assen*
- Atlanta (Georgia), Michael C. Carlos Museum: *Scripture for the Eyes*

- Berlijn, Deutsches Historisches Museum: *Calvinismus. Die Reformierten in Deutschland und Europa*
- Boedapest, Szépművészeti Múzeum: *LOW festival*
- Braunschweig, Braunschweigisches Landesmuseum: *Otto IV – The Dream of a Wolf Empire*
- Brugge, Groeningemuseum: *Karel de Stoute 1433-1477. Pracht & Praal in Bourgondië*
- Brussel, Paleis voor Schone Kunsten: *Van Van Dyck tot Bellotto. Luister aan het hof van Savoye*

- Cleveland, The Cleveland Museum of Art: *Becoming Gauguin. The Volpini Suite, 1889*
- Delft, Museum Paul Tetar van Elven: *Willem Hendrik Schmidt (1809-1849)*
- Den Bosch, Noordbrabants Museum: *De ideale vrouw*
- Den Haag, Haags Historisch Museum: *Het Vredesjaar 1609*
- Den Haag, Mauritshuis: *Jacob van Ruisdael in Bentheim*
- Den Haag, Mauritshuis: *Philips Wouwerman (1619-1668)*
- Detmold, Lippisches Landesmuseum Detmold: *Imperium Konflikt Mythos. 2000 Jahre Varusschlacht*

- Deurne, Museum de Wieger: *Hans Bayens, portretten en figuurstukken van een Amsterdamse impressionist*
- Düsseldorf, Hetjens-Museum: *Fascination with the Foreign. China-Japan-Europe*
- Écouen, Musée national de la Renaissance: *Fabriquer la Beauté. Cosmétiques et soins du corps à la Renaissance*
- Eelde, Museum De Buitenplaats: *Gooitzen de Jong – Sculpturen, schilderijen & tekeningen*
- Enkhuizen, Zuiderzeemuseum: *Spiegel van de Zuiderzee*
- Enschede, Rijksmuseum Twenthe: *Bozzetti*

- Florence, Palazzo Strozzi: *Art and illusions. Masterpieces of trompe-l'oeil from the antiquity to the present day*
- Fort Worth, Kimbell Art Museum: *Art and Love in Renaissance Italy*
- Franeker, Museum Martena: *Hessel van Martena, verrader van Friesland?*
- Frankfurt am Main, Städtelsches Kunstinstitut: *Botticelli und die Medici*
- Frankfurt am Main, Städtelsches Kunstinstitut: *Terbrugghen, Honthorst, Baburen. Die Musikanten- und Bordellbilder der Utrechter Caravaggisten*

- Gent, Sint-Pieters Abdij: *De Chinese verleiding. Chinese exportkunst van de zestiende tot de negentiende eeuw*
- Haarlem, Frans Hals Museum: *Judith Leyster*
- Haarlem, Frans Hals Museum: *Meer dan mooi – Sublieme landschappen uit de Nederlandse romantiek*
- Haarlem, Teylers Museum: *Anton Mauve. Van romanticus tot leermeester van Vincent van Gogh*
- Hoorn, Westfries Museum: *De eenhoorn. Een mythe van wereldformaat*

- Kassel, Gemäldegalerie Alte Meister: *Philips Wouwerman (1619-1668)*
- Laren NH, Geologisch Museum Hofland: *Pas op, onderzoek en wees altijd alert voor bedrog*
- Laren NH, Singer Museum: *Anton Mauve (1838-1888)*
- Leeds, Henry Moore Institute: *Sculpture in Painting*
- Leeuwarden, Prinsessehof: *U vraagt, wij draaien. Chinees porselein rond de wereld*
- Leiden, Rijksmuseum van Oudheden: *Iran and the Netherlands. Interwoven through the ages*
- Leiden, SieboldHuis: *Japan Tattoo, de tatoeage in de Japanse prentkunst*
- Leiden, SieboldHuis: *Utagawa Hiroshige: leven en landschappen van het oude Japan*
- Leuven, Stedelijke Musea Leuven: *Rogier van der Weyden, ca. 1400-1464 – De Passie van de Meester*
- Londen, Royal Academy of Arts: *Palladio*
- Londen, Tate Britain: *Turner and the Masters*
- Loosdrecht, Kasteel-Museum Sypesteyn: *Uitzonderlijke aankopen*
- Los Angeles, J. Paul Getty Museum: *Rembrandt and his pupils. Telling the Difference*
- Maastricht, Bonnefantenmuseum: *Jacob Jordaens' Petrus vindt de stater in de bek van de vis*
- Madrid, Casa de las Alhajas: *Tears of Eros*
- Madrid, Fundación Carlos de Amberes: *Time of Peace*
- Madrid, Museo del Prado: *La obra invitada*
- Madrid, Museo Thyssen-Bornemisza: *Sombras*
- Milwaukee, Milwaukee Art Museum: *Jan Lievens (1607-1674)*
- Muiden, Muiderslot: *Hooft op hol*
- München, Kunsthalle der Hypo-Kulturstiftung: Haarlem: *The cradle of the Golden Age*

- Nagasaki, Nagasaki Museum of History and Culture: *Oranda and Nippon – From Rembrandt to von Siebold*
- Napoli, Museo Diego d’Aragona Pignatelli Cortes: *Ritorno al Barocco. Da Caravaggio a Luigi Vanvitelli*
- New York, The Bard Graduate Center: *Margarita van Varick and her World*
- New York, The Metropolitan Museum of Art: *Vermeer’s Masterpiece. The Milkmaid*
- New York, Museum of Biblical Art: *Scripture for the Eyes. Bible Illustration in Netherlandish Prints of the 16th Century*
- New York, Museum of the City of New York: *Amsterdam/New Amsterdam. The Worlds of Henry Hudson*
- New York, South Street Seaport Museum: *Dutch Manhattan 1609-2009*
- Parijs, Galeries nationales du Grand Palais: *De Byzance à Istanbul, Un port pour deux continents*
- Parijs, Musée du Louvre: *Titien, Tintoret, Véronèse. Rivalités à Venise 1540-1600*
- Rome, Musei Capitolini: *Beato Angelico*
- Rotterdam, Kunsthal: *Made in Holland!*
- Rotterdam, Kunsthal: *200 jaar Prix de Rome*
- Rotterdam, Maritiem Museum Rotterdam: *Maritieme Canon*
- Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen: *Jac. Jongert (1883-1942)*
- Rouen, Musée des Beaux-Arts Rouen: *Voyages pittoresques, La Normandie Romantique*
- San Francisco, Fine Arts Museums of San Francisco: *Artistic Luxury. Fabergé Tiffany Lalique*
- Siena, Palazzo Squarcialupi: *Pittura d’aria e nubi*
- Tokio, Okura Hotel Tokio: *From Rembrandt and Van Gogh to Contemporary Artists. The Glory of the Dutch Arts*

- Uden, Museum voor Religieuze Kunst: *Moeder Anna*
- Utrecht, Centraal Museum: *Beyond the Dutch. Indonesië, Nederland en de beeldende kunsten*
- Utrecht, Centraal Museum: *17de-eeuwse kleurenpracht. Drie stilleven van Jacob Marrell gerestaureerd*
- Utrecht, Centraal Museum: *Jan van Scorel en de Utrechtse schilderkunst*
- Utrecht, Geldmuseum: *Economie, handel en geld in Japan en Nederland*
- Valenciennes, Musée des Beaux-Arts de Valenciennes: *Jean Baptiste Vanmour*
- Venlo, Limburgs Museum: *Tekeningen en prenten van Hendrick Goltzius en Jacob de Gheyn*

- Washington D.C., National Gallery of Art: *Judith Leyster*
- Washington D.C., National Gallery of Art: *Pride of Place. Dutch Cityscapes of the Golden Age*
- Wuppertal, Von der Heydt-Museum: *Freiheit, Macht und Pracht. Niederländische Kunst im 16. und 17. Jahrhundert*

Aanwinsten

Beeldende kunst

Aziatische kunst

Anoniem

Koffer van Namban-lakwerk, Japan, 1575-1625. Hout, lak, parelmoer en koper, 93,8 x 40,1 x 47,5 cm. Aankoop met steun van de Vrienden van het Rijksmuseum.

AK-RAK-2009-1 (zie p. 50)

Anoniem

Helm in de vorm van een hofhoed, Japan, 1575-1600. IJzer, leer, lak en goud, 40 x 100 cm. AK-RAK-2009-2

Anoniem

114 *kimono's*, 12 *ceinturen (obi's) en twee doeken voor een koto, alsmede 9 prenten*, 1905-1920. Schenking van Jan Dees, Rotterdam. AK-RAK-2009-3-1 t/m 118

Langdurig bruikleen

Anoniem

Stemcup met longquan celadonglazuur, China, 1200-1400. Steengoed, 13,1 x 13,2 cm. Bruikleen van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst. AK-MAK-1729

Anoniem

Paneel met een voorstelling in reliëf van Kama en Rati, Sri Lanka, 1700-1800. Ivoor, 5 x 12 cm. Bruikleen van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, door de Vereniging verworven met steun van het SNS REAAL Fonds. AK-MAK-1730

Beeldhouwkunst

Anoniem

‘Life cast’ van een slang, hagedis, kikker en muis ineengestrengeld, Italië, ca. 1550-1700. Brons, 23,7 x 15,8 cm. Schenking van de heer F. van der Veen, Apeldoorn. BK-2009-79

Boghem, Lodewijk van (omgeving van)

Maria met Christuskind, Mechelen, ca. 1500-1510. Albast uit St. Lothain, met

sporen van vergulding en polychromie, h. 56 cm. Aankoop met steun van het Frits en Phine Verhaaff Fonds. BK-2009-270 (zie p. 51)

Doorne, Jan III van

Heilige Familie, Mechelen, ca. 1650. Buxushout, 16,3 x 20,6 x 6,5 cm. BK-2009-29 (zie p. 52)

Ceramiëk

Riemerschmid, Richard (ontwerp), vermoedelijk uitgevoerd door Reinhold Merkelbach, Grenzhausen

Punchkom, ontwerp 1902-1904, uitvoering ca. 1915. Grijs steengoed, grijs en blauw geglazuurd, h. 36,8 cm, diam. 32 cm. Schenking van Johan Ambaum, Amsterdam. BK-2009-272

Edele en onedele metalen

Fa. Maison Falize (uitvoering), Alexis Falize (ontwerp), Antoine Tard (emails)

Flacon, Parijs, 1867-1869. Goud en email cloisonné, h. 6,5 cm. BK-2009-50 (zie p. 53)

Appenzeller, Hans, en diverse andere kunstenaars, onder wie Gijs Bakker, Ralph Bakker, Dinie Besems, Rob Birza, BOE-groep, Onno Boekhoudt, L. Bogtman, Bas Bouman, Mecky van den Brink, Francesca di Ciaula, Jo Citroen, Jorge Cohen & Ilja de Bruijn, Paul Derrez, Jacomijn van der Donk, Archibald Dumbar, Christa Ehrlich, Iris Eichenberg, Pieter Elbers, Kiki van Eyck, Conrad Fehn, Joke Galmann, The Gem Kingdom, R. Gerbrandts, Peter Giele, Willemijn de Greef, Mieke Groot, Leah Halpern, Petra Hartman, Maria Hees, Herman Hermsen, Mylene van Heyster, Willem Honing, Pieter Hoogboom, Rian de Jong, Beppe Kessler, Susanne Klemm, Henk Knuppe, Daniëlle Koninkx, Felieke van der Leest, Nel Linssen, Lous Martin, Jan Mathesius, Menno Meijer, Richard Meitner, Loekie Metz, Coen Mulder, Chequita Nahar, Evert Nijland, J.F. Norden, Ted Noten,

Jan Noyons, Ruudt Peters, Toon Rädecker, Uli Rap, Philip Sajet, Lucy Sarneel, Anneke Schat, Theo Smeets, Robert Smit, Marga Staartjes, Chris Steenbergen, Jan Tempelman, Frank Tjepkema, Terhi Tolvanen, Truike Verdegaal, Auf Voorrat, Richard Walraven, Marcel Wanders, Pauline Wiertz, Nicolaas Witteman, L.A.M. de Wolff, Ab Wouters, Lucy Zom, Frans Zwollo, Marinus Zwollo

Een collectie van 492 sieraden en juwelen, diverse materialen, 1900-2000. Collectie Marjan en Gerard Unger, zoals beschreven in: Marjan Unger, *Het Nederlandse sieraad in de 20ste eeuw* (Bussum 2004). Schenking van Marjan Unger-de Boer en Gerard Unger, Bussum. Nog niet geïnventariseerd

Kostuums en accessoires

Anoniem

Paar handschoenen versierd met blauw zijden stiksel, koperen ogen en blauw zijden koord eindigend in dito kwasten, Engeland, ca. 1860. Wit kalfsleer, ca. 18 cm. BK-2009-171-A en B

Anoniem

Schort versierd met borduurwerk in kruissteek, West-Europa, ca. 1850-1900. Zwarte zijde, l. 66 cm. Schenking van jonkvrouwe C.I. Six, ’s-Graveland. BK-2009-257

Meubelen

Boulle, André-Charles

Paar huwelijkskoffers op onderstel, Parijs, ca. 1688. Eiken-, naald- en esdoornhout, belijmd met ebbenhout en marqueterie van schildpad, koper en tin, het beslag van verguld brons, 139 x 92 x 67 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij, de Mondriaan Stichting, de Vereniging Rembrandt (mede dankzij Prins Bernhard Cultuurfonds), het SNS REAAL Fonds en de heer H.B. van der Ven, Den Haag. BK-2009-255-1 en 2 (zie p. 54)

Heuvel, Maarten van den, naar Crispijn II van de Passe

Portret van koning Gustav Adolf II van Zweden, Amsterdam, 1632-ca. 1674. Goudleer, 38 x 31 cm. BK-2009-271

Siem, D.

Driedeursboekenkast, Amsterdam, ca. 1863. Eikenhout, 235 x 250 cm. BK-2009-269

Schilderijen

Everdingen, Cesar Boëtius van

Meisje met een brede hoed, 1645-1650. Olieverf op doek, 92,2 x 81,7 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij. SK-A-5005

Ferguson, Henry

Fantasielandschap met de Heilige Carlo Borromeo, Frankrijk (?), ca. 1700-1720. Olieverf op doek, 130 x 193 cm. Schenking van de heer H.B. van der Ven, Den Haag. SK-A-5006

Textiel

Anoniem

Tafellaken met een gezicht op Danzig, Sleeswijk-Holstein, ca. 1680-1750. Linnen, 217 x 190 cm. Schenking van de heer B. van der Velde en mevrouw S.L. van der Velde-Duis, Amstelveen. BK-2009-43

Lebeau, Chris (ontwerp), E.J.F. van Dissel & Zonen (uitvoering)

Tafellaken en zes servetten van damast met dessin Bokken, 1900-1935. Linnen, 172 x 236 cm resp. 69,5 x 66,5 cm; *Vingerdoekje van damast met dessin Bokken*, 1900-1935. Linnen, 39,5 x 38 cm. Schenking van de heer J.S. Cramer, Vinkeveen. BK-2009-130-A t/m G; BK-2009-131

Sluys, Cornelis van der (ontwerp), E.J.F. van Dissel & Zonen (uitvoering)

Tafellaken, twee servetten en vier vingerdoekjes van damast met dessin Fuchsia, 1900-1935. Linnen, 140 x 200 cm resp. 69 x 66 cm en 40 x 38 cm. Schenking van de heer J.S. Cramer, Vinkeveen. BK-2009-129-A t/m G

Geschiedenis

Foto's en fotoalbums

Alphen, Oscar van

Ahmet bij Proost en Brandt, Nederland, 1953-1960. NG-2009-8

Angelbeek, Cornelis Albertus Johannes

Uitzetting van communisten uit Nederlands-Indië, Amsterdam, 13 oktober 1937. Schenking van mevrouw H.J. Baruch, Amsterdam. NG-2009-120

Anoniem

Onbekende Nederlandse soldaten in Nederlands-Indië, Batavia, 1947-1949. NG-2009-2 t/m 6

Anoniem

Pa in Suriname, Suriname, 1909. NG-2009-7

Anoniem

Etalages van de Hema met o.a. schoonheidsproducten, dames-, baby- en kinderkleding, Nederland, 1950-1960. NG-2009-19-1 t/m 12

Anoniem

Fotoalbum van Jet Vonk; Familiealbum Vonk; Album Jet Vonk, Makassar, Celebes, ca. 1910-1947. NG-2009-32 t/m 34

Anoniem

Plantage Accaribo, Suriname, Suriname, 1911-1932. Schenking van mevrouw R.E. Grillk, Badhoevedorp. NG-2009-37-1 t/m 25

Anoniem

Diverse gebouwen en locaties op Curaçao, Curaçao, 1925. NG-2009-86-1 t/m 12

Anoniem

Fotocollectie Jetten, bestaande uit: een fotoalbum, 35 losse foto's, 25 losse albumbladen met foto's, een ansichtkaart (een foto van Augusta Curiel), alle van het leven en werken in de mijnstad Moengo in Suriname; *Ensemble ingenieur Jetten en familie in Moengo, Suriname*, Suriname, 1925-1927. Schenking van mevrouw D. Jetten, Amsterdam. NG-2009-93 en 94

Anoniem

Prikklok in een fabriek, Nederland, 1920-1935. NG-2009-113

Anoniem

Portret van Elsa Silberstein, Wenen, 1926. Anonieme schenking. NG-2009-119

Anoniem

Diverse (bouw)activiteiten, feesten en locaties in Paramaribo, Paramaribo, ca. 1904-1937.

Schenking van mevrouw C. Klaren, Monnickendam. NG-2009-141-1 t/m 11

Anoniem/ADN-Zentralbild/Tass

Foto's en album over de CPN, Amsterdam, 1952-1961. NG-2009-111-1 t/m 12

Anoniem/ANP

Watersnoodramp 1953, Zeeland, 1953. NG-2009-24 t/m 30

Banning, Jan

Java, Java, 1980-2004. NG-2009-65

Bauer, Wilfried

Actie tegen plaatsing van 96 kruisraketten in Duitsland; Aufruhr - Widerstand, keine WAA im Land..., Berlijn, januari 1987. NG-2009-47-1 en 2

Blakelock, Fred

Engelse soldaten op diverse locaties in Europa en Noord-Afrika kort voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog en tijdens een training voor uitzending naar Korea in 1951. Schenking van Fred Blakelock, Stockton-on-Tees (GB). NG-2009-88-1 t/m 10

Blazer, Carel

Textielfabriek, Nederland, 1950-1956. NG-2009-9

Boom, A.A., Augusta Curiel e.a.

Fotocollectie familie Boom-Gonggrijp, bestaande uit: een fotoalbum, bevattende 258 foto's, een fotoalbum, bevattende 14 foto's en één losse foto, een fotoalbum, bevattende 18 foto's en één losse foto, een fotoalbum, bestaande uit 20 bladen, een fotoalbum, bevattende 65 foto's, een losbladig fotoalbum, bevattende 41 foto's, 35 losse foto's, Suriname, ca. 1910. Schenking van mevrouw B. Feith-Schmitger, Vorden. NG-2009-124 t/m 130

Bot, Marrie

Twee gehandicapten in een zwembad; Vrouw met gehandicapt kindje; Een gehandicapt jongetje, Rotterdam, 1986-1988. NG-2009-115-1 t/m 3

Brouwers, Theodoor
Suriname in de jaren 30, Suriname, ca. 1930. Schenking van mevrouw R.E. Grilk, Badhoevedorp. NG-2009-36

Brouwers, Theodoor e.a
Het leven op en rond de plantage Accaribo, Suriname, 1913-1930. NG-2009-39-1 t/m 120

Brouwers, Theodoor e.a
Het leven van de familie Brouwers in Paramaribo, Suriname, 1916-1930. Schenking van mevrouw N.E. Brouwers, Sneek. NG-2009-45-1 t/m 33

Castillo, J.R. del
Het bezoek van prinses Juliana aan Curaçao tijdens de Tweede Wereldoorlog, Curaçao, 1944. Schenking van mevrouw R.E. Grilk, Badhoevedorp. NG-2009-85-1 t/m 5

Crone, Werry
Duitse voetballertjes van F.C. Kalbach in de Jeugdherberg Rhijnauwen; Tribune van honkbalclub VVV in Utrecht, IJsselstein/Utrecht, 1960-1990. NG-2009-67 en 68

Curiel, Augusta
Panorama van de waterkant van Paramaribo, Suriname, ca. 1925. Schenking van mevrouw R.E. Grilk, Badhoevedorp. NG-2009-41

Curiel, Augusta
Werklozendemonstratie in Paramaribo in 1931; Theodoor Brouwers, ca. 1911, Suriname, 1931/1911. Schenking van mevrouw N.E. Brouwers, Sneek. NG-2009-137-1 en 2

Durrance, Dick
Het Amerikaanse leger in Vietnam, Vietnam, 1966-1968. NG-2009-46-1 t/m 14

Elich, G
Filiaal van de Hema, Nederland, 1950-1960. NG-2009-19-13

Elsken, Ed van der
Huwelijk Beatrix en Claus. Een voor de republiek demonstrerende SJ-er (aanhanger van de Socialistische Jeugd) ‘gearresteerd’ 10-3-’66 (Demonstratie tegen het huwelijk van prinses Beatrix met Claus von Amsberg), Amsterdam, 10 maart 1966. NG-2009-81

Fotobureau Friezer en Stokvis
Dijkwerkers dragen zandzakken, Tholen, 16 februari 1953. NG-2009-12

Gerritsen, Frits
Fotograaf Kees Scherer in Boedapest tijdens de Hongaarse Opstand, Boedapest, 1956. NG-2009-74

Goossens, Marnix
Het wassende water, Nederland, 2008 (foto-opdracht Document Nederland). NG-2009-38-1 t/m 42 (zie p. 55)

Ham, Piet van der
Cameraman Dick van Maarseveen tijdens de opname van een film van Alfred Mazure, Den Haag, 1946. NG-2009-63

Hengst, Jan David den
Vervuiling in de natuur, Nederland, 1970-2000. NG-2009-71-1 t/m 4

HENO (Fotostudio)
Surinaams gezelschap in Krasnapolsky in Amsterdam, Amsterdam, 1938. Schenking van mevrouw C. Klaren, Monnickendam. NG-2009-141-11

Henschel, A., J.E. Wesenhagen e.a.
Fotocollectie familie Wesenhagen, bestaande uit: een fotoalbum, bevattende 60 foto’s met bijschriften, 52 losse foto’s, diverse formaten, 5 losse ansichtkaarten, Suriname, ca. 1882-1910. Schenking van mevrouw Nederlof-Wesenhagen, Den Haag. NG-2009-132-1 t/m 47 en 133-1 t/m 5

Hoeneveld, H.
Juli 1966 Den Haag: Independance for Vietnam. SJ-Nederland (Demonstratie in Den Haag tegen de Vietnamoorlog door de Socialistische Jeugd), Den Haag, juli 1966; *Demonstratie van de SJ tegen de dictatuur in Griekenland*, 7 oktober 1967; *Optreden van Herman Ysebaert in Paradiso, Amsterdam; Actie in Paradiso van Herman Ysebaert met witte ballonnen*, Amsterdam, 8-9 oktober 1968. NG-2009-77 t/m 79-2

Hof, E.A.
Wederopbouw van Rotterdam aan de Meent, met rechts het Minervahuis, Rotterdam, ca. 1950. NG-2009-114

Jaring, Cor
Opening ‘Foto-tentoonstelling 10-3-’66’ op 19-3-’66: SJ-ers (aanhangers van de Socialistische Jeugd) gemolesteerd, Amsterdam, 19 maart 1966; *Juli 1966 SJ demonstreert voor Vietnam tegen Johnson*, Damrak (Amsterdam), juli 1966. NG-2009-82-1 en 2 en NG-2009-83

Jonker, Leen
Militair op Curaçao. Fotoalbum, Curaçao, 1937-1939; *Militair op Nieuw-Guinea*. Fotoalbum, Nieuw-Guinea, 1959-1960; *Militair op Curaçao, in Engeland en in Nieuw-Guinea tussen 1937 en 1960*. 34 foto’s, Curaçao, Nieuw-Guinea, Engeland, 1937-1960. Schenking van mevrouw J. Greveling-Jonker, Havelte. NG-2009-42 t/m 44

Klein, Aart
Chinees restaurant, Nederland, 1950-1960; *Kustversterking op Texel*, Texel, 6 oktober 1956. NG-2009-20 en 31

Koning, Daniël
Gebeurtenissen van politieke en sociale aard in de periode 1965-1990; Laatste werkdag bij de Amsterdamse Droogdok Maatschappij ADM, Amsterdam, 1985. NG-2009-53 t/m 61 en NG-2009-76

Koster, Nico
Karel Appel in New York, New York, 1977. NG-2009-70

Kruger, Dolf
Rellen in Amsterdam op 13 of 14 juni 1966 na de dood van de stakende bouwvakker Jan Weggelaar. Amsterdam, 13-14 juni 1966. NG-2009-112

Maarseveen, Dick W.B. van
Interieur van een kerk, Nederland, 1946-1980; *Still uit de film ‘Op stap’ met Louis Davids en Fien de la Mar*, Amsterdam, 1935; *Drie oude dames*, Nederland, 1946-1980. NG-2009-62-1 t/m 3

Melo, José
Krakers in de Staatsliedenbuurt, Amsterdam, 1985-1986. NG-2009-48

Neubert, Johannes
Duitse soldaat tijdens de Tweede Wereldoorlog. Amateurfoto’s van de dienst in de Wehrmacht, Duitsland, 1935-1947. Schenking van Johannes Neubert, Bad Godesheim (BRD). NG-2009-89-1 t/m 37

Nieuwenhuijs (?)
Dijkherstel, december 1954, Nederland, december 1954. NG-2009-29

Peet, Harry Q.
Opvang van Hongaarse vluchtelingen in de Jaarbeurshallen in Utrecht, Nederland, 1 december 1956. NG-2009-11-1 t/m 3

Pellanders, Michel
Demonstratie van Ford-medewerkers in Den Haag, Amsterdam, 1981. NG-2009-66-1

Pennarts, G., S. Keesman
Schip vaart door open brug; Werkzaamheden aan een brug, Nederland, 1950-1960. NG-2009-23-1 en 2

Raucamp, K. (ANEFO)
Voetbaleftal uit Curaçao arriveert in IJmuiden, IJmuiden, 7 augustus 1946. NG-2009-15

Rijksluchtvaartdienst
De Moerdijkbruggen vanuit de lucht, Moerdijk, 10 mei 1955; *Het Wieringergemaal pompt water uit de ondergelopen Wieringermeerpolder*, Wieringen, 1945-1955; *Wieringen*, Wieringen, 1945-1970; *Het Leidseplein in Amsterdam vanuit de lucht gezien*, Amsterdam, 23 mei 1930. NG-2009-64-1 t/m 4

Rizzo, Roberto
Drukkerij Het Parool, Amsterdam, 1989-1998. NG-2009-49-1 t/m 3

Roemers, Martin
Het kerkhof van de Koude Oorlog. Over aspecten van de Koude Oorlog, 2002-2009. NG-2009-95 t/m 108 (zie p. 56)

Romein, Annelies
Een modeatelier; Roeiwedstrijd op het Amsterdam-Rijnkanaal, Amsterdam, 1946-1955. NG-2009-13-1 t/m 14

Silberstein, Elsa
Fotoalbum met 15 foto’s van het interieur van het huis van een Nederlands gezin in Bandung, Nederlands-Indië, Bandung, 1935. Anonieme schenking. NG-2009-118

Singels, Han
Twee blaarkoppen (andere titel: *Polder Zevenhoven*), Zevenhoven (Utrecht), 2004. Schenking van Han Singels, Amsterdam. NG-2009-142 (zie p. 57)

Soublette & Zn
Gezicht op de Johannes Brandhofbrug in Willemstad, Willemstad (Curaçao), 1887-1900. Schenking van Pieter Eckhardt, Amsterdam. NG-2009-138

Stevens & Magielsén
Opvang van Hongaarse vluchtelingen in de Jaarbeurshallen in Utrecht, Utrecht, 1 december 1956; *Een wedstrijd van het Nederlands voetbaleftal*, Amsterdam (Olympisch Stadion), 1950-1955; *Net in Nederland aangekomen Ambonezen (Molukkers)*, Nederland, 1951-1952; *Watersnoodramp 1953*, Zeeland, 1953. NG-2009-10-1 t/m 3; NG-2009-17 en 18; NG-2009-28 en 29

Suschitzky, Wolfgang
Amsterdam voor toeristen, Amsterdam, 1934-1935. Dummy-fotoalbum met 25 foto’s. Schenking van mevrouw H.J. Baruch, Amsterdam. NG-2009-139-1 t/m 25

Sweering, Maya
14 juni 1966 SJ (Socialistische Jeugd) solidair met bouwvakstaking, Amsterdam, 14 juni 1966. NG-2009-80-1 en 2

Sweering, Ronald
Een neger, Nederland, 3 september 1966. NG-2009-16

Talens, Michèle
Surinaamse, Thaise, Afghaanse, Koreaanse, Marokkaanse, Ghanese, Surinaams-Hindoestaanse vrouwen in Nederland, Nederland, 1990-1996. NG-2009-73-1 t/m 10

Verhoeff, Bert
VVD-leider Hans Wiegel huilt tijdens een live uitzending van de AVRO, Hilversum,

26 april 1981; *Protest tegen de plaatsing van kernraketten*, Woensdrecht, mei 1984; *Zoektocht naar wapens in het Ambonezenkamp in Capelle a/d IJssel*, Capelle aan den IJssel, 15 oktober 1970. NG-2009-50 t/m 52

Vries, E. de
Ambonese jongetjes; Ambonese vrouwen; Nederlands-Ambonees echtpaar; Groep Ambonese mannen; Het gezin van ex-sergeant KNSL J.Wisupuny; Groep Ambonezen kort na hun aankomst in Nederland, Nederland, 1951-1955. NG-2009-22-1 t/m 6

Wal, Dinand van der
Meisjes in de metro, Amsterdam, 29 november 1985. NG-2009-75

Wallrafen, Hannes
Leasure time, Zeeland, 1991. NG-2009-69

Wesenhagen, Jacob Evert
Aanleg van de Lawaspoorweg in Suriname, Suriname, 1903-1912. Fotoalbum, bevattende ca. 60 foto’s. Schenking van mevrouw Nederlof-Wesenhagen, Den Haag. NG-2009-131-1 t/m 54 (zie p. 58)

Wessing, Koen
Vietnamdemonstratie van de SJ (Socialistische Jeugd) in Amsterdam, Amsterdam, juli 1966. NG-2009-84-1 en 2

Wouda, Raimond
Het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag, Den Haag, 29 augustus 2008. NG-2009-90-1 t/m 7

Zonneveld, Peter
Prinses Beatrix incognito met majoor Bosschardt van het Leger des Heils ’s avonds op de Wallen in Amsterdam, Amsterdam, 1965. NG-2009-72

Munten, penningen en draagtekens
Dupuis, Toon
Mahlerfeest 1920, Nederland, 1920. Brons, diam. 6,5 cm. NG-2009-121

Jeltsema, Frederik (ontwerp), Koninklijke Utrechtsche Fabriek van Zilverwerken van C.J. Begeer (uitvoering)
Nobelprijs J.D. van der Waals 1910, Nederland, 1911. Brons, diam. 6,5 cm. NG-2009-122

Tienhoven, Ronald van (ontwerp), Koninklijke Nederlandse Munt (uitvoering) *Zilveren munt, eerste slag, t.g.v. 400 jaar Nederland-Manhattan*, 2009. Zilver en perspex, diam. 3,3 cm. Schenking van het Ministerie van Financiën, Den Haag. NG-2009-87-1

Varga, Elisabeth (ontwerp), Bronsgieterij Binder (uitvoering)

Bronzen penning t.g.v. 200 jaar Koninklijke Bibliotheek 1798-1998, met bijbehorend houten doosje, 1998. Brons, diam. 5,5 cm. Schenking van Idelette van Leeuwen, Haarlem. NG-2009-92-1 en 2

Vries, Esther de, Richard Niessen (ontwerp), Koninklijke Nederlandse Munt (uitvoering) *Zilveren vijf-euro-munt, eerste slag, t.g.v. 400 jaar handelsbetrekkingen Nederland-Japan (Japan Vijffe)*, met bijbehorend houten doosje, 2009. Zilver en perspex, diam. 3,3 cm. Schenking van het Ministerie van Financiën, Den Haag. NG-2009-117-1 en 2

Vries, Esther de, Richard Niessen (ontwerp), Koninklijke Nederlandse Munt (uitvoering) *Koperen penningen (waarvan één een replica) en een zilveren munt, met bijbehorend zwartleren doosje, t.g.v. 400 jaar handelsbetrekkingen Nederland-Japan*. Koper en perspex, diam. 3,8 cm resp. zilver en perspex, diam. 3,3 cm. Schenking van het Ministerie van Financiën, Den Haag. NG-2009-123-1 t/m 3

Werken op papier

Anoniem *Kaartspelend gezelschap in Suriname (titel op object: Whist Party Surinam)*, Suriname, 1813. Potlood en waterverf. Schenking van de heer en mevrouw D. Robinson, Birmingham (GB). NG-2009-1

Anoniem (Ministerie van Koloniën) *Wisselbrieven schadeloosstelling afschaffing slavernij 1863 in Suriname, Curaçao en Sint*

Maarten, Den Haag, 1863. NG-2009-140-1 t/m 3
Goddijn, Annie *Nederlandse militairen tijdens hun vredesmissie in Bosnië en Kroatië in 1994*, eind oktober-begin november 1994. Pen in zwart. NG-2009-116-1 t/m 3 (zie p. 59)

Varia

Anoniem *Schaalmodel van een Javaanse marktstal*, Java, 1825-1850. Hout en glas, 91 x 81,5 x 81 cm. NG-2009-134
Luynenburg, L.J. *Stereoscoop van Theodoor Brouwers*, Parijs, 1900-1930. Messing, 6 x 11,5 x 8 cm. NG-2009-40

Philips *Een Duitse radio van het type VE 301 Dyn (zgn. Volksempfänger)*, Berlijn, 1938-1939. Bakeliet, 26 x 30 x 18 cm. NG-2009-110

Rijksprentenkabinet

Tekeningen

Nederland, 17de eeuw

Hagen, Witte van der *St. Joseph*, 1680. Penseel in grijs. RP-T-2009-55
***Huygens, Constantijn II (toegeschreven aan)** *Het lichaam van Christus ondersteund door engelen*, 1645. Rood krijt. RP-T-2009-120

Per abuis werd in de aanwinstenlijst in het jaarverslag over 2007 de volgende tekening niet opgenomen:

Saenredam, Pieter Jansz *Plattegrond van de Sint-Pieterskerk te ’s-Hertogenbosch*, 1632. Pen in bruin, penseel in rood, over resten van een schets in grafiet. Schenking van de heer P.W.L. Russell, Amsterdam. RP-T-2007-105

Nederland, 18de-19de eeuw

Anoniem *Interieur met leden van de beeldhouwers- en schildersfamilie Ritter*, Amsterdam, 1760-1770. Aquarel. Schenking van de heer W.O. Russell, Amsterdam. RP-T-2009-12

Anoniem *Hugo de Groot en Rombout Hogerbeets op slot Loevestein gebracht; Hugo de Groot wordt zijn vonnis aangezegd; Hugo de Groot wordt in de boekenkist uit Loevestein gedragen; Hugo de Groot wordt op de binnenplaats van het huis van A. Daatselaar te Gorinchem uit de boekenkist geholpen; Hugo de Groot krijgt op de kamer van Juffrouw Daatselaar een verkwikkend glas wijn; De kastelein Deventer met Maria van Reigersbergen disputerend over de ontsnapping van Hugo de Groot; alsmede met Elsje van Houweningen, De Groots dienstmeid*, 1775-1800. Potlood en bruin penseel. RP-T-2009-49 t/m 54

Cats, Jacob *Vier gezichten van de Tafelberg bij Blaricum*, ca. 1795. Aquarel en pen in bruin. Aankoop met steun van de Mondriaan Stichting, de Vereniging Rembrandt (mede dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds) en de BankGiro Loterij. RP-T-2009-8 t/m 11

***Horstok, Johannes Petrus van** *Drie kinderen in gesprek met Antje de Klisteerster, geleund over haar onderdeur*, 1800. Pen in grijs, penseel in bruin en grijs, wit gehoogd. RP-T-2009-119

Karsen, Eduard *Avond met regen*, Wernigerode, juni 1890. Zwart en grijs krijt, gedoezeld. RP-T-2009-14

Kockers, George *De morgenster van de overwinning op de verslagen overblijfselen van het leger van Napoleon*, 1814. Pen en penseel in grijs. RP-T-2009-56

Looij, Jac van *Na het feest*, ca. 1895. Zwart krijt, wit gehoogd. RP-T-2009-6

***Moritz, Louis** *Zelfportret van Louis Moritz met zijn vrouw Anna Reijermans*, ca. 1810. Potlood. RP-T-2009-118
Waard, C. van *Leidens Jammer Toneel*, 1807. Penseel in grijs, pen in grijs en bruin. RP-T-2009-47
Zegelaar, Gerrit (toegeschreven aan) *Gezicht op Loenen*, ca. 1770-1780. Aquarel, pen en penseel in grijs. RP-T-2009-88

Nederland, 20ste eeuw

Boxsel, Pim van *Collectie tekeningen en dummies met tekeningen*. Nog niet geïnventariseerd

Deutmann, Frans *Zelfportret*, 1915. Zwart krijt. Schenking van de heer P. Brandt, Wilrijk (B). RP-T-2009-46

Dumas, Marlène *Eva after Rembrandt*, 1997. Zwart en bruin krijt en inkt. Schenking van de heer J.M. Boll, Amsterdam. RP-T-2009-133

***Eyzenbach, Tom** *Man kijkt naar vogels*, 1989. Pen en inkt. RP-T-2009-16

Franken, Jan Pzn *Familieportret*, 1931. Potlood. RP-T-2009-36

Ieperen, Hans van *Vijf tekeningen*, 1950-1970. Diverse technieken. Schenking van de heer H.B. van der Ven, Den Haag. RP-T-2009-121 t/m 125

Kraaijpoel, Diederik *De wilg; Jonge bomen; Richels; Padirac; Dode jeneverbes*, Groningen, 1949-1985. Diverse technieken. RP-T-2009-81 t/m 85

Monnickendam, Martin *Bij den Juwelier*, Amsterdam, 1909. Aquarel. Schenking van de Stichting Vrienden van de schilder Martin Monnickendam, Amsterdam. RP-T-2009-7

Nab, Dirck *Duingezicht*, Bakkum, 2005. Zwart krijt. RP-T-2009-37

***Nab, Dirck** *Duinen bij Egmond; ‘Zonnig’ duinlandschap*, Bakkum, 2003 resp. 2007. Zwart krijt. RP-T-2009-38 en 39
Ouden, Willem den *Collectie aquarellen en tekeningen*. Nog niet geïnventariseerd
Rip, Willem Cornelis *Veertien schetsboeken*, Den Haag, 1874-1921. Diverse technieken. RP-T-2009-89 t/m 102

Schwartze, Thérèse *Zelfportret met zwarte hoed en bril*, 1917; *Portret van een jonge vrouw met hoed, mogelijk Lizzy Ansingh*, 1910; *Portret van een jonge vrouw*, 1912; *Portret van een Oostenrijkse*, 1908; *Studies van handen*, 1861-1918. Pastel, zwart en bruin krijt, wit en geel gehoogd. Schenking van de heer P. Brandt, Wilrijk (B). RP-T-2009-41 t/m 45

Straaten, Peter van *De kunstschilder Metten Koornstra in zijn atelier*, Arnhem, 1971. Pen en Oost-Indische inkt. RP-T-2009-87

Velde, Henri van de *Vier tekeningen*, ca. 1920-1925. Potlood en penseel. RP-T-2009-57 t/m 60

Vos, Peter *Collectie aquarellen, tekeningen, schetsboeken en dummies met tekeningen*.

Nog niet geïnvenstariseerd

Vries, Emile de *Veertien bladen met scènes en situaties tijdens de bezetting*, Amsterdam, ca. 1944-1945. Diverse technieken. RP-T-2009-17 t/m 40

Frankrijk

Villon, Jacques *Le Deuil*. Aquarel. Schenking van de heer W.O. Russell, Amsterdam. RP-T-2009-134

Italië

Anoniem *Portret van Bartholomeus Spranger, het portret van zijn vrouw schilderend*, Italië, 1731. Zwart krijt, wit gehoogd. RP-T-2009-48

***Anoniem** *Apotheose van een dichter*, Italië, 1800. Pen in bruin en grijs. RP-T-2009-86

Prenten

Nederland, 16de eeuw

***Anoniem, naar een tekening omgeving Frans Floris** *Scène in een bordeel met badende man en vrouwen*. Gravure. RP-P-2009-702

***Boëtius, Adamsz** *Twée landschappen met boerderijen*, 1614. Etsen. RP-P-2009-161 en 162

***Collaert, Adriaen** *De Heilige Augustinus en het kind*. Gravure. RP-P-2009-673

***Collaert, Jan I** *Gezicht op Eggevoort; Gezicht op de kerk van St. Job en het kasteel van Carloo*, ca. 1555-1675. Gravures. RP-P-2009-159 en 160

Doetechum, Johannes of Lucas van *Landschap met boerderijen en waterpomp*, ca. 1558-1608. Gravure. Schenking van de heer H.H.M. van Hugten, Hilversum. RP-P-2009-169

***Gheeraerts, Marcus I** *De fabel van de pauw, de nachtegaal en de godin*, uit: *Warachtige fabelen der dieren door Eduard de Dene*, 1567. Ets, handgekleurd en gehoogd met goud. RP-P-2009-52

Jode, Pieter I de *Musicerend gezelschap; Jonge liefdesparen in tuin* (pendanten), ca. 1599-1634. Gravures. Schenking van de heer H.H.M. van Hugten, Hilversum. RP-P-2009-215 en 216

***Raeven, Servatius** *Landschap met hut*, 1500-1550. Gravure. RP-P-2009-189

De met * gemerkte werken zijn verworven met steun van het F.G. Waller Fonds.

De met * gemerkte werken zijn verworven met steun van het F.G. Waller Fonds.

***Klein, Johann Adam**
Die Calesche; Die Viehmagd im Stall, ca. 1818. Etsen. RP-P-2009-16 en 17

***Klengel, Johann Christian**
Winterlandschap, ca. 1780. Ets. RP-P-2009-35

***Kobell, Franz (naar)**
Acht landschappen, ca. 1770. Etsen. RP-P-2009-694 t/m 701

***Kolbe, Carl Wilhelm I**
Studieblad, 1801. Ets. RP-P-2009-36

***Michalek, Ludwig**
Studieblad in verschillende prenttechnieken ('An die Schönheit'), ca. 1915-1920. Ets en aquatint, droge naald, gravure, stippelets en mezzotint. RP-P-2009-293

***Monogrammist MEG**
Zes landschappen, ca. 1770. Etsen. RP-P-2009-703 t/m 708

***Neureuther, Eugen Napoleon**
Blad met zeventien vignetten met verbeeldingen van de twaalf maanden en bloemen met meisjesgezichten, 1830-1850. Lithografie. RP-P-2009-15

***Reinhart, Johann Christian**
Zes bladen met antieke graftombes in Zuid-Italië in origineel omslag, 1792. Etsen. RP-P-2009-205 t/m 211

***Riedel, Anton Heinrich**
Oude man en drinkende jongen bij een bron, 1785. Ets. RP-P-2009-49

***Schmutzer, Ferdinand**
Zelfportret, 1921. Droge naald. RP-P-2009-295

***Schultze, Christian Gottfried**
Portret van de Russische gezant aan het Saksische hof en geleerde vorst Alexander Beloselsky, ca. 1770-1819. Gravure. RP-P-2009-38

Engeland

***Green, Valentine**
Portret van de prentmaker en uitgever John Boydell, 1792. Mezzotint. RP-P-2009-46

***Hellyer, Thomas**
Diligence an Dissipation, 1796. Stippelets. RP-P-2009-53

***Holloway, Edgar**
Zelfportret van Edgar Holloway, etsend bij een raam (Self Portrait no. 7), 1936. Ets. RP-P-2009-289

***Reading, Burnet**
Portretten van de dierschilder George Stubbs en van de landschapschilder Paul Sandby, 1792. Stippeletsen. RP-P-2009-47 en 48

Frankrijk

***Aubertin, François**
De roker: portret van de kunstenaar Jean-Luc Barbier (Le Fumeur), 1804. Ets, aquatint en stippelets. RP-P-2009-290

***Boilly, Louis-Léopold**
Vier zelfportretten (Quadruple Autoportraits), 1832. Lithografie. RP-P-2009-971

***Debucourt, Philibert-Louis**
Café Frascati in Parijs, 1807. Ets en aquatint, druk in grijs en zwart. RP-P-2009-291

***Desprez, Louis-Jean**
Imaginaire graftombe, ca. 1779-1784. Ets en aquatint. RP-P-2009-12 (zie p. 66)

***Dollet, Victor Jean François**
Marchand des estampes (Prentenwinkel), 1850. Lithografie. RP-P-2009-969

***Dupérac, Etienne**
Het mausoleum van Augustus, 1575. Ets. RP-P-2009-45X

***Leclerc, Sébastien I**
L'Academie des sciences et des beaux arts, 1698. Ets. RP-P-2009-29

***Liotard, Jean Etienne**
Zelfportret, Parijs, ca. 1725. Ets. RP-P-2009-294

***Mariete, Pierre (uitgever)**
Les Proverbes du Temps, ca. 1720. Ets. RP-P-2009-31

***Monogrammist GB**
Portret van Rembrandt van Rijn, 19de eeuw. Ets. RP-P-2009-777

***Prot** (?)
Moeder en twee kinderen biddend in een kerk ('Les Anges à l'Eglise'), Parijs, 1807. Ets en aquatint. RP-P-2009-292

Italië

***Ademollo, Luigi**
Vier scènes uit de Trojaanse oorlogen, ca. 1795. Ets en aquatint, gehoogd met dekwit. RP-P-2009-5

Alfiano, Epifanio d'
Het rijk van Flora, Florence, ca. 1592. Ets. Schenking van de heer H.H.M. van Hugten, Hilversum. RP-P-2009-214

***Anoniem**
De Heilige Familie, ca. 1570-1575. Ets. RP-P-2009-32 (zie p. 65)

***Bartolozzi, Francesco**
De uitvinding van de schilderkunst; de uitvinding van de tekenkunst; Zelfportret Thomas Gainsborough, ca. 1791-1798. Etsen. RP-P-2009-26 t/m 28

***Berlinghieri, Camillo**
Landschap met bewolkte hemel, ca. 1632-1635. Ets. RP-P-2009-219

***Costa, Giovanni Francesco**
Tempel van Juno en Jupiter, 1748. Ets. RP-P-2009-34

***Fontana, Giovanni Battista**
Petrus loopt over het water, 1572-1573. Gravure. RP-P-2009-967

***Gandolfi, Gaetano**
De dood van Germanicus; Madonna met Kind, ca. 1780. Ets en aquatint. RP-P-2009-18 en 19

***Lafreri, Antonio (uitgever)**
Het Casino, het binnenhof en plattegrond van de Villa Giulia, 1560-1590. Etsen. RP-P-2009-42 t/m 44

Lasinio, Carlo
Portret van de Romeinse schilder en dichter Arangelo Lasinio, ca. 1789. Mezzotint. Schenking van Nicolaas Teeuwisse, Berlijn. RP-P-2009-41

***Leoni, Ottavio Mario**
Portret van een man, ca. 1625. Ets. RP-P-2009-30 (zie p. 65)

***Matteini, Teodoro**
Band met vierentwintig illustraties bij het gedicht 'Pronea' van Melchiore Cesarotti, een apologie voor Napoleon Bonaparte, ca. 18o8. Ets en boekdruk. RP-P-2009-37

***Parasole, Leonardo (toegeschreven aan)**
Portret van kardinaal Mariano Pierbenedetti, 1590-1600. Houtsnede, ingekleurd met sjabloon. RP-P-2009-22

***Passarotti, Bartolommeo**
Zegenende Christus met banier, ca. 1560-1565. Ets. RP-P-2009-33 (zie p. 64)

***Qualglio, Domenico**
Reeks van vierentwintig landschappen in origineel omslag (Vier und zwanzig landschaftliche Genstände erfunden und radirt von Dom. Quaglio, königliche Baierische Hofmähler), 1804-1810. Etsen. RP-P-2009-972

***Romero, Juan Bautista**
Oude man en drinkende jongen bij een bron, 1785. Ets. RP-P-2009-50

***Tempesta, Antonio**
Landschap met rustende herders; Landschap met man en ezel, ca. 1590. Ets en gravure. RP-P-2009-965 t/m 968

***Zauli, Giuseppe**
Madonna met kind en de Heilige Jozef, ca. 1780. Ets en aquatint. RP-P-2009-20

Japan

***Ashikuni**
Vrouw met kam in haar hand en man die mand draagt, Osaka, ca. 1800-1810. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-998

***Ashiyuki, Gigado**
Arashi Rikan II als Shirai Gonpachi, in het stuk 'Futatsumon sato no nishiki-e', *Kado Theater*, Osaka, september 1828. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-151

***Hiroshige, Utagawa III**
Een voorstelling van de productie van waaiers in Tokio ('Tokyo nishiki-e seizo no zu') (*serietitel: Voorstellingen van werkplaatsen in Japan ('Dai-Nippon bussan zu-e')*), Tokio, 1877. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-977

***Hokuei, Shunkosai**
Nakamura Utaemon III in een niet geïdentificeerde rol, Osaka, februari 1833- januari 1835. Kleurenhoutsnede.

RP-P-2009-152

***Hokusai, Katsushika**
Surimono: Een snijder en drukker van Surimono, Edo, ca. 1825. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-975

***Hokushû, Shunkôsai**
Ichikawa Ebijûrô I als Miura Arajirô en Asao Yûjirô als Sano Genzaemon, in het stuk 'Keisei sano no funabashi', *Goryô Theater*, Osaka, mei 1822. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-150

***Hokushû, Shunkôsai**
De acteur Arashi Tokusaburo verandert zijn naam in Arashi Kitsusaburo II en vertolkt de rol van Hyogonomoki Yorimasa uit het stuk 'Yorimasa nue monogatari', Osaka, 1822. Kleurenhoutsnede en blinddruk. RP-P-2009-970

***Kiyosada**
Arashi Rikaku II als de geestverschijning van koshimoto (bediende) Okiku, in het stuk 'Banshû sarayashiki', *Chikugo Theater*, Osaka, augustus 1848. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-136

***Kunichika, Toyohara**
Het spook van Sakura no Kiuchi Sogoro Ichikawa Udanji wreekt zich op krijgers van de Shogun, Edo, 1893. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-973

***Kunisada, Utagawa I**
Surimono: De acteur Ichikawa Danjuro VII maakt zich op voor een Shibaraku-voorstelling geassisteerd door een jongen, Edo, ca. 1830. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-976

Kunisada, Utagawa I
Tezuma ushiro (De achterkant van goochelkunsten), Edo, ca. 1825-1830. Kleurenhoutsnede. Schenking van de heer J.H.W. Goslings, Epse. RP-P-2009-978

Kuniyoshi, Utagawa (school)
Serie van twaalfkuban Shunga met prostituees in de rol van acrobatische brandweerlieden, ca. 1830-1835. Kleurenhoutsneden. Aankoop met gelden van de heer J.H.W. Goslings, Epse. RP-P-2009-981

***Sadamasu II**
Groep met acteursprenten, 1840-1850. Kleurenhoutsneden. RP-P-2009-135, 138 t/m 149

***Shigeharu, Ryusai**
Nakamura Shikan II als Ariwara no Narihira en als Bunya no Yasuhide, in het stuk 'Rokkasen sugata no saishiki', *Kado Theater*, Osaka, januari 1834. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-153

***Shigeharu, Ryusai**
Arashi Rikan II als Matsuemon (Higuchi Jirô Matsuemon), in het stuk 'Hiragana seisuiki', *Naka Theater*, Osaka, mei 1834. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-154

***Shigeharu, Ryusai**
Een surimono met verwijzingen naar de acteur Onoe Shoroku I (Matsusuke I), Osaka, 1841. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-155

Yoshitaki
Keisei Ômonguchi, Osaka, januari 1862. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-137

***Yoshitoshi, Tsukioka**
Ichikawa Danjuro IX als Kezori Kuemon, Edo, 1890. Kleurenhoutsnede. RP-P-2009-974

Overige aanwinsten

- *Groep Nederlandse en Duitse prenten, 17de t/m 19de eeuw. RP-P-2009-709 t/m 779 en RP-P-2009-828 t/m 844

- Groep voornamelijk Nederlandse prenten, 16de t/m 18de eeuw. Particuliere schenking. RP-P-2009-501 t/m 577

- *Collectie Raymond Gaudriault, bestaande uit 1200 kostuum- en modeprenten, voornamelijk Frans, eind 16de eeuw tot ca. 1930. RP-P-2009-1008 e.v.

- Collectie Ghering-van Ierlant, kostuum- en modeprenten, ca. 1460 tot ca. 1960. Deels aankoop, deels schenking, deels bruikleen van de heer H.J.C. Ghering en mevrouw M.A. Ghering-van Ierlant, Bergen op Zoom. Verwerving gerealiseerd op 31 december 2009. Nog niet geïnventariseerd

De met * gemerkte werken zijn verworven met steun van het F.G. Waller Fonds.

De met * gemerkte werken zijn verworven met steun van het F.G. Waller Fonds.

Abbot, Frederic V. History of the Class of 'Seventy-Nine of the Military Academy, West Point, N.Y., New York/Londen (G.P. Putnam's Sons), 1884.

Fotografie
Abbot, Frederic V.
History of the Class of ’Seventy-Nine of the Military Academy, West Point, N.Y., New York/Londen (G.P. Putnam’s Sons), 1884.
Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2009-196

Allen & Son, Richard
Carte-de-visite: portret van Her Royal Highness The Duchess of Albany (Helena van Waldeck-Pyrmont), met een van haar kinderen als baby, 1883-1884. Albuminedruk. RP-F-2009-47

American Photograph Company, John Hiram Aylsworth, W.F. Clark, Fernando Dessaur, J.Q. Galusha, E. Lothrop, Park Galleries, en anonieme fotografen
Portretten, huizen en andere onderwerpen.
Ferrotypieën. RP-F-2009-52 t/m 67, 97 t/m 99, 126 t/m 128, 136, 138 t/m 140, 262, 265, 266, 270, 271, 275

Andrée, H.H., Ernest Lamy, Johann Friedrich Stiehm, en anonieme fotografen
Stereofoto’s: diverse onderwerpen, ca. 1860-1880 en ca. 1925-1935.
Ontwikkelgelatinezilverdrukken. RP-F-2009-110 t/m 113, 244

Annan, Thomas
Straat in Glasgow (Head of High Street), uit de serie *Old Closes and Streets of Glasgow*, 1868-1877. Kooldruk. RP-F-2009-294

Anoniem
Twee foto’s van een door Siebold van Ravesteyn ontworpen bed en tafel voor het huis van M.R. Radermacher Schorer, Wilhelminapark 12, Utrecht, ca. 1924.
Ontwikkelgelatinezilverdrukken. RP-F-2009-93 en 94

Anoniem
Groepsportret van vijf vrouwen (van wie een achter een camera staand) en twee mannen voor een ruïne in Italië of Frankrijk, ca. 1885.
Daglichtgelatinezilverdruk. RP-F-2009-96

Anoniem (Amerikaans) Fotoalbum met vijf foto's, waaronder vier cyanotypieën, ca. 1890-1910. RP-F-2009-125

Anoniem
Man te paard voor een geschilderd achtergronddoek, ca. 1880-1900.
Albuminedruk. RP-F-2009-108

Anoniem
Serie van zes foto’s met (personen in) interieurs, 1915-1918.
Ontwikkelgelatinezilverdrukken. RP-F-2009-109-1 t/m 6

Anoniem
Het fregat ‘Magicienne’ in de Hudson, met New York op de achtergrond, ca. 1875-1885.
Albuminedruk. RP-F-2009-290

Anoniem (divers)
Portretten, landschappen en andere onderwerpen.
Cyanotypieën. RP-F-2009-17, 18, 129, 133, 137, 263-264, 269, 272-273, 288

Anoniem (Amerikaans)
Carte-de-visite: compositie van portretten van 18 Amerikaanse presidenten (1789-1877), ca. 1869-1877. Albuminedruk. RP-F-2009-42

Anoniem (Amerikaans)
38 foto’s van een groep Amerikaanse toeristen in Europa, ca. 1921.
Daglichtgelatine-zilverdrukken. RP-F-2009-123-1 t/m 38

Anoniem (Amerikaans)
Groep van drie stereofoto’s, waarvan de rechterhelften afgedrukt zijn als cyanotypie, ca. 1900-1910. RP-F-2009-124-1 t/m 3

Anoniem (Amerikaans)
Fotoalbum met vijf foto’s, waaronder vier cyanotypieën, ca. 1890-1910. RP-F-2009-125

Anoniem (Amerikaans)
Carte-de-visite: compositie van portretten van 17 Amerikaanse presidenten, van George Washington tot en met Andrew Johnson (1789-1869), ca. 1865-1869.
Albuminedruk. RP-F-2009-130

Anoniem (Amerikaans)
Twee afdrukken van een identieke opname van een landschap, waarvan een uitgevoerd als cyanotypie, een als albuminedruk, ca. 1900.
RP-F-2009-254 en 255

Anoniem (Amerikaans of Canadees)
Fotoalbum met vijftien cyanotypieën, gemaakt in Camp Avery (Verenigde Staten of Canada), ca. 1900-1910. RP-F-2009-287

Anoniem (Brits)
Carte-de-visite: compositie van zes gezichten in Shanklin, Isle of Wight, 1868.
Albuminedruk. RP-F-2009-20

Anoniem (Brits)
Carte-de-visite: strand bij Ramsgate, met op de achtergrond het fotoatelier van John C. Twyman (“Twymans’ Sea Side Studio”), ca. 1860-1875.
Albuminedruk. RP-F-2009-49

Anoniem (Brits)
Carte-de-visite: huwelijksportret van Edward, Prince of Wales, en Alexandra van Denemarken, 1863.
Albuminedruk. RP-F-2009-134

Anoniem (Brits?)
Portret van drie meisjes, ca. 1907-1930.
Autochrome. RP-F-2009-51

Anoniem (Duits)
Carte-de-visite: compositie van zes portretten van leden van de koninklijke familie van Saksen, ca. 1860-1873.
Albuminedruk. RP-F-2009-43

Anoniem (Duits)
Carte-de-visite: compositie van portretten van Wilhelm I als koning van Pruisen, Friedrich III als kroonprins van Pruisen en Wilhelm II als prins van Pruisen, 1861-1871.
Albuminedruk. RP-F-2009-44

Anoniem (Duits)
Carte-de-visite: allegorische voorstelling (met vrouwenfiguur) van ‘Die Wacht am Rhein’ (het in 1840 door Max Schneckenburger gemaakte gedicht dat na 1871 de status van Nationalhymne had), ca. 1870-1900.
Albuminedruk. RP-F-2009-48

Anoniem (Amerikaans) Groepsportret van vijf vrouwen (van wie een achter een camera staand) en twee mannen voor een ruïne in Italië of Frankrijk, ca. 1885.

Anoniem (Amerikaans) Groepsportret van vijf vrouwen (van wie een achter een camera staand) en twee mannen voor een ruïne in Italië of Frankrijk, ca. 1885.

Anoniem (Frans)
Feesttent op een plein in een onbekende Franse stad, ca. 1935.
Autochrome. RP-F-2009-286

Anoniem (Frans?)
Franse militairen met een krans, ter gelegenheid van het bezoek van de Engelse koning (Edward VII of George V), ca. 1907-1935.
Autochrome. RP-F-2009-268

Anoniem (Japans)
Portret van Yamada Kichiji/Kitsuji met Japans boek, 16 juli 1884.
Ambrotypie in paulowniahouten doosje. RP-F-2009-95 (zie p.68)

Anoniem (Japans)
Twee vellen postpapier en twee enveloppen (gemaakt van houtfineer), alle voorzien van een fotografische afbeelding, 1900-1920.
Schenking van de heer C.P.J. van der Peet, Amsterdam. RP-F-2009-103-1 t/m 4

Anoniem (Nederlands)
Portret van een onbekende vrouw, ca. 1900.
Kooldruk (photographie peinte). RP-F-2009-15

Anoniem (Nederlands)
Twee portretten van koning Willem III en koningin Emma, uitgegeven bij gelegenheid van hun huwelijk in 1879.
Lithografieën. RP-F-2009-77 en 78

Ashford, Brothers & Co.
Carte-de-visite: compositie van meer dan 500 portretten van bekende personen, onder wie leden van de Britse koninklijke familie, George Washington, Abraham Lincoln, keizer Napoléon III en Ulysses S. Grant, ca. 1860-1870.
Albuminedruk. RP-F-2009-46

Berk, Lambertus Hendrik van
Groep van 10 autochromes: portretten, gezichten in tuinen, landschappen, ca. 1914.
Schenking van de erven Lambertus Hendrik van Berk, Wychen. RP-F-2009-79 t/m 88

Berlage, Hendrikus Petrus
Amerikaansche reisherinneringen, Rotterdam (W.L. & J. Brusse), 1913.
Fotografisch geïllustreerd boek. RP-F-2009-260

Berssenbrugge, Henri
Straat in Rotterdam (?), ca. 1900-1920.
Broomliedruk (?). RP-F-2009-296

Bing, Ilse
Eiffeltoren, Parijs, 1931.
Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie, Amsterdam. RP-F-2009-253 (zie p. 69)

Bonaparte, Prince Roland
Suriname, Parijs (*Bibliothèque illustrée des voyages autour du monde, par terre & par mer*), 1898.
Fotografisch geïllustreerd tijdschrift. RP-F-2009-257

Bosselman & Co., A.C.
Gezicht op het strand van Lake Michigan in Macatawa Park, met een houten ferrotypie-atelier, ca. 1900-1910.
Prentbriefkaart, lichtdruk en lithografie. RP-F-2009-274

Breitbarth, C.A.
Carte-de-visite: portret van een Duitse militair, ca. 1890-1910.
Ingekleurde daglichtgelatinezilverdruk. RP-F-2009-115

Cate, E. ten
Drie foto’s van de eerste vliegtocht van Clément van Maasdijk bij Heerenveen, 1910.
Daglichtgelatinezilverdrukken; *Groep van 10 stereofoto’s, waaronder twee van de eerste vliegtocht van Clément van Maasdijk bij Heerenveen*, 1910.
Verschillende technieken. RP-F-2009-231 t/m 233 en RP-F-2009-234 t/m 243

Chambon, Charles (uitgever)
XIIIème Exposition de Bordeaux, 1895. Organisée par la Société Philomatique, fondée en 1807, Bordeaux (Charles Chambon), 1895.
Fotografisch geïllustreerd plaatwerk.
Schenking van Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2009-202

Collard, Auguste Hippolyte
Album de Photographie exécuté par les soins de M. Collard, Parijs (Bureau de l’administration du Journal des jeunes personnes), 1858-1859.
Boek met 8 ingeplakte foto’s. RP-F-2009-291

Cravens, Don
Afro-Amerikaanse vrouwen, Civil Rights Movement Era, ca. 1955-1960.
Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2009-298

Van Crewel & Fils, J.
Twee cartes-de-visite: portretten van koning Willem III en koningin Sophie, uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van Willem III in 1874.
Albuminedrukken. RP-F-2009-38 en 39

Curiël, Augusta (toegeschreven aan)
Driedelig panorama van Paramaribo, vóór 1916.
Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2009-104

Davidson, Bruce

East 100th Street, New York, ca. 1966-1968.
Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie, Amsterdam. RP-F-2009-247

Deutmann, F.W., Louis Wegner en andere fotografen

Fotoalbum met 35 portretten van leden van de familie Boelen, ca. 1860-1880.
Albuminedrukken. Schenking van Burchard J. Pennink, Tokio, uit de nalatenschap van zijn moeder, Eva Ch. Pennink-Boelen. RP-F-2009-36

Diepraam, Willem
Groep van 26 foto’s, gemaakt in o.a. Suriname, Mali, Peru en Nederland, ca. 1973-1995;
Fotoboek *Landschap aan zee. 22 foto’s*, Amsterdam (Focus Publishing) z.j., en Fotoboek *Landschap aan zee. 24 foto’s*, Amsterdam (Focus Publishing) z.j.
Schenking van Willem Diepraam en Shamanee Kampadoo, Amsterdam. RP-F-2009-203 t/m 230

Disdéri, André-Adolphe-Eugène (fotograaf) en Edward Anthony (uitgever)

Carte-de-visite: portret van de Franse keizer Napoléon III, keizerin Eugénie en de ‘Prince Impérial’ Louis Napoléon, 1864-1865.
Albuminedruk. RP-F-2009-24

Vorschule der Färberei und des

Zeugdruckes

von Bernhard Quadrat. Brünn, 1860.

BI-2009-1796

Lijst van nieuwe, lopende tijdschriften

- *Archaeometry* (1958-)
- *The British Museum technical research bulletin* (2007-)
- *Bulletin van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis* (2007-)
- *Daruma : Japanese art, antiques and handicraft* (1993-)
- *Exhibitionist* (1981-)
- *Futurebox* (2008-)
- *Getty research journal* (2009-)
- *GUP : guide to unique photography* (2005-)
- *Ikón : journal of iconographic studies* (2008-)
- *Jaarboek maritieme musea in Nederland* (2009-)
- *The medal* (1982-)
- *Medicea : rivista interdisciplinare di studi medicei* (2008-)
- *Metropolis M.* (1979/80-)
- *Museum practice* (1996-)
- *Vitruvius : onafhankelijk vaktijdschrift voor archeologie, cultuurlandschap, monumentenzorg* (2007-)
- *Wi Rutu : tijdschrift voor Surinaamse genealogie* (2001-)

Lijst van nieuwe abonnementen op databanken

- *Allgemeines Künstlerlexikon* (AKL)
- *Arkyves*
- *Art Index Full text*
- *Art Index Retrospective*
- *Art Museum Image Gallery*
- *Artnet.com*
- *ARTSTOR*
- *Bibliography of the History of Art* (BHA)
- *Bridgeman Art Library*
- *JSTOR*

Japan, 1575-1625

Koffer van Namban-lakwerk

Dit type lakwerk, met levendig geschilderde decors in goud en toevoegingen van parelmoer, vooral in de banden rond de voorstellingen, wordt met Namban aangeduid. Deze benaming werd gebezigd voor de zuidelijke barbaren, waarmee de Japanners alle buitenlanders behalve de Chinezen en Koreanen bedoelden. Het was een product dat exclusief voor Europeanen – aanvankelijk Portugezen en vervolgens ook Nederlanders – werd gemaakt. De vorm van deze koffer gaat terug op Europese houten exemplaren met metaalbeslag die in de 16de eeuw gangbaar waren.

Koffer van Namban-lakwerk, Japan, 1575-1625. Hout, lak, parelmoer en koper, breedte 93,8 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. AK-RAK-2009-1. Aankoop met steun van de Vrienden van het Rijksmuseum.

Omgeving van Lodewijk van Boghem

Maria met Christuskind

Het hof van Margaretha van Oostenrijk in Mechelen trok vanaf de vroege 16de eeuw belangrijke kunstenaars aan. In dit verfijnde artistieke milieu ontstond ook deze hoofse Maria met kind van albast. Stilistisch sluit het beeld aan bij de sculptuur voor Margaretha's mausoleum in het Franse Brou, een groot project waarbij

veel Vlaamse beeldhouwers betrokken waren. Iconografisch zeer zeldzaam is het motief van het Christuskind dat Maria een appel aanbiedt. Het verwijst naar de zondeval van Adam en Eva, die door Jezus en Maria – als nieuwe Adam en Eva – weer ongedaan is gemaakt.

Omgeving van Lodewijk van Boghem, *Maria met Christuskind*, Mechelen, ca. 1500-1510. Albast uit St. Lothain, met sporen van vergulding en polychromie, hoogte 56 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. BK-2009-270. Aankoop met steun van het Frits en Phine Verhaaff Fonds.

Deze kleine beeldengroep is een van de fraaiste voorbeelden van microsculptuur uit de Nederlanden. Het is een speelse en virtuoos gesneden miniatuurgroep van het Christuskind tussen Maria en Jozef. Extra bijzonder zijn de met glas ingelegde ogen van de drie figuren. Hij is gesigneerd 'IVD' door de Mechelse beeldsnijder Jan van

Doorne, van wie overigens nauwelijks ander werk bekend is. Door zijn intieme, huiselijke karakter balanceert het beeldengroepje tussen een zuiver religieus werk voor katholieke privédevotie en een informeel genretafereeltje, dat ook de meest verwende kunstverzamelaar kon aanspreken.

Jan III van Doorne

Heilige Familie

Jan III van Doorne, *Heilige Familie*, Mechelen, ca. 1650. Buxushout, hoogte 16,3 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. BK-2009-29.

Fa. Maison Falize (uitvoering), Alexis Falize (ontwerp), Antoine Tard (emails)

Flacon

Deze flacon is een van de vroegste hoogtepunten van het japonisme, een kunststroming die nu vooral met de art nouveau wordt geassocieerd. Duidelijk herkenbaar is de invloed van het Japans cloisonné, dat voor het eerst in 1867 in Europa werd getoond. Met draden werden op een metalen plaatje figuren gemaakt. De velden werden vervolgens met email gevuld. Er zijn vier metalen plaatjes bewaard gebleven met de verschillende stadia van het toen pas herontdekte productieproces, alsmede een ontwerptekening voor een medaillon. Zowel voorstudies als eindresultaat waren in 1869 in Parijs op de *Exposition de l'Art Oriental* te zien. Falize vestigde daarmee zijn reputatie als een van de grootmeesters van het juweel.

Fa. Maison Falize (uitvoering), Alexis Falize (ontwerp) en Antoine Tard (emails), *Flacon*, Parijs, 1867-1869. Goud en email cloisonné, hoogte 6,5 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. BK-2009-50.

André-Charles Boulle

Paar huwelijkskoffers op onderstel

Deze overweldigende huwelijkskoffers zijn gemaakt door de beroemdste meubelmaker van Europa, de in Parijs werkzame André-Charles Boulle (1642-1732). Waarschijnlijk leverde hij ze in 1688 aan de prins van Condé, een neef van koning Lodewijk XIV. Condé had ze besteld als geschenk voor zijn dochter Marie-Thérèse, ter gelegenheid van haar huwelijk met de prins van Conti.

De koffers hebben deksels, zodat er iets in kan worden opgeborgen, maar die gebruiksfunctie is van ondergeschikt belang. De meubelen zijn gemaakt als kostbare kunstwerken, ter opluistering van een vorstelijk interieur. Alles is door Boulle ontworpen en in zijn werkplaats uitgevoerd: de vorm, de versiering met schildpad, koper en tin, en het beslag van verguld brons.

André-Charles Boulle, *Paar huwelijkskoffers op onderstel*, Parijs, ca. 1688. Eiken-, naald- en esdoornhout, belijmd met ebbenhout en marqueterie van schildpad, koper en tin, het beslag van verguld brons, hoogte 139 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. BK-2009-255-1 en 2.

Aankoop met steun van de BankGiro Loterij, de Mondriaan Stichting, de Vereniging Rembrandt (mede dankzij Prins Bernhard Cultuurfonds), het SNS REAAL Fonds en de heer H.B. van der Ven, Den Haag.

Marnix Goossens

Basaltblokken

Basaltblokken liggen opgeslagen bij het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Ze worden vooral gebruikt ter versterking onder aan een dijk. Door de tussenruimtes zakt het zeewater makkelijk weg in de onderliggende laag van grof korrelig materiaal en vloeit terug in zee.

De foto maakt deel uit van een serie van 42, *Het wassende water* geheten. Marnix Goossens (1967) fotografeerde in 2008 het

Nederlandse landschap dat in gereedheid wordt gebracht voor de toekomst, in het kader van de jaarlijkse foto-opdracht Document Nederland van het Rijksmuseum en *NRC Handelsblad*. Goossens legde hierin vast hoe Nederlanders omgaan met het overal aanwezige water en de gevolgen van klimaatverandering en het stijgen van de zeespiegel.

Marnix Goossens, *Basaltblokken*, 2008. C-print, 500 x 600 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NG-2009-38-8.

Deze foto toont een van de vele in onbruik geraakte overblijfselen van de Koude Oorlog die Martin Roemers (1962) traceerde, tot aan de Krim toe. Na de val van de muur in Berlijn in 1989 resteerden er in Oost- en West-Europa honderden overbodige schuilkelders, bunkers, uitkijktorens en andere militaire objecten voor het verbergen van wapens en vliegtuigen. Roemers sloot zijn zoektocht rond 2008 af en geeft een verbazingwekkende inkijk in het Koude Oorlogdenken uit de jaren tussen 1949 en 1989. In 2009 kocht het Rijksmuseum van hem 15 foto's uit de serie *Het kerkhof van de Koude Oorlog*.

Martin Roemers

Bunker van een verlaten Sovjet-marinebasis in de Baltische Zee

Martin Roemers, *Bunker van een verlaten Sovjet-marinebasis in de Baltische Zee*, 2002-2009. Inkjet print, 400 x 600 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NG-2009-107.

Han Singels

Twee blaarkoppen

Twee blaarkoppen in een polderlandschap bij Zevenhoven, in de provincie Utrecht. De koeien, Vivian en Vera, waren eigendom van boer Kees Verhaar, maar deze had vanwege zijn hoge leeftijd zijn 40 stuks vee overgedaan aan een opvolger.

Han Singels (1942) fotografeerde in 2004 Nederlandse landschappen, met daarin een prominente plaats voor koeien. Sommige opnamen zijn zo gemaakt dat een associatie

ontstaat met 17de- en 18de-eeuwse landschapschilderijen met vee.

De foto werd in 2009 door de kunstenaar geschonken ter ere van de oprichting van een nieuw Fonds op Naam: Fonds 1975, bestemd voor de aankoop van documentaire fotografie na 1945. Singels verzorgde tweemaal eerder een Document Nederland-opdracht van het Rijksmuseum: in 1977 over de verkiezingen en in 1984 over jongeren.

Han Singels, *Twee blaarkoppen*, 2004. C-Print, 1400 x 1100 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NG-2009-142. Schenking van de kunstenaar.

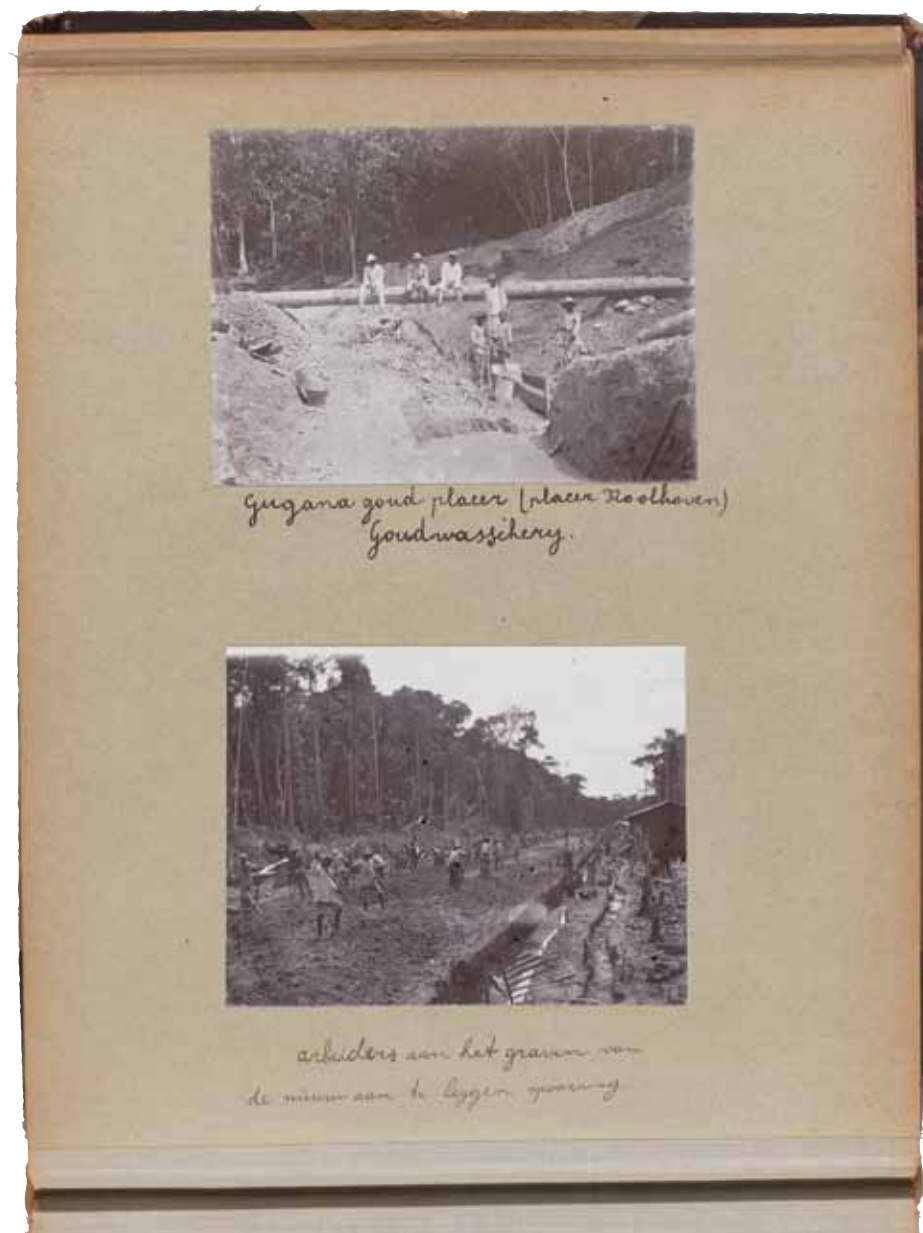
Jacob Evert Wesenhagen

Aanleg van de Lawaspoorweg in Suriname

Het album waaruit deze foto afkomstig is, vermeldt op het schutblad: 'Samengesteld door: Jacob Evert Wesenhagen, arts. Geboren 2 nov. 1862 te Paramaribo. Overleden 2 nov. 1924 te Paramaribo'. Wesenhagen werkte als geneesheer langs het traject van de Lawaspoorweg, een 350 kilometer lange verbinding dwars door het oerwoud van Suriname. Deze werd speciaal aangelegd voor de gouddelving, een belangrijk hoofdstuk in

de Surinaamse geschiedenis. Cornelis Lely, de toenmalige gouverneur van Suriname, later bekend van de Zuiderzeewerken, had de leiding van het project.

Op dit blad zien we bovenaan de 'goudwasscherij' – 'placer' betekent 'secundaire afzetting van (edel)metaal', Koolhoven is de naam van een goudwinningsgebied. De onderste foto toont arbeiders bij het graafwerk voor de aanleg van de Lawaspoorweg.

Jacob Evert Wesenhagen, *Aanleg van de Lawaspoorweg in Suriname*, 1903-1912. Album, 21,5 x 56 cm, met ca. 60 foto's. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NG-2009-131. Schenking van mevrouw Nederlof-Wesenhagen.

Annie Goddijn

Nederlandse militairen tijdens hun vredesmissie in Bosnië en Kroatië in 1994

Annie Goddijn (1939) ging in 1994 in opdracht van het Legermuseum in Delft naar Bosnië en Kroatië en trok daar drie weken op met onder meer een Nederlands transportbataljon van de UNPROFOR-vredesmacht. Ze mocht het kamp slechts zelden verlaten, alleen in konvooi, en bracht de hele dag met 'de jongens' door. Daardoor laten Goddijns tekeningen andere beelden zien dan we gewend zijn

van oorlogsfilms of -foto's. Ze tonen het dagelijks leven van de doorgaans jonge soldaten, hun werkomgeving, en de plaatselijke bevolking en natuur. Soms zijn de tekeningen ironisch, dan weer lieflijk – maar met de dreiging in de vorm van een uitkijkpost op de achtergrond aanwezig – en veelal zijn ze doorspekt met soldatenhumor.

Annie Goddijn, *Nederlandse militairen tijdens hun vredesmissie in Bosnië en Kroatië in 1994*, eind oktober-begin november 1994. Drie schetsboeken met in totaal 327 tekeningen. Pen in zwart, 420 x 297 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NG-2009-116-11/m3. Aankoop van de kunstenaar.

Keuze uit de nalatenschap van Galerie Espace

Galerie Espace in Amsterdam was een van de eerste galeries voor eigentijdse kunst in Nederland, die ruim 50 jaar heeft bestaan (1956-2007). Toen Espace in 2007 na het overlijden van de eigenaren

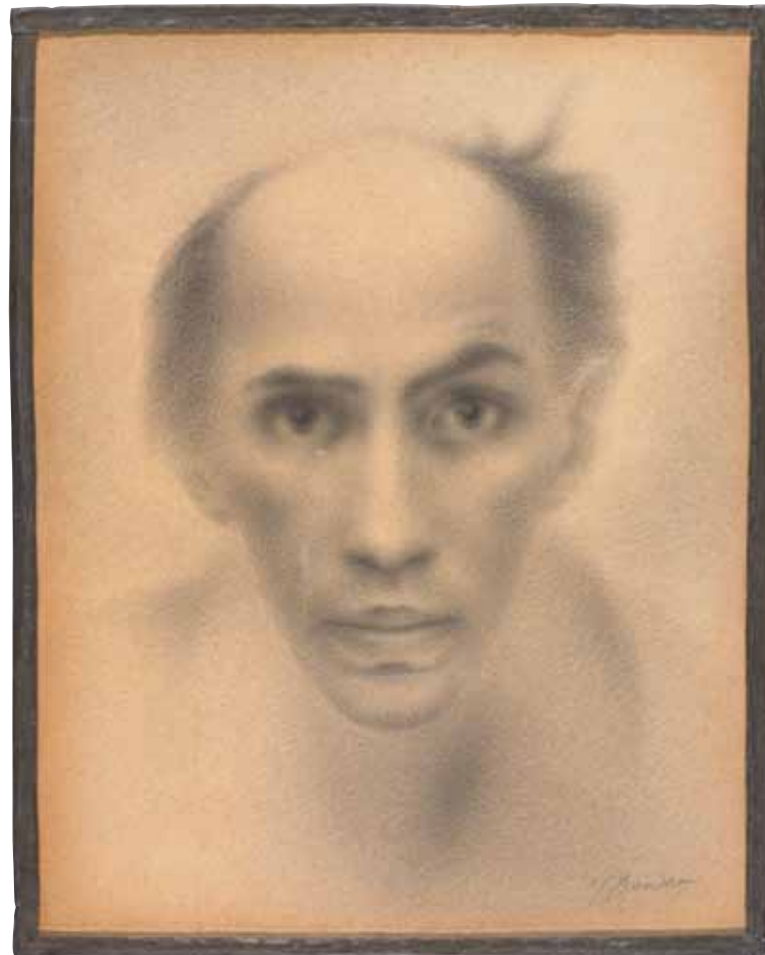
Eva Bendien en Rutger Noordhoek Hegt werd gesloten, is het Rijksmuseum in de gelegenheid gesteld om een keuze te maken uit de nalatenschap. Ruim 200 bladen grafiek en zo'n 150 tekeningen uit die nalatenschap zijn in 2009 officieel overgegaan naar de collectie van het

Rijksprentenkabinet. Binnen de selectie zijn werken opgenomen van onder meer Pierre Alechinsky, Breyten Breytenbach, Klaas Gubbels, Anton Heyboer, Pieter Holstein, Reinier Lucassen, Lucebert, Roger Raveel, Carel Visser en Co Westerik.

Jacob Bendien

Zelfportret

De collectie Espace kent twee zelfportretten van kunstenaars uit de eerste helft van de 20ste eeuw, een intieme ets van de kunstenares Jenny Dalenoord en dit heel subtiel in zacht potlood uitgewerkte portret dat Jacob Bendien (1890-1933) enkele jaren voor zijn dood maakte. Hij verkeerde door een jarenlang voortwoekerende ziekte in zwakke gezondheid. 'Geestelijk zelfportret' noemde Bendien het; behalve in de sprekende ogen lijkt er in het gezicht bijna geen leven meer te zijn. Het meditatieve karakter ervan past bij Bendiens streven om 'innerlijke dingen' of 'het eigenlijke' weer te geven.

Jacob Bendien, *Zelfportret*, ca. 1930. Potlood, 320 x 250 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-T-2010-1.

Roger Raveel

Marnac

Van Raveel (1921) zijn ruim 40 werken op papier gekozen uit de nalatenschap van Galerie Espace. De landschappelijke voorstelling van deze tekening wordt links onder doorbroken door een pregnant aanwezige ruitvorm. Het werk is karakteristiek voor het oeuvre in de jaren 70 van de 20ste eeuw, waarin Raveel met regelmaat dergelijke vervreemdende elementen als een vierkant of ruitvorm toevoegt: 'De meeste schilderijen die ik zag – of ze nu expressionistisch, kubistisch of abstract waren – baadden in een eenvormige kleurbenadering, in een eenvormige atmosfeer. (...) Ik vond dat niet echt genoeg. Ik voelde bijvoorbeeld de behoefte om een ding of een element geïndividualiseerd naar voren te brengen op mijn schilderij, los van de totale atmosfeer van het schilderij, los van de atmosfeer tussen de beschouwer en het schilderij, een storend element dat het schilderij directer en concreter in het omringende leven zou plaatsen.'

Hans Ebeling Koning

Espace

Veel van de kunstenaars die op enig moment in hun carrière in contact kwamen met Galerie Espace bleven deze jarenlang trouw en onderhielden vriendschappelijke contacten met de eigenaren. Bij de viering van het 40-jarig bestaan in 1997 brachten tal van kunstenaars en schrijvers de galerie een eerbetoon in de vorm van al dan niet geïllustreerde brieven, kaarten, schilderijen en tekeningen. Een voorbeeld hiervan is de aquarel *Espace* van Hans Ebeling Koning (1931).

Roger Raveel, *Marnac*, 1977. Potlood en gouache, 550 x 720 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-T-2010-2.

Hans Ebeling Koning, *Espace*, 1997. Inkt, gouache en aquarel, 320 x 480 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-T-2010-3.

Vroege houtsneden

Uit de nalatenschap van een Zwitserse verzamelaar en antiquaar verwierf het Rijksmuseum een groep zeldzame gekleurde houtsneden. Hiermee is een

aantal vroege verschijningsvormen van prentkunst aan de collectie toegevoegd dat tot nog toe geheel ontbrak. Dit geldt onder meer voor het uitzonderlijk gave

Anoniem (Duitsland, vermoedelijk Zwaben), *De vier engelen bij de hoeken van de aarde en de lofzang van de zaligen*, blad uit een blokboek met de Openbaringen van Johannes, ca. 1467. Houtsnede, handgekleurd, 268 x 198 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-P-2009-24. Aankoop met steun van het F.G. Waller Fonds.

en fraai gekleurde blad uit een blokboek, een vroege vorm van boekdruk waarbij de tekst en de afbeeldingen uit hetzelfde houtblok zijn gesneden. De laatmiddel-

eeuwse Maria-voorstelling, subtiel afgezet met kleuren en zilver en voorzien van geschilderde florale motieven, is voor zover bekend een unicum. Het frontispice

van het wetboek van de stad Neurenberg, gesneden door Albrecht Dürer, is afkomstig uit een luxe-uitgave, subliem gekleurd en gehoogd met goud.

Anoniem (Rijnland), *Maria met kind en zes vrouwelijke heiligen in een omsloten hof*, ca. 1470-1490. Houtsnede, handgekleurd en gehoogd met zilver (geoxideerd), marges met geschilderde florale motieven, 147 x 133 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-P-2009-21. Aankoop met steun van het F.G. Waller Fonds.

Albrecht Dürer, *Allegorie op het bestuur van de stad Neurenberg*, frontispice uit *Reformacion der Stat Nüremberg*, 1521. Houtsnede, handgekleurd en gehoogd met goud, 246 x 170 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-P-2009-25. Aankoop met steun van het F.G. Waller Fonds.

Italiaanse etsen

Het Rijksprentenkabinet bezit vanouds een grote collectie Italiaanse grafiek uit de 16de en 17de eeuw. Hierbinnen vormen etsen van kunstenaars een bijzondere

categorie. Lange tijd is de etskunst nergens met zoveel enthousiasme beoefend als in Italië. De relatief simpele techniek stelde kunstenaars, veelal schilders, in staat om

Bartolommeo Passarotti, *Zegenende Christus met banier*, ca. 1560-1565. Ets, 287 x 147 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-P-2009-33. Aankoop met steun van het F.G. Waller Fonds.

hun eigen tekenstijl en handschrift over te brengen op de koperplaat zonder tussenkomst van professionele graveurs. Deze drie aanwinsten tonen bij uitstek de

vrijheid en de mogelijkheden die de ets biedt. De twee 16de-eeuwse prenten met religieuze voorstellingen ademen een fijnzinnige spiritualiteit, terwijl

het informele portret door Leoni in directheid en intensiteit nauwelijks onderdoet voor de geëtste portretten van Rembrandt.

Anonim, *De Heilige Familie*, ca. 1570-1575. Ets, 149 x 135 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-P-2009-32. Aankoop met steun van het F.G. Waller Fonds.

Ottavio Mario Leoni, *Portret van een man*, ca. 1625. Ets, 110 x 144 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-P-2009-30. Aankoop met steun van het F.G. Waller Fonds.

Twee excentrieke prenten uit de 18de eeuw

Dankzij de collectie van Pieter Cornelis baron Van Leyden (1717-1788), die de kern vormt van het Rijksprentenkabinet, bezit het Rijksmuseum een uitzonderlijk rijke verzameling Europese prentkunst tot ca. 1780. Werken uit het einde van de 18de

en het begin van de 19de eeuw zijn echter veel minder goed vertegenwoordigd, terwijl het hier een van de interessantste perioden uit de westerse kunst betreft. Twee spectaculaire aankopen illustreren het streven deze lacune op te vullen. De

Louis-Jean Desprez, *Iminaire graftombe*, ca. 1779-1784. Ets en aquatint, 351 x 510 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-P-2009-12. Aankoop met steun van het F.G. Waller Fonds.

Franse kunstenaar Louis-Jean Desprez ontwierp decors voor het koninklijk theater in Stockholm en maakte tevens een aantal indrukwekkende theatrale prenten. De imaginaire graftombe weerspiegelt zowel zijn belangstelling

voor het herontdekte Egypte als zijn voorliefde voor het bizarre en macabere. Lichter van toon, maar niet minder eigenzinnig is de ets van Henry Füssli. Deze toont een tijdens het lezen in slaap gevallen vrouw die wordt beschoten

door een fanatieke liefdesgod met als curieus terzijde, rechtsonder, twee copulerende motten.

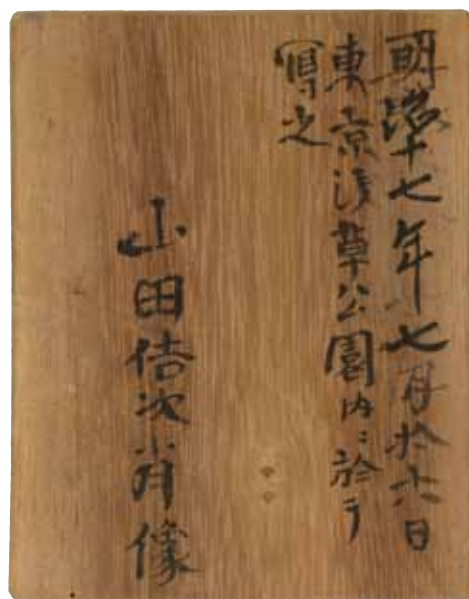
Johann Heinrich Füssli, *Slapende vrouw met Cupido*, 1780-1790. Ets en droge naald, 279 x 381 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-P-2009-13. Aankoop met steun van het F.G. Waller Fonds.

Anoniem

Portret van Yamada Kichiji/Kitsuji met Japans boek

Japan is in het Rijksmuseum ruim vertegenwoordigd: in de verzamelingen Aziatische kunst, in de Japanse prenten en in de kleurige, rijk geïllustreerde Japanse prentboeken. Er zijn ook fotografische voorbeelden: opnamen van de Tokaido-route en ingekleurde genrescènes met schone slaapsters en sumoworstelaars voor de toeristische markt en de westerling. Hoe de Japanner zélf met fotografie

omging, toont dit eenvoudige en intieme ambrotypie-portret. Waarde Europeaan zijn privéportretten in een leren etui verpakte, de Amerikanen er een bakelieten kastje met allegorische voorstellingen omheen deed, maakten ze in Japan als behuizing een verfijnd houten doosje met ingelegd passepartout van hetzelfde materiaal. Wat opvalt, is de protserige Europese leessteun met franjes.

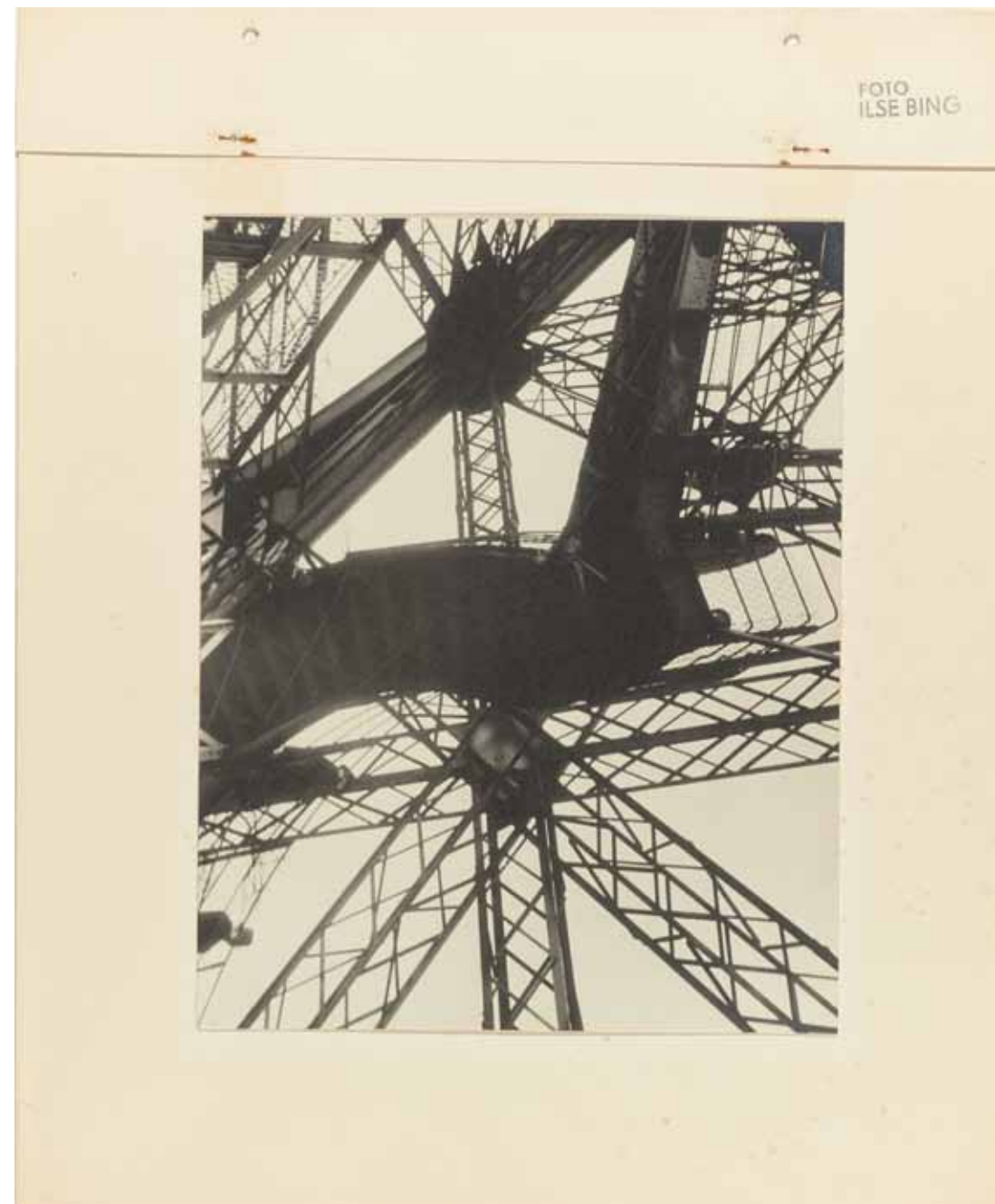

Ilse Bing

Eiffeltoren

In 1930 verhuisde de jonge fotografe Ilse Bing van haar geboortestad Frankfurt naar Parijs, het centrum van de moderne kunst. Het was voor een modernistisch *angehauchte* fotografe onvermijdelijk dat ze vroeg of laat de Eiffeltoren tot onderwerp zou nemen. Die bood immers als geen ander bouwwerk de gelegenheid de nieuwe fotografische

beeldtaal te beoefenen die sinds medio jaren 20 van de 20ste eeuw ingang vond. Bing richtte zich in dit geval met name op het patroon van de metalen constructie, dat in een dynamische compositie vervat is. De kleine menselijke figuren geven op subtiële wijze de schaal en de blikrichting aan.

Ilse Bing, *Eiffeltoren*, 1931. Ontwikkelgelatinezilverdruk, 222 x 282 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-F-2009-253. Aankoop met steun van Baker & McKenzie, Amsterdam.

Dave Heath

Portret van Carole Asen

Dit portret heeft iets tijdloos, maar is onmiskenbaar beïnvloed door het enigszins sombere existentialisme uit de jaren 40 en 50 van de 20ste eeuw. Toen Heath Carole Asen in 1960 portretteerde, was hij nog volstrekt onbekend. Enkele jaren later zou hij doorbreken met de

tentoonstelling *A Dialogue with Solitude* (1963) en het gelijknamige boek (1965). In het voorwoord daarvan schreef hij in zijn werk 'an acceptance of life's tragic aspects' te willen uitdrukken. Dat streven is in dit ingetogen, enigszins droevige portret uit 1960 al te herkennen.

Dave Heath, *Portret van Carole Asen*, New York, 1960. Ontwikkelgelatinezilverdruk, 192 x 208 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-F-2009-246. Aankoop met steun van Baker & McKenzie, Amsterdam.

Helen Levitt

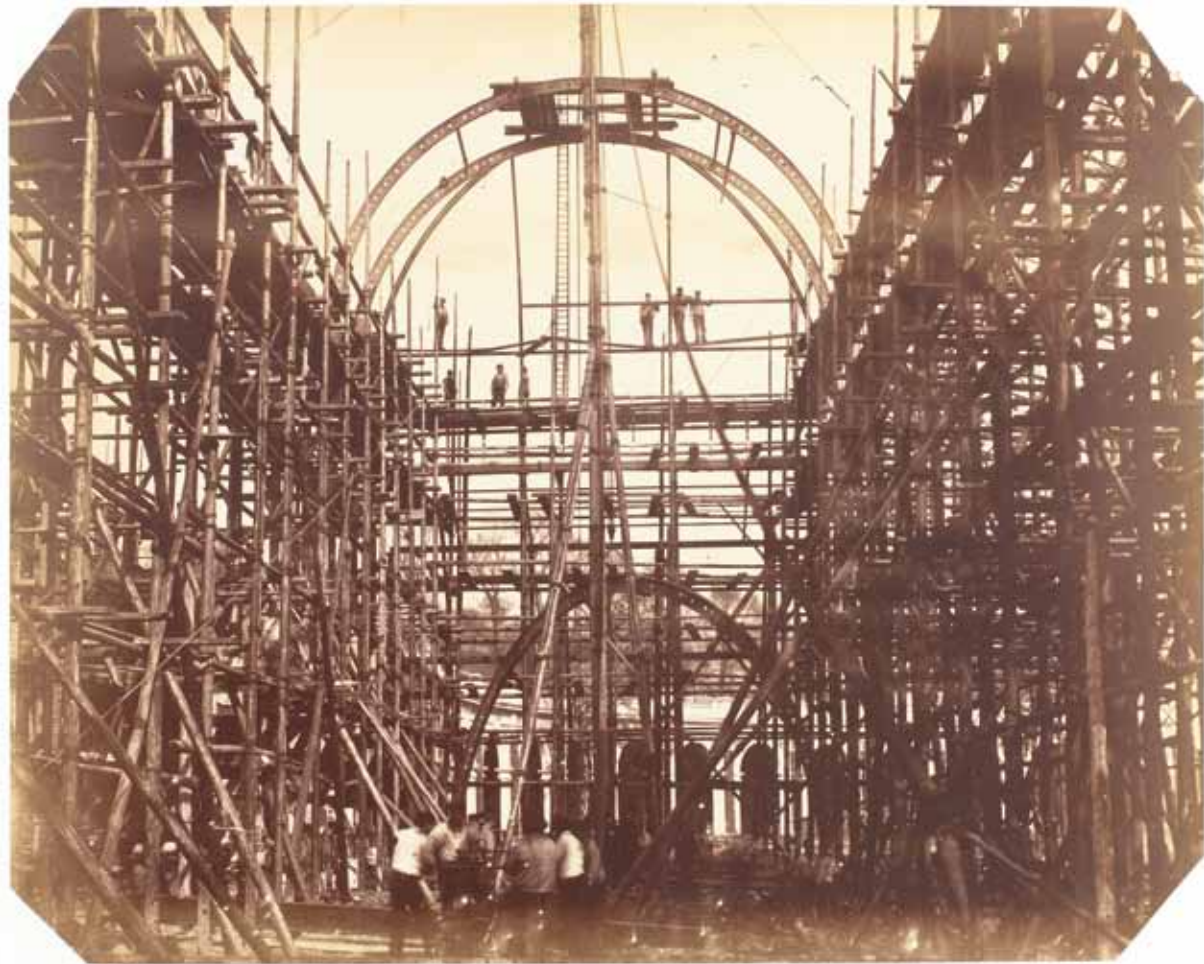
Hurkend meisje op straat in New York

Sinds de late 19de eeuw is de straat een belangrijk, zo niet het belangrijkste, onderwerp in de fotografie. Het is de habitat en het jachtterrein bij uitstek van elke fotograaf die graag zoekt, kijkt en observeert. De in 2009 overleden fotografe Helen Levitt was daarin een meester. Sinds de jaren 40 beperkte ze zich exclusief tot

de straat en het straatleven in New York, waar zij woonde en werkte. Kinderen van de grote stad waren haar hoofdonderwerp: in hun spel, (onverwachte) bewegingen en interacties. In de jaren 70 stapte ze over op kleurenfotografie en bleef ze haar opnamen op dezelfde oogverblindende manier vormgeven.

Helen Levitt, *Hurkend meisje op straat in New York*, 1980. C-print, 382 x 571 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-F-2009-107. Aankoop met steun van Baker & McKenzie, Amsterdam.

B.L. Spackmann (toegeschreven)

Constructie van het gebouw waarin de International Exhibition (Londen 1862) werd gehouden

De aanblik van deze 19de-eeuwse tentoonstellingshal in aanbouw is intrigerend, want hij staat voor de opkomst van industrie, ingenieurs en massapubliek. De ingerichte hal kennen we van een serie stereofoto's door William England in de collectie van het Rijksmuseum. Daar prijken trots de producten van een nieuw tijdperk: porseleinen vazen naast stalen naaimachines, replica's van

beelden naast, destijds betrekkelijk nieuw, ingelijste foto's. Dat alles was in de maanden daarvoor nog slechts de fantasie van een paar tentoonstellingsmakers en de architect. De laatste wist toen al dat zijn hal onderdak moest bieden aan 28.000 fabrikanten en ruim 6 miljoen bezoekers. Dat staaltje ingenieurskunst liet hij vanzelfsprekend vastleggen.

B.L. Spackmann (toegeschreven), *Constructie van het gebouw waarin de International Exhibition (Londen 1862) werd gehouden*, 1861-1862. Albuminedruk, 279 x 248 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-F-2009-100.

John L. Riker of Warren Thomson

Portret van Maria Louisa de Hart en Johannes Ellis

Deze opname van een gekleurd echtpaar in rijke kledij dateert uit 1846, toen de fotografie nauwelijks was uitgevonden. Het is in zijn informaliteit een van de mooiste parenportretten uit zijn tijd. Zij was de dochter van een Joodse, uit Amsterdam afkomstige, plantage-eigenaar en een vrijgemaakte slavin. De jongeman was de bastaardzoon van de Nederlandse

gouverneur Abraham de Veer. Uit de hele Caribische regio, Brits-Guyana, Frans-Guyana, Suriname en de Antillen zijn slechts 28 daguerreotypieën bewaard gebleven. Dit is de vroegst bekende Surinaamse foto. Uit kranten kennen we precies de route die de reizende Amerikaanse fotografen volgden: van Willemstad naar Georgetown, via Paramaribo door naar Cayenne.

John L. Riker of Warren Thomson, *Portret van Maria Louisa de Hart en Johannes Ellis*, 1846. Daguerreotypie, 80 x 45 mm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. RP-F-BR-2009-1. Langdurig bruikleen van Jacobine E. Huisken, Amsterdam.

MC 285, halfmodel van een linieschip

MC 290, halfmodel van een driemaster

MC 314, halfmodel van een fregat

MC 316, halfmodel van een fregat van 32 stukken

MC 320, halfmodel van het fregat Algiers

MC 341, halfmodel van een fregat van 26 stukken

MC 347, halfmodel van een instructievaartuig

MC 361, halfmodel van een kustvaartuig

MC 394, halfmodel van een kustvaartuig

MC 403, halfmodel van een kanonneergalei

MC 405, halfmodel van een schoenerbrik

MC 438, halfmodel van een sloep

MC 458, halfmodel van een glazen jacht

MC 460, halfmodel van een admiraliteitsjacht

MC 577, model van een filtreermachine

MC 578, model van een distilleertoestel

MC 579, model van een watervat

MC 580, model van een waterkist

MC 603, model van een anker

MC 604, model van een anker

MC 605, model van een anker

MC 606, model van een anker

MC 608, model van een anker

MC 617, model van een anker

MC 639, model van een boei

MC 873, kompas op driepoot

MC 947, model van een anker

MC 971, halfmodel van een koopvaardijfregat

MC 1011, log en twee logvinnen

MC 1132, model van een kustbatterij

MC 1158, model van een anker

MC 1381, halfmodel van een schroefstoomschip

MC 1406, halfmodel van een schroefstoomschip

MC 1889-62, model van een ankerspil

Papier en foto's

Onderhoud aan de collectie

Ca. 1500 prenten uit de Selectie en de Belgische School en ca. 375 tekeningen uit de Nederlandse School werden behandeld en opnieuw opgezet. Daarnaast werden ca. 500 portretten uit de

Rosenthal Collectie en 1100 uit de Iconografische Collectie en ca. 300 foto's uit de Nederlandse School opnieuw opgezet. Ca. 700 stereofoto's op glas werden in samenwerking met een behoudsmedewerker gereinigd en voorzien van een nieuwe behuizing.

Aanwinsten

Ca. 400 prenten en tekeningen en 125 foto's werden waar nodig gerestaureerd, geconserveerd en opgezet zodat ze opgenomen konden worden in de collectie. Ca. 150 verworven prenten van Jaap Hillenius en Klaas Gubbels werden opgezet. Ca. 200 foto's voor de afdeling Geschiedenis werden opgezet. De conservering van een deel (10 albumbladen met 33 foto's) van de dummy voor het *Dagboek van een erotomaan* van Sanne Sannes werd uitbesteed.

Bruiklenen en tentoonstellingen

Ca. 350 prenten, tekeningen, foto's, fotoalbums en boeken werden behandeld ten behoeve van bruiklenen aan ca. 30 musea (waar nodig gerestaureerd, geconserveerd, voorzien van een passe-partout, ingelijst, voorzien van een conditierapport, verpakt, uitgelijst en weer teruggezet op hun oorspronkelijk opzetvel of in hun map). Daaronder waren aquarellen uit de Haagse School voor de tentoonstellingen in Vigo en La Coruña, foto's voor de tentoonstelling *De wijde blik* in de Kunsthal Rotterdam, 17de-eeuwse tekeningen voor de tentoonstelling in Vancouver en Parijs en facsimile's uit de collectie van de Bibliotheek van het Rijksmuseum in de Openbare Bibliotheek van Amsterdam.

Ten behoeve van de aanwinstenpresentatie *Foto's uit Suriname en Curaçao* werden diverse foto's uit de eigen collectie maar ook bruiklenen voorzien van een conserverende berging en werden ca. 25 foto's geconserveerd en ingelijst. Voor de presentatie *Penselen in het Rijksmuseum*. *De mooiste kinderboekenillustraties* werden ca. 60 illustratie-ontwerpen gemonteerd,

ingelijst en weer uitgelijst en gedemonteerd. Verder werd meegewerkt aan de presentatie *Weerzien met Manhattan, 400 jaar Henry Hudson* en werden drie 'Meesterwerken op Papier'-tentoonstellingen gerealiseerd: *Het licht en het donker*, *Jacob Cats* en *Kroegleven*. Ten behoeve van de tentoonstelling *Hendrick Avercamp: Ijspret* werden 15 tekeningen opgezet en ingelijst.

Pastelproject

Het in 2007 gestarte pastelproject werd ook in 2009 gecontinueerd waarbij de samenwerking met onderzoekers van het Instituut Collectie Nederland (ICN) werd voortgezet. Een nieuwe klimaatbehuizing voor pastels werd getest in klimaatkamers van het ICN waarbij gebruik werd gemaakt van micro-dataloggers. De 9 pastels van Tischbein werden schoongemaakt, geconserveerd en voorzien van een in dit project ontwikkelde klimaatbehuizing. De pastels werden met hun nieuwe behuizing in de oorspronkelijke, inmiddels gerestaureerde, lijsten teruggeplaatst. Van een aantal pastels van Liotard werden gebruikte pigmenten onderzocht op samenstelling en werden infrarood- en UV-foto's gemaakt.

Bijeenkomst pH-7-Club

Op 23 en 24 april organiseerde het restauratieatelier papier in het Ateliergebouw van het Rijksmuseum de derde bijeenkomst van de pH-7-Club, een periodiek overleg tussen de hoofden van de restauratieateliers van de grote prenten- en tekeningenverzamelingen in Europa (Albertina in Wenen, British Museum in Londen, Kupferstichkabinett in Berlijn, Cabinet Dessin van het Louvre in Parijs en het Rijksprentenkabinet van het Rijksmuseum).

Boeken en boekbanden

- 77 boeken gerestaureerd

- 114 reparaties uitgevoerd

- 101 boeken ingebonden

- 114 portefeuilles gemaakt

Publicaties van het Rijksmuseum

Periodieken

Bulletin van het Rijksmuseum

Jrg. 56 (2008), nr. 4

Amsterdam: Rijksmuseum;

Zwolle: Waanders Uitgevers

ISSN 0165-9510

Jaarverslag 2008 Rijksmuseum

Jaarverslag 2008 Rijksmuseum Fonds

Oog

Oog in oog met kunst en geschiedenis

Jrg. 3 (2009), nrs. 1-5

Amsterdam: Rijksmuseum;

Naarden: Studio Room

ISSN 1876-3561

The Rijksmuseum Bulletin

Jrg. 57 (2009), nrs. 1-4

Amsterdam: Rijksmuseum;

Zwolle: Waanders Uitgevers

ISSN 1877-8127

Boeken

Accessorize! 250 objects of fashion & desire

Bianca M. du Mortier, Ninke Bloemberg

Amsterdam: Rijksmuseum /

Nieuw Amsterdam

264 p.

ISBN 978-90-8689-045-3

€ 19,95

Bouwwerk. Mensen maken het museum

Jan Banning

Amsterdam: Rijksmuseum

80 p. (eindejaarsgeschenk)

Geweven mythen. Ovidius' Metamorphosen en de Diana-tapijten van het Rijksmuseum / Weaving Myths. Ovid's Metamorphoses and the Diana Tapestries in the Rijksmuseum

Ebeltje Hartkamp-Jonxis

Amsterdam: Rijksmuseum /

Nieuw Amsterdam

104 p.

ISBN 978-90-8689-051-4 (Nederlands)

ISBN 978-90-8689-050-7 (Engels)

€ 22,95

Going into detail. Photography and its use at the Drawing and Design Schools of Amsterdam 1880-1910

Petra Steinhardt

Amsterdam: Rijksmuseum /

Manfred & Hanna Heiting Fonds

56 p. (Rijksmuseum Studies in Photography 7)

ISBN 978-90-71450-27-3

€ 22,95

Hendrick Avercamp. De meester van het ijsgezicht / Hendrick Avercamp. Master of the Ice Scene

Pieter Roelofs (red.)

Amsterdam: Rijksmuseum

194 p.

ISBN 978-90-8689-056-9 (Nederlands)

ISBN 978-90-8689-059-0 (Engels)

€ 24,95

Johannes Verspronck en het Meisje in het blauw / Johannes Verspronck and the Girl in Blue

Rudi Ekkart

Amsterdam: Rijksmuseum /

Nieuw Amsterdam

64 p. (Rijksmuseum Dossiers)

ISBN 978-90-8689-052-1 (Nederlands)

ISBN 978-90-8689-053-8 (Engels)

€ 14,95

Kind in de oorlog. Mohammed Toha schildert Yogyakarta 1948-1949

Pieter Eckhardt en Peter Sigmond

Amsterdam: Rijksmuseum

96 p.

ISBN 978-90-714-5028-0

€ 12,50

The making of a photobook. Sanne Sannes' maquette for Diary of an Erotomaniac

Tamara Berghmans

Amsterdam: Rijksmuseum /

Manfred & Hanna Heiting Fonds

55 p. (Rijksmuseum Studies in Photography 6)

ISBN 978-90-71450-25-9

€ 22,95

Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900

Gijs van der Ham e.a. (red.)

Amsterdam: Rijksmuseum;

Zwolle: Waanders Uitgevers

288 p.

ISBN 978-90-400-8615-1 (Nederlands)

ISBN 978-90-400-8616-8 (Engels)

€ 49,95

New ways of scientific visualization. A.-L. Donnadieu's La photographie des objets immergés

Christina Natlacen

Amsterdam: Rijksmuseum /

Manfred & Hanna Heiting Fonds

56 p. (Rijksmuseum Studies in Photography 5)

ISBN 978-90-71450-24-2

€ 22,95

Ontmoet Rembrandt. Leven en werk van de meesterschilder / Meet Rembrandt. Life and work of the master painter
Gary Schwartz
Amsterdam: Rijksmuseum /
Nieuw Amsterdam

112 p.
ISBN 978-90-8689-058-3 (Nederlands)
ISBN 978-90-8689-057-6 (Engels)
€ 14,95

Spiegel van Holland. Het mooiste van de Haagse School in het Rijksmuseum / A reflection of Holland. The best of the Hague School in the Rijksmuseum
Renske Suijver
Amsterdam: Rijksmuseum /
Nieuw Amsterdam

128 p.
ISBN 978-90-8689-046-0 (Nederlands)
ISBN 978-90-8689-048-4 (Engels)
€ 17,50

Webpublicaties

Early Netherlandish paintings in the Rijksmuseum, Amsterdam. Volume I – Artists born before 1500
Jan Piet Filedt Kok (red.)
www.rijksmuseum.nl/early-netherlandish-paintings

Publicaties van medewerkers

Reinier Baarsen

- ‘The gallery’, in: Michael Snodin en Nigel Llewellyn, *Baroque, Style in the age of magnificence 1620-1800*, Londen 2009, pp. 310-311;
- Bespreking van Gillian Wilson e.a., *French furniture and gilt bronzes, Baroque and Régence, Catalogue of the J. Paul Getty Museum collection*, Los Angeles 2008, *The Burlington Magazine* 151 (2009), pp. 406-407;
- ‘Paar huwelijkskoffers, André-Charles Boulle (Parijs 1642-1732 Parijs)’, *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 19 (2009), nr. 2, pp. 14-17;
- Bespreking van Lucy Wood, *The upholstered furniture in the Lady Lever Art Gallery*, New Haven/Londen/Liverpool 2008, *The Furniture History Society Newsletter* 2009, nr. 176, pp. 12-14;
- Entry’s 9, 37, 39, 41, 42 en 91 in: *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009.

Hubert Baija

- ‘Let op de lijst’, *kM (Kunstenaarsmateriaal)* 2009, nr. 71, pp. 20-22;
- ‘De wonderse wereld der schilderijlijsten’, *Het Weegblad* 1 (2009), nr. 2, p. 8.

Dirk Jan Biemond

- ‘Het Rijksmuseum’, in: *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009, pp. 49-66 en entry’s 8, 23, 24, 26, 38, 40, 60 en 97.

Jonathan Bikker

- “‘Sir Joan Reynst, his good acquaintance, neighbour, and landlord’”: truth and fantasy in Houbraken’s life of Karel du Jardin’, *The Burlington Magazine* 151 (2009), pp. 92-97;
- ‘Hendrick Avercamp: “De Stomme van Kampen”’ en ‘De vroege eigenaren van het werk van Avercamp’, in: *Hendrick Avercamp. De meester van het ijsgezicht / Hendrick Avercamp. Master of the Ice Scene*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2009, pp. 11-21 en 119-128.

Mattie Boom

- ‘Daguerreotypie = Fotografie voor de welgestelden’, *Fotografisch geheugen* 2009, nr. 62, pp. 62-63;
- ‘Zomer 1889. Onopgeloste raadsels van de straat’, *Fotografisch geheugen* 2009, nr. 63, pp. 4-7;
- ‘Oudste daguerreotypie Suriname terugggevonden’, *Photohistorisch Tijdschrift* 1 (2009), nr. 32, p. 8;
- [met Hans Rooseboom en Steven F. Joseph] ‘Acquisitions/Photography’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 2, pp. 170-199;
- [met Christiane Kuhlmann] ‘Richard Tepe’, in: *Geschiedenis van de Nederlandse Fotografie: in monografieën en thema-artikelen* 41 (2009), pp. 1-14;
- ‘Een nieuwe beeldtaal. De komst van de fotografie in Nederland’, in: *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009, pp. 34-41 en entry’s 46, 47 en 79;
- ‘Notitie van de stad’, voorwoord in: Marie-Jeanne van Hövell tot Westerflier, *Amsterdamse wintergezichten*, Wormerveer 2009, pp. 8-9;
- [met Hans Rooseboom en Ger Luijten] Redactie van Christina Natlacen, *New ways of scientific visualization: A.-L. Donnadieu’s*

La photographie des objets immergés; Tamara Berghmans, *The making of a photobook. Sanne Sannes’ maquette for Diary of an Erotomaniac*; Petra Steinhardt, *Going into detail. Photography and its use at the Drawing and Design Schools of Amsterdam 1880-1910*, Amsterdam 2009 (Rijksmuseum Studies in Photography 5, 6 en 7).

Duncan Bull

- ‘Piero di Cosimo’s portraits of Giuliano da Sangallo and Francesco Giamberti’, in: G. Beltrami en H. Burns (red.), *L’architetto: ruolo, volto mito*, Venetië 2009, pp. 67-78;
- ‘A double-portrait attributable to Marietta Tintoretto’, *The Burlington Magazine* 151 (2009), pp. 678-681;
- [met Dirk Jacob Jansen en Willem de Ridder] ‘Les portraits de Jacopo et Ottavio Strada par Titien et Tintoret’, in: J. Habert en V. Delieuvin (red.), *Titien, Tintoret, Véronèse. Rivalités à Venise*, Parijs (Musée du Louvre) 2009;
- Entry 12 in: *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009.

Jan van Campen

- ‘Imagining China and Japan: the creation of collections of curiosities by Dutch East India Company employees’, in: E. Groenendijk e.a. (red.), *Canton and Nagasaki compared, 1730-1830. Dutch, Chinese, Japanese relations, Transactions* (Intercontinenta No. 26), Leiden 2009, pp. 91-99;
- “‘Reduced to a heap of monstrous shivers and splinters’”; some notes on coromandel lacquer in Europe in the 17th and 18th centuries’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 2, pp. 137-150;
- [met Menno Fitski en Pauline Lunsingh Scheurleer] ‘Recente aanwinsten’, *Aziatische Kunst* 39 (2009), nr. 1, pp. 24-32;

- [met Menno Fitski] ‘Elk stuk heeft een verhaal’, *Aziatische Kunst* 39 (2009), nr. 2, pp. 31-38;
- ‘Aanwinst: Namban-koffer’, *Aziatische Kunst* 39 (2009), nr. 2, pp. 39-42.

Meta Chavannes, 'Van Gogh's Ravine', 2009

Meta Chavannes – Van Gogh’s *Ravine*: the Underlying Story’, *American Institute of Conservation Paintings Specialty Group Postprints* 2009, nr. 21, pp. 89-98.

Jan Daan van Dam, 'Rotterdamse faience', 2009

- ‘Rotterdamse faience 1650-1850’, in: I. de Jager en N. Schadee (red.), *Tegels uit Rotterdam 1609-1866*, Zaltbommel/Rotterdam 2009, pp. 144-176;
- Entry’s 10, 92, 93 en 98 in: *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009.

Femke Diercks, 'Lakwerk in het Rijksmuseum', 2009

- ‘Lakwerk in het Rijksmuseum’, *Historisch Tijdschrift Holland* 41 (2009), nr. 2, pp. 108-109, en *Aziatische Kunst* 39 (2009), nr. 2 , pp. 42-44.

Pieter Eckhardt, 'Mohammed Toha schildert Yogyakarta', 2009

- [met J.P. Sigmond] *Kind in de Oorlog. Mohammed Toha schildert Yogyakarta 1948-1949*, Amsterdam 2009;
- ‘Acquisitions. Photography about the history of Surinam’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 3, pp. 260-279;
- ‘De meisjes van Sanne Sannes’, Oog 3 (2009), nr. 3, pp. 80-87;
- ‘Aan het licht: Zwarte Dinsdag. Onbekende foto’s van het oproer van 1933 in Paramaribo’, *Fotografisch Geheugen* 2009, nr. 64, pp. 30-32.

Ludovico di Moro, 'De vrijheid', 2009

- ‘Freedom and innovation: Willem Sandberg and Present-day Art in Post-war Netherlands’, in: Hendrik Kolenberg (red.), *Intensely Dutch. Image, Abstraction*

- Angelique van den Eerenbeemd** – ‘De verschillende gezichten van een allegorie’, *De Boekenwereld* 26 (2009), nr. 2, pp. 107-111.

Menno Fitski, 'Recente aanwinsten', 2009

- [met Jan van Campen en Pauline Lunsingh Scheurleer] ‘Recente aanwinsten’, *Aziatische Kunst* 39 (2009), nr. 1, pp. 24-32;
- “‘Een kruiwagen met kikkers”>; Michael Drabbe en het M.J. Drabbe Fonds’, *Aziatische Kunst* 39 (2009), nr. 2, pp. 22-30;
- [met Jan van Campen] ‘Elk stuk heeft een verhaal’, *Aziatische Kunst* 39 (2009), nr. 2, pp. 31-38;
- ‘In memoriam: Johan Somerwil (1926-2009): A connoisseur in search of Japan’, *Andon* 2009, nr. 86, pp. 62-63;
- ‘Ceramics for the Japanese tea ceremony in the Rijksmuseum: The collection of Herman Karel Westendorp’, *Andon* 2009, nr. 86, pp. 27-34;
- Bespreking van Teresa Canepa e.a., *After the Barbarians II: Namban Works of Art for the Japanese, Portuguese and Dutch Markets, Orientations* 40 (2009), nr. 7, p. 81.

Martine Gosselink, 'New York - Nieuw Amsterdam. De Nederlandse oorsprong van Manhattan', 2009

- *New York – Nieuw Amsterdam. De Nederlandse oorsprong van Manhattan/ New York New Amsterdam. The Dutch Origins of Manhattan*, Amsterdam 2009;
- [met Dirk J. Tang] Redactie van *Iran and the Netherlands. Interwoven through the ages*, Gronsveld/Rotterdam 2009;
- ‘New Amsterdam, the new residence of 17th-century world citizens’, *Seaport, New York’s History magazine* 44 (2009), nr. 4, pp. 16-23.

Ludovico di Moro, 'De vrijheid', 2009

- ‘Freedom and innovation: Willem Sandberg and Present-day Art in Post-war Netherlands’, in: Hendrik Kolenberg (red.), *Intensely Dutch. Image, Abstraction*

- and the Word. Post-war and Beyond*, Sydney (Art Gallery of New South Wales) 2009;

- ‘Bronnen voor verder onderzoek’ (bij hoofdstuk 5: Musea), in: F. Inklaar, A. Bosch e.a., *Cultuurwetenschappelijke vaardigheden 1. Vademecum*, Heerlen (Open Universiteit Nederland) 2009.

Gijs van der Ham, 'Geschiedenis van Nederland', 2009

- Gijs van der Ham** – *Geschiedenis van Nederland* (bijgewerkte nieuwe druk), Amsterdam 2009;
- ‘Isaac Pontanus en zijn kleinzoon’, *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 19 (2009), nr. 1, pp. 18-20;
- Aanwinst nr. 8 (over dubbelportret en gouden penning Isaac Pontanus en Hendrik van Beek) in *Het Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008), nr. 4, pp. 481-483;
- Entry’s III.17 en VI.4 in: A. Reiss en S. Witt, *Calvinismus. Die Reformierten in Deutschland und Europa*, Berlijn (Deutsches Historisches Museum) 2009;
- [met Ronald de Leeuw, Jenny Reynaerts en Robert Jan te Rijdt] Redactie van *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009, en hierin: ‘Tweehonderd jaar verzamelen van 19de-eeuwse kunst’, pp. 42-48, en entry’s 18 en 35.

Richard Harmanni, 'Jurriaan Andriessen', 2009

- Richard Harmanni** – *Jurriaan Andriessen (1742-1819). Een schoon vergezicht / Jurriaan Andriessen (1742-1819). A beautiful view*, Zwolle 2009.

Cécile van der Harten, 'Naakten kleden met verzen', 2009

- “‘Naakten kleden met verzen”. Sanne Sannes en zijn literaire connecties’, *De Parelduiker* 14 (2009), nr. 4, pp. 63-69.

Jan de Hond, 'Een oriëntalistische maskerade', 2009

- ‘Een oriëntalistische maskerade. *Les Désenchantées* van Pierre Loti en *Den harem ontvlucht* van Catharina Alberdingk Thijm’, in: Maaike van Berkel e.a. (red.), *Zenobia, Khadija en Dolle Amina’s. Gender en macht in de islamitische geschiedenis* (Jaarboek voor Vrouwengeschiedenis 29), Amsterdam 2009, pp. 97-124;
- ‘Tinco Martinus Lycklama à Nijeholt’s collection of Eastern Wonders’, ‘The Persian Pavilion at the Amsterdam World Fair of 1883’, in: Martine Gosselink en Dirk J. Tang (red.), *Iran and the Netherlands. Interwoven through the ages*, Gronsveld /Rotterdam 2009, pp. 213-216; 229-232;
- Entry’s 44, 45 en 96 in: *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009;
- Tentoonstellingsrecensie ‘Gandara - Das Buddhistische Erbe Pakistans, Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn; Martin Gropius Bau, Berlijn; Museum Rietberg, Zürich’, *Aziatische Kunst* 39 (2009), nr. 1, pp. 33-34.

Daniel Horst, 'Een nieuwjaarsprent uit 1708', 2009

- ‘Een nieuwjaarsprent uit 1708’, *De Boekenwereld* 26 (2009), nr. 1, pp. 47-49.

Henrike Hövelmann, 'Waarom zijn sinaasappels eigenlijk oranje?', 2009

- Henrike Hövelmann** – ‘Waarom zijn sinaasappels eigenlijk oranje?’, *De Boekenwereld* 26 (2009), nr. 1, pp. 45-47.

Ab Hoving, 'Scheepskamelen en waterschepen', 2009

- [met Graddy Boven] *Scheepskamelen en waterschepen. ‘Eene ellendige talmerij, doch lofflijk middel.’*, Zutphen 2009;
- ‘La construction navale hollandaise au XVIIe siècle’, *Neptunia*, april 2009, nr. 253, pp. 29-40;
- Bespreking van Angus Konstam, *Sovereigns of the Sea: The Quest to build the Perfect Renaissance Battleship*, *Nautical Research*

- Journal* 54 (2009), nr. 1, pp. 58, 59;
- [met Alan Lemmers] ‘Smokkelwaar ten tijde van de vierde Engelse oorlog’, in: *Scheepshistorie 8, Het Schaalmodel als reconstructie*, Emmen 2009, pp. 76-80.

Geertje Jacobs, 'Supporting subject matter annotation', 2009

- [met Michiel Hildebrand, Jacco van Ossenbruggen en Lynda Hardman] ‘Supporting subject matter annotation using heterogeneous thesauri: A user study in Web data reuse’, *Elseviers International Journal of Human-Computer Studies* 2009, nr. 67, pp. 887-902.

Pauline Kintz, 'Alles was wir sehen ist ein Bild', 2009

- *Alles was wir sehen ist ein Bild. Philipp Otto Runge in het licht van de vroeg-romantische poëzietheorie van Friedrich Schlegel en Novalis*, dissertatie, Delft 2009.

Geert-Jan Koot, 'Bibliografie prof. dr. Ronald de Leeuw', 2009

- ‘Bibliografie prof. dr. Ronald de Leeuw over de jaren 1976-2008’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008), nr. 4, pp. 395-407.

Michel van de Laar, 'Plafondschilderingen Bossche stadhuis', 2009

- Michel van de Laar** – [met A. van Drunen en P. van der Schoot] ‘Plafondschilderingen Bossche stadhuis. Medaillons wachten op restauratie’, *Bossche bladen* 11 (2009), nrs. 3 en 4, pp. 97-101 resp. 138-141.

Huigen Leefflang, 'Even zeldzaam als onovertroffen', 2009

- ‘Even zeldzaam als onovertroffen. [Jan Lievens en] de kunst van de houtsnede’, *Kunstschrift* 2009, nr. 3, pp. 40-47;
- ‘Interview with Antony Griffiths’, *Codart Courant* 19 (2009), pp. 14-17.

Idelette van Leeuwen, 'Changement de la politique de montage', 2009

- ‘Changement de la politique de montage des œuvres sur papier au Rijksmuseum d’Amsterdam’, *Support/Tracé* 2009, nr. 8, pp. 83-90.

- Ger Luijten** – ‘De wonderbaarlijke kracht van het handschrift van Goltzius’, in: *Vereniging Rembrandt. Verrijkend en verreikend*, Den Haag 2009, pp. 20-22;

- ‘Werk op papier’, in: *Gerrit Bolhuis* (Monografieën van het Sculptuur Instituut deel 3), Zwolle 2009, pp. 66-76;
- ‘Paul Damsté en de drang om te tekenen / Paul Damsté und der Drang zum Zeichnen’, in: *Chr. Paul Damsté 65 jaar. Assemblages & Collages 2002-2009*, Kleef 2009, pp. 16-19;
- ‘De beeldhouwer als tekenaar & schilder’, in: F. Hoekstra, G. Luijten en J. Teeuwisse, *Gooitzen de Jong*, Enschede 2009, pp. 106-167;

- Redactie van U. Mielke, *Remigius and Frans Hogenberg en Frans Hogenberg. Broadsheets. The New Hollstein Dutch & Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts 1450-1700*, 3 dln., Ouderkerk aan den IJssel 2009;

- [met Mattie Boom en Hans Rooseboom] Redactie van Christina Natlacen, *New ways of scientific visualization: A.-L. Donnadieu’s La photographie des objets immergés*; Tamara Berghmans, *The making of a photobook. Sanne Sannes’ maquette for Diary of an Erotomaniac*; Petra Steinhardt, *Going into detail. Photography and its use at the Drawing and Design Schools of Amsterdam 1880-1910*, Amsterdam 2009 (Rijksmuseum Studies in Photography 5,6 en 7).

Renate Meijer, 'Londense lessen voor het Rijks', 2009

- ‘Londense lessen voor het Rijks. Publieksonderzoek Rijksmuseum/ Tate Modern’, *Museumvisie* 2009, nr. 3, pp. 46-48;
- [met Minnie Scott] ‘Tools to Understand: An Evaluation of the Interpretation Material used in Tate Modern’s *Rothko* Exhibition’, *Tate Papers, Tate’s Online Research Journal*, voorjaar 2009.

Bianca du Mortier

- [met Ninke Bloemberg] *Accessorize! 250 objects of fashion & desire*, Amsterdam 2009;
- ‘Aspecten van het kostuum. Een staalkaart van vroege 17de-eeuwse kleding’, in: *Hendrick Avercamp. De meester van het ijsgezicht / Hendrick Avercamp. Master of the Ice Scene*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2009, pp. 140-163.

Jenny Reynaerts

- Recensie van R. Verhoogt, *Art in Reproduction. Nineteenth-Century Prints after Lawrence Alma-Tadema, Jozef Israëls and Ary Scheffer, Bijdragen en Mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden* 124 (2009), nr. 1, pp. 120-122;
- “‘From a hygienic and aesthetic point of view”. Jan Toorop, *Portrait of Marie Jeannette de Lange, 1900*’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 2, pp. 112-136;
- [met Gijs van der Ham, Ronald de Leeuw en Robert Jan te Rijdt] Redactie van *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/ Amsterdam 2009, en hierin: ‘De kunstenaarswereld in de 19de eeuw’, pp. 18-33, en entry’s 1, 7, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 55, 56, 71, 86, 89, 99 en 100.

Willem de Ridder

- [met Arie Wallert] ‘Over ’t vel. Vleeskleur: “wiskonstige” benaderingen’, *kM (Kunstenaarsmateriaal)* 2009, nr. 72, pp. 37-39;
- [met Duncan Bull en Dirk Jacob Jansen] ‘Les portraits de Jacopo et Ottavio Strada par Titien et Tintoret’, in: J. Habert en V. Delieuvin (red.), *Titien, Tintoret, Véronèse. Rivalités à Venise*, Parijs (Musée du Louvre) 2009.

Robert-Jan te Rijdt

- [met Gijs van der Ham, Ronald de Leeuw en Jenny Reynaerts] Redactie van *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009, en hierin: entry’s 2, 3, 4, 5, 6, 11, 17, 22, 28, 33, 34, 48, 54, 57 en 58;
- ‘The Rembrandt Association and TEFAF. Collective Enjoyment’, in: [Catalogue of] *The European Fine Art Fair*, Maastricht 2009, pp. 36-43;
- ‘De Tafelberg bij Blaricum in vier gezichten. Jacob Cats, ca. 1780-1785’, *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 19 (2009), nr. 3, pp. 19-22;
- ‘De tekenaar en schilder Hk. Schepper “aangekleed” tot Hendrik Schepper (1741 - Amsterdam - 1794)’, *Delineavit et Sculpsit* (2009), nr. 32, pp. 42-48.

Pieter Roelofs

- Entry’s 30 en 38 in: Gerard Finckh en Nicole Hartje-Grave (red.), *Freiheit, Macht, Pracht: Niederländische Kunst im 17. Jahrhundert*, Wuppertal (Von der Heydt-museum) 2009, pp. 404-406;
- Redactie van *Hendrick Avercamp. Meester van het ijsgezicht / Hendrick Avercamp. Master of the Ice Scene*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2009, en hierin: ‘De schilderijen. Nederlanders op het ijs’, pp. 30-83;
- ‘Wintersport’, *Kunstschrift* 2009, nr. 6, p. 13;
- Entry in collectieboek *Trajanus tot Tajiri*, Nijmegen (Museum Het Valkhof) 2009, pp. 144-145;
- Rubriek ‘Nu of Nooit’, *Oog* 3 (2009), nrs. 1-5.

Hans Rooseboom

- ‘Foto’s op sterk water’, in: *Sculptuur Studies* 2008, pp. 28-31;
- [met H.A.J. van Schie] *Inventaris van de fotocollectie Eerste Wereldoorlog, 1914-1918*, Den Haag (Nationaal Archief) 2008;

- ‘De discussie die aan de daguerreotypie voorbijging. Retoucheren en inkleuren van foto’s’, *Fotografisch geheugen* 2009, nr. 62, pp. 9-11;
- ‘Beelden voor de krant. Foto’s van Vincent Mentzel’, in: *Beelden voor de krant. Foto’s van Vincent Mentzel*, Den Haag/ Scheveningen 2009, pp. 2-3;
- ‘Autochromes in Nederland, of: het begin van de kleurenfotografie [II]’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008), nr. 4, pp. 446-465;
- ‘De Aanwinst: Vier portretten van Piet Mondriaan’, *Bulletin Vereniging van Nederlandse kunsthistorici* 20 (2009), nr. 1-2, p. 3;
- ‘Een foto zegt (soms) minder dan duizend woorden. Bedrieglijke echtheid’, *Fotografisch geheugen* 2009, nr. 63, pp. 20-21;
- ‘Een foto zegt (soms) minder dan duizend woorden. Tempo doeloe: bedrieglijke rust’, *Fotografisch geheugen* 2009, nr. 64, pp. 28-29;
- [met Mattie Boom en Steven F. Joseph] ‘Acquisitions/Photography’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 2, pp. 170-199;
- ‘Nieuwe tradities. Foto’s van Gerda Leo (1909-1993)’, in: *Gerda Leo. Photographien 1926-1932*, Amsterdam 2009, pp. 2-7; herdrukt in *Foam Album 2009*, Amsterdam 2009;
- [met Christel Leenen] *Inventaris van het fotoarchief (positieven) van Willem van de Poll (levensjaren 1895-1970), 1931-1968*, Den Haag (Nationaal Archief) 2009;
- Entry’s 72 en 80 in: *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1800-1900 / Netherlandish art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle/Amsterdam 2009;
- ‘50 jaar vechten tegen de bierkaai’, in: Gijs van Gent, Harry Sikken en Peter van Tuijl (red.), *BMK 50 jaar springlevend, 1959-2009. Een overzicht van de BMK met hedendaags werk*, z.pl. 2009, pp. 66-68;

- ‘Piet Esser. Atelierfoto’s uit Parijs 1947-1954’, *Beelden aan Zee* 2009, nr. 4, p. 10;
- [met Mattie Boom en Ger Luijten] Redactie van Christina Natlacen, *New ways of scientific visualization: A.-L. Donnadiou’s La photographie des objets immergés*; Tamara Berghmans, *The making of a photobook. Sanne Sannes’ maquette for Diary of an Erotomaniac*; Petra Steinhardt, *Going into detail. Photography and its use at the Drawing and Design Schools of Amsterdam 1880-1910*, Amsterdam 2009 (Rijksmuseum Studies in Photography 5, 6 en 7).

Marijn Schapelhouman

- [met Frits Scholten] ‘Acquisitions: Eleven Drawings and a Statue. A Selection from the Van Regteren Altena Donation’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 1, pp. 89-110;
- Bijdragen aan: Ruud Priem e.a., *Vermeer, Rembrandt and the Golden Age of Dutch Art. Masterpieces from the Rijksmuseum, Vancouver (Vancouver Art Gallery) 2009*, pp. 40-41, 48-51, 64-65, 78-79, 98-101, 124-125, 130-131, 134-137, 140-143, 152-153, 178-179, 206-209, 216-217;
- ‘De mensen begrijpen mij niet. Twee brieven van Hendrick Goltzius aan de juwelier Hans van Wely, 1605’, *Kunstschrift* 2009, nr. 4, pp. 8-11;
- Entry’s 4, 6-8, 12, 13, 15, 21, 38-42, 54, 55, 58, 60, 61, 63-66, 71-75, 89, 107-110, 114, 116 en 122 in: Marc Restellini e.a., *L’Âge d’Or hollandais de Rembrandt à Vermeer avec les trésors du Rijksmuseum*, Parijs (Pinacothèque de Paris) 2009-2010;
- ‘De tekeningen. Overdenkingen bij een oeuvre’, in: *Hendrick Avercamp. De meester van het ijsgezicht / Hendrick Avercamp. Master of the Ice Scene*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2009, pp. 85-117;
- ‘Dood en verderf’, *Kunstschrift* 2009, nr. 6, pp. 18-21.

Frits Scholten

- Entry’s 13 en 17 in: Lorne Campbell en Jan van der Stock, *Rogier van der Weyden 1400-1464. De passie van de meester*, Zwolle/Leuven 2009;
 - *Waardebepaling van de sculpturale elementen van de Stadswaag en Boterhal in Leiden*, rapportage in opdracht van de Dienst Bouwen en Wonen, Gemeente Leiden (maart 2009);
 - ‘Een nipte verwerving, Johan Gregor van der Schardt, Zelfportret’, in: *Vereniging Rembrandt. Verrijkend en verreikend*, Den Haag 2009, pp. 15-18;
 - ‘Johan Gregor van der Schardt and the moment of self-portraiture in sculpture’, *Simiolus* 33 (2007/2008), nr. 4, pp. 195-220;
 - Bespreking van Jane Bassett e.a., *The Craftsman Revealed, The Burlington Magazine* 151 (2009), pp. 776-778;
 - ‘Sandrart’s philosophers on the “Amsterdam Parnassus”’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 4, pp. 326-341;
 - ‘Recent acquisitions (2004-09) of Sculpture at the Rijksmuseum, Amsterdam’, *The Burlington Magazine* 151 (2009), pp. 805-812;
 - [met Marijn Schapelhouman] ‘Acquisitions: Eleven Drawings and a Statue. A Selection from the Van Regteren Altena Donation’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 1, pp. 89-110.
- ### Eveline Sint Nicolaas
- ‘L’ambassadeur Cornelis Calkoen et d’autres collectionneurs contemporains de l’oeuvre de Jean Baptiste Vanmour’, in: *Jean Baptiste Vanmour, peintre de la Sublime Porte 1671-1737*, Valenciennes (Musée des Beaux-Arts) 2009-2010, pp. 173-191;
 - ‘William Leckie, Trader in Paramaribo. A diorama of 1820’, *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), nr. 3, pp. 245-256;

- ‘Diorama van de Waterkant in Paramaribo, 1820’, in: *Vermogen om te geven, Dr Hendrik Muller’s Vaderlandsch Fonds*, Den Haag 2009, pp. 118-119;
- [met J.P. Sigmond] *Kijken naar geschiedenis. Onderzoeken en tentoonstellen van historische voorwerpen*, Zwolle 2009 (tweede druk).

Harm Stevens

- ‘Wapens van ridders en landsknechten’, in: *Armamentaria. Jaarboek Legermuseum* 2009-2010, pp. 141-151;
- “‘Tot het laatst keek hij den dood recht in het gezicht.” Het schilderachtige leven van Frans Darlang, kapitein-Aviateur’, in: *Armamentaria. Jaarboek Legermuseum* 2009-2010, pp. 96-109;
- ‘Dode weermiddelen in vredestdijd: Fort Vuren’, *Oost. Tijdschrift voor ruimte en cultuur in Gelderland en Overijssel* 2009, nr. 2, pp. 30-31.

Gwen Tauber

- [met Sabrina Meloni en Alice Tate-Harte] ‘The authenticity of heraldic arms on Olycan family portraits by Frans Hals: weighing the object vs. the image in restoration’, in: *Art, Conservation and Authenticities: Material, Concept, Context*, University of Glasgow 2009;
- [met Arie Wallert e.a.] ‘A Note on the Imaging of Lead White and Vermillion in a Painting by Carel Fabritius by Synchrotron Radiation-based, simultaneous dual energy K-edge Absorption Radiography’, *Journal of the American Institute for Conservation* 48 (2009), nr. 2, pp. 159-169.

Ige Verslype

- [met Arie Wallert] ‘IJzige luchten, luchtig ijs. Schildertechnische aspecten’, in: *Hendrick Avercamp. De meester van het ijsgezicht / Hendrick Avercamp. Master of the Ice Scene*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2009, pp. 129-139.

Arie Wallert

- [met P. Reischig e.a.] ‘A note on medieval microfabrication: the visualisation of a prayer nut by synchrotron-based computer X-ray tomography’, *Journal of Synchrotron Radiation* (2009), nr. 16, pp. 1-4;

- [met A. van Oosterwijk] ‘Two paintings or one? The Baptism of Christ by Jan van Scorel’, in: H. Veroughstraete en C. Janssens de Bisthoven (red.), *The Quest for the Original*, Leuven/Parijs 2009, pp. 128-136;

- [met Gwen Tauber e.a.] ‘A Note on the Imaging of Lead White and Vermillion in a Painting by Carel Fabritius by Synchrotron Radiation-based, simultaneous dual energy K-edge Absorption Radiography’, *Journal of the American Institute for Conservation* 48 (2009), nr. 2, pp. 159-169;

- [met Ige Verslype] ‘IJzige luchten, luchtig ijs. Schildertechnische aspecten’, in: *Hendrick Avercamp. De meester van het ijsgezicht / Hendrick Avercamp. Master of the Ice Scene*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2009, pp. 129-139;

- [met Willem de Ridder] ‘Over ’t vel. Vleeskleur: “wiskonstige” benaderingen’, *kM (Kunstenarsmateriaal)* 2009, nr. 72, pp. 37-39.

Gregor Weber

- [met Tristan Weddigen] ‘Tizians Bildnis des Farbenhändler Alvise dalla Scala’, in: Andreas Henning e.a., ‘*Man könnte vom Paradies nicht angenehmer träumen*’. *Festschrift für Prof. Dr. Harald Marx*, Berlin/München/Emsdetten 2009, pp. 58-65;

- ‘Pietro Graf Rotari. Die Serie der “Varie teste”’, in: Harald Marx, *Sehnsucht und Wirklichkeit - Wunschbilder. Malerei des 18. Jahrhunderts für Dresden*, Dresden (Staatliche Kunstsammlungen Dresden) 2009, pp. 264-271;

- Entry’s 12, 17, 26 en 27 in: Quentin Buvelot en Frits Duparc (red.), *Philips Wouwerman. 1619-1668*, Kassel (Museumlandschaft Hessen Kassel)/Den Haag (Mauritshuis) 2009;

- ‘Jacob de Wit’, in: Penelope Curtis (red.), *On the Meaning of Sculpture in Painting*, Leeds (Henry Moore Institute) 2009, pp. 96-99.

Lezingen door medewerkers

Reinier Baarsen

- ‘Dutch cabinets and their international context’, Furniture History Society Annual Symposium ‘Baroque furniture and interiors’, Victoria and Albert Museum, Londen, 25 april;

- ‘Porcelain rooms of Europe’, Art Institute of Chicago, 12 mei;

- ‘Kistjes van Kick?’, symposium ‘Japan en Nederland, 17de-eeuws lakwerk’, Rijksmuseum, 3 juli.

Hubert Baija

- ‘Consolidating Decorated Wooden Art Objects’, in het kader van het COST IE 0601-project ‘Wood Science for Conservation of Cultural Heritage’, Praag, 30-31 maart;

- Gastcollege UvA, 7 april;

- Gastcollege Metropolia University, Helsinki, 13-22 april;

- Voordracht over de restauratie van twee oorspronkelijke lijsten bij portretten van Pieter van Anraedt, Vereniging De Waag, Deventer, 17 november;

- ‘Oorspronkelijke inlijstingen in de bestandscatalogus vroege Nederlandse schilderkunst’, ICN Expertdag over schilderijlijsten, Amsterdam, 20 november.

Jet Baruch

- ‘Albums van Duitse soldaten 1940-1944 in de collectie van het Rijksmuseum’, symposium over het aankoopbeleid van de afdeling Geschiedenis, Rijksmuseum, 16 oktober.

Dirk Jan Biemond

- ‘Calvinistische soberheid? Ensembles voor de protestantse eredienst nader

belicht’, Vrienden van het Museum Catharijneconvent, Utrecht, 17 september;

- ‘Verzameld voor de Nationale Schatkamer: het Nederlandse beeld centraal?’, symposium ‘Passie voor zilver. De geschiedenis van je verzameling’, Nederlands Goud-, Zilver- en Klokkenmuseum, Schoonhoven, 30 november.

Mattie Boom

- ‘Fotohistorisch onderzoek in Bibliotheek en fotocollecties van het Rijksmuseum’, voor jonge fotohistorici, Rijksmuseum, 6 februari;

- ‘De vroegste foto van Suriname’, Stichting voor Surinaamse Genealogie, Den Haag, 18 april;

- ‘De fotocollecties in het Rijksmuseum’, gastcollege Master Photographic Studies, Universiteit Leiden, 12 mei;

- ‘Vroege fotografie in Suriname en de Caraïben’, Dag van het Caribische Familiearchief (KITLV), Den Haag, 7 juni;

- ‘Rijksmuseum Amsterdam: 140.000 photographs, 4000 photobooks and 800 albums. Working in a national museum: acquisitions, registration, conservation and exhibitions’, Congres Escola Superior de Tecnologia de Tomar, Golega, Portugal, 3 oktober;

- ‘The Rijksmuseum Photocollection’, voor Spaanse verzamelaars, Fundació Foto Colectania, Barcelona, 6 november;

- Inleiding op de tentoonstelling *Sanne Sannes – Darkness & Light*, voor leden van de Tituscirkel van de Vereniging Rembrandt, Foam, Amsterdam, 25 november.

Iskander Breebaart

- Module ‘kennismaking materialen’, voor deelnemers aan de cursus behoudsmedewerker van het Nationaal Archief, Rijksmuseum, 1 december.

Annemies Broekgaarden

- Gast spreker op The European Conference on Youth Education in Museums, UNESCO, Boekarest, 14-17 mei.

Emile Broersma

- Drie gastcolleges, Nederlandse Politie Academie, Amsterdam, 15, 16 en 17 april;

- ‘Informatiegestuurde Beveiliging’, gastcollege Master Security Management, TU Delft, Rijksmuseum, 7 mei;

- Lezing over leiderschap, voor deelnemers Managing development programma publieke sector, Den Haag, 2 oktober.

Duncan Bull

- ‘Nieuw licht op de portretten van Tintoretto en Titiaan’, Radboud Universiteit, Nijmegen, 3 april, en Rijksmuseum, 28 mei;

- ‘Titian’s and Tintoretto’s portraits of Jacopo and Ottavio Strada’, The National Gallery, Londen, 15 juni;

- ‘Rembrandt’s *Holy Family by Night*’, Okura Hotel, Tokio, 4 augustus;

- Respondent bij studiedag ‘The Sacred made Real: Spanish painting and sculpture 1600-1700’, The National Gallery, Londen, 17 oktober.

Jan van Campen

- ‘Chinees en Japans exportporselein’, voor de vrijwilligers van Kasteel Duivenvoorde, Voorschoten, 26 februari;

- ‘Verwervingen uit de geschiedenis van de Vereniging’, Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, Amsterdam, 18 april;

- ‘Een recent verworven Namban-koffer’, symposium ‘Japan en Nederland, 17de-eeuws lakwerk’, Rijksmuseum, 3 juli;

- ‘Aziatische kunst en het Rijksmuseum’, college VU, Amsterdam, 16 september.

Meta Chavannes

- ‘Towards standardised photographic conservation documentation: The AIC Guide to Digital Photography and Conservation Documentation’, ICN, Amsterdam, 9 juli;
- [met Laurent Sozzani] Presentatie over infraroodonderzoek van schilderijen, Amsterdam-Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 27 augustus;
- ‘Stereo-radiography in the digital age’, ICOM-CC Interim Meeting, Conservation documentation: on-going projects and perspectives, Wallace Collection, Londen, 19 september.

Sara Creange

- ‘Addressing crevice corrosion in Cor-ten steel outdoor sculpture’, Restauratoren Nederland thema-avond, Amsterdam, 17 juni.

Taco Dibbits

- Toespraak bij opening tentoonstelling *The Hague School. Masterpieces from the Rijksmuseum*, Caixanova Social Centre, Vigo, Spanje, 12 februari;
- Voorzitter debat over internationale collectiemobiliteit op het congres van CODART, Bonnefantenmuseum, Maastricht, 17 maart;
- ‘De privé-verzamelaar: vloek of zegen?’, Frans Hals Museum, Haarlem, 12 mei;
- ‘Het Rijksmuseum en de collectie van de stad Amsterdam’, Amsterdams Historisch Museum, 11 juni;
- Voorzitter symposium ‘Diana in 16th and Early 17th Century Art, Particularly on Tapestries’, Bonnefantenmuseum, Maastricht, 12 juni;
- Moderator colloquium ‘Expanding the Field of Rembrandt Studies’, Queen’s University, East Sussex, 26-27 juni;
- ‘The presentation of the collection in the new Rijksmuseum’, Amsterdam-

- Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 26 augustus;
- ‘Musea en hun relatie met de markt’, VU, Amsterdam, 12 november.

Femke Diercks

- ‘Geschilderde voetnoten bij Japans en Nederlands lakwerk’, symposium ‘Japan en Nederland, 17de-eeuws lakwerk’, Rijksmuseum, 3 juni.

Paul van Duin

- ‘Panels in Furniture: Observations and Conservation Issues’, symposium ‘Facing the challenges of Panel Paintings Conservation, trends, treatments and training’, The Getty Center, Los Angeles, 17 mei.

Pieter Eckhardt

- ‘Surinaamse familiefoto’s van vroeger’, Stichting voor Surinaamse Genealogie, Den Haag, 18 april;
- ‘Fotografie op Curaçao’, Dag van het Caribische familiearchief (KITLV), Den Haag, 7 juni;
- ‘De Surinaamse vrijheidsstrijder Anton de Kom in hout’, symposium over het aankoopbeleid van de afdeling Geschiedenis, Rijksmuseum, 16 oktober.

Menno Fitski

- ‘Het *Nieuwe* Rijksmuseum’, Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, Amsterdam, 16 april;
- ‘Japane sculptuur’, colleges Universiteit Leiden, 5 maart en 30 september.

Martine Gosselink

- ‘Hollanders in New York’, Paradiso, Amsterdam, 17 april;
- Lezing Gajus Pleitgenootschap, Universiteit Leiden, 8 juni;
- ‘Wat kopen de historici van het Rijksmuseum?’, symposium over

- het aankoopbeleid van de afdeling Geschiedenis, Rijksmuseum, 16 oktober;
- Lezing Doperscafé, Doperskerk Amsterdam, 27 oktober;
- ‘New Amsterdam. The Island at the Center of the World. The Exhibition’, South Street Seaport Museum, New York, 5 november, en Lloyd Hotel, Amsterdam, 9 november;
- ‘Handelsposten: van kaart naar het schildersdoek. De maritieme expansie van de Republiek in de nieuwe tijd’, gastcollege UvA, 27 november;
- ‘Dutch architecture in Sri Lanka on demand’, Workshop on the Decorative Arts in Sri Lanka, Colombo, 1 december;
- [met Jan Tromp] ‘Pioniers en gelukszoekers’, Amsterdam-New York Festival, De Balie/SLAA, Amsterdam, 20 december.

Christina Hagelskamp

- ‘Een Nederlands kabinet met Japans lakwerk’, symposium ‘Japan en Nederland, 17de-eeuws lakwerk’, Rijksmuseum, 3 juli.

Ludo van Halem

- ‘Carel Visser: beeldhouwer’, Rijksmuseum Twenthe, Enschede, 25 januari;
- ‘CODARTmodern. Yes or No?’, Market of Ideas, CODART Twaalfde Congres, Suermondt-Ludwig-Museum, Aken, 16 maart;
- ‘De 20ste eeuw in Het *Nieuwe* Rijksmuseum’, gastcolleges Cultuurwetenschappen, Open Universiteit Nederland, Amsterdam, 16, 20 en 23 april;
- ‘The “image” of Karel Appel’, keynote lecture ‘Intensely Dutch Forum’, Art Gallery of New South Wales, Sydney, 5 juni;
- [met Wim Pijbes] ‘Modern Art at the Rijksmuseum’, museumtalk Art Gallery Society, Art Gallery of New South Wales, Sydney, 6 juni;

- ‘Groot museum – klein museum, verschillen in conservatorschap’, symposium ‘Reflectie op het conservatorschap, Master Museumconservator UvA/VU’, Allard Pierson Museum, Amsterdam, 19 juni;
- ‘The Flat View’, inleiding boekpresentatie Bob Negrijn, *The Flat View*, Kunsthal KAdE, Amersfoort, 17 december.

Gijs van der Ham

- ‘De Beeldenstorm, een onbekend canoniek schilderij’, symposium over het aankoopbeleid van de afdeling Geschiedenis, Rijksmuseum, 16 oktober.

Richard Harmanni

- ‘Behangschilderkunst in de 18de eeuw’, gastcollege UvA, 20 maart;
- ‘Stijlontwikkeling in het Nederlandse interieur’, collegereeks Master Conservering & Restauratie, UvA, maart-april;
- ‘Stijlleer’, colleges Minor Conservering & Restauratie, UvA, 8 en 17 april;
- ‘Jurriaan Andriessen (1742-1819), behangschilder’, KOG, Amsterdam, 9 november.

Cécile van der Harten

- ‘Implementing high quality digital imaging in your organization’, DISH 2009, De Doelen, Rotterdam, 10 oktober.

Freek Heijbroek

- Rondleiding voor Wim Crouwel en medewerkers van het Van Gogh Museum door de collectie kunstenaarsautografen van het Rijksmuseum i.v.m. de vormgeving van de Brieven tentoonstellingen, 3 februari.

Jan de Hond

- ‘Christus in een oosterse jas’, Stichting Vrienden van de Orthodoxe Kunst, Kasteel Hernen, 8 november;

- ‘In between India and Europe. Willem Schellinks and Indian painting’, seminar onderzoeksgroep ‘The reception of Netherlandish art and its impact on Asian cultures’, NIAS, Wassenaar, 3 december.

Ab Hoving

- ‘Sources for Dutch shipbuilding’, Universiteit Lorient, 6 juni;
- Colleges ‘17de- en 18de-eeuwse scheepsbouw’, UvA, 25 september en 2 oktober.

Eva Kalis

- ‘Mogelijkheden van schenken aan het Rijksmuseum’, cliëntenbijeenkomsten ABN AMRO Private Banking NL, Afrika Museum, Berg en Dal, 21 januari, en Rijksmuseum, 16 april;
- Spreker op ledenbijeenkomst Nederlands Genootschap Fondsenwerfers, Stopera, Amsterdam, 28 augustus;
- ‘Mogelijkheden van schenken aan het Rijksmuseum’, cliëntenbijeenkomst Theodoor Gilissen Bankiers, Rijksmuseum, 2 oktober;
- ‘Het Rijksmuseum als goed doel’, Fortis MeesPierson Goede Doelen Dag, Fortis MeesPierson, Utrecht, 30 november.

Pauline Kintz

- ‘Das befreite Bild. Die bildende Tätigkeit Runges im Lichte der frühromanischen poetischen Theorie’, symposium ‘Philipp Otto Runge und die Geburt der Romantik’, Kunsthalle, Hamburg, 8-10 oktober.

Geert-Jan Koot

- ‘De bibliotheek van het Rijksmuseum: heden en toekomst’, Openbare Bibliotheek Amsterdam, Roelof Hartplein, 28 september.

Michel van de Laar

- [met A. van Drunen, J. Biemans en M. van Hattem] ‘Kermis S: Bosch 1807, restauratie

- en research’, lezingenavond rond een onlangs verworven anoniem schilderij, Stichting Huizinghe De Loet, Den Bosch, 9 oktober;
- ‘Restaureren van schilderijen’, Openbare Bibliotheek Amsterdam, Roelof Hartplein, 23 november.

Huigen Leeflang

- ‘New developments in the study of seventeenth-century Netherlandish prints’, Amsterdam-Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 17 augustus;
- ‘The drawings of Hendrick Goltzius’, Amsterdam-Maastricht Summer University, Teylers Museum, Haarlem, 20 augustus;
- ‘De gesneden lijn. Houtsneden van Hendrick Goltzius, Jan Lievens en de reproductie van tekenkunst’, congres Werkgroep Zeventiende Eeuw ‘Pen, penseel, pers en podium. De medialiteit van cultuur en wetenschap in de zeventiende eeuw’, Academiegebouw, Utrecht, 29 augustus;
- ‘Prentverzamelingen’, gastcollege voor werkgroep VU, Rijksmuseum, 15 september.

Ger Luijten

- ‘The international dispersal of Dutch seventeenth-century art’, symposium ‘Biographies of Dutch seventeenth-century artists and their influence on collecting in France (c. 1670-1750)’, Rijksuniversiteit Utrecht, 4 september;
- ‘Die alte Meister und die neuen Wege’, Museum Kunstpalast, Düsseldorf, 1 oktober.

Renate Meijer

- ‘Kijk je ogen uit met Avercamp. Onderwijsprogramma voor doven en slechthorenden’, Dag van de Cultuureducatie, Muis Sacrum, Arnhem, 15 juni.

Suzan Meijer

- ‘Kunststoffen in Textielrestauratie’, Sectie Boek en Papier van Restauratoren Nederland, Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, 19 november.

Bianca du Mortier

- ‘Het schoonheidsideaal’, Praatcafé Willem de Zwijgerkerk, Amsterdam, 24 maart;
- ‘Accessorize!’, Boekhandel van Rossum, Amsterdam, 7 mei;
- Lezing over de geschiedenis van de kostuumpresentaties in het Rijksmuseum in het kader van de collegeserie ‘Signalementen, Mode - Maatschappij - Museum’, UvA, 29 september;
- ‘Mensen & mode op het ijs’, t.g.v. de Avercamp-tentoonstelling, Doopsgezinde Kerk, Amsterdam, 27 november;
- ‘Fashion & Identity’, TANS, Amsterdam Bright City, 14 december.

Marilène van Oranje

- Opening tentoonstelling *Vermeer, Rembrandt and the Golden Age of Dutch Art: Masterpieces from the Rijksmuseum*, Vancouver Art Gallery, 9 mei.

Wim Pijbes

- Uitreiking Sacha Tanja Penning aan Diederik Kraaijpoel, 14 januari;
- ‘Het nieuwe Rijksmuseum’, Sociëteit voor Culturele Samenwerking Nieuwspoort, Den Haag, 19 januari;
- ‘Het nieuwe Rijksmuseum’, Portugese Tourism Trade Fair, Lissabon, 21 januari;
- Toespraak bij opening tentoonstelling *Het Amsterdam van Martin Monnickendam*, Stadsarchief Amsterdam, 5 februari;
- Toespraak bij opening tentoonstelling *Old Masters of Amsterdam*, Amsterdams Historisch Museum, 5 maart;
- ‘Het nieuwe Rijksmuseum’, LauswoltGroep, Beetsterzwaag, 18 maart;

- Toespraak bij opening tentoonstelling *The Hague School. Masterpieces from the Rijksmuseum*, Palacio de Exposiciones, La Coruña, 23 maart;
- Toespraak bij opening tentoonstelling *Vermeer, Rembrandt and the Golden Age of Dutch Art: Masterpieces from the Rijksmuseum*, Vancouver Art Gallery, 9 mei;
- Toespraak bij opening tentoonstelling *Intensely Dutch*, Art Gallery of New South Wales, Sydney, 4 juni;
- [met Ludo van Halem] ‘Modern Art at the Rijksmuseum’, museumtalk Art Gallery Society, Art Gallery of New South Wales, Sydney, 6 juni;
- Debat bij Art Algarve 09, 21 juni;
- Toespraak bij opening tentoonstelling *Ode aan de Vrouw. Erwin de Vries, 60 jaar beeldhouwer-schilder*, Kunsthal Rotterdam, 11 september;
- Toespraak bij opening *De wijde blik. De Haagse School en het moderne Nederlandse landschap*, Kunsthal Rotterdam, 12 september;
- Inleiding bij debat ‘De avond van de goede smaak’, De Rode Hoed, Amsterdam, 22 september;
- Uitreiking Penselen, Rijksmuseum, 7 oktober;
- Toespraak bij opening Groen Museum, Overschie, 17 oktober;
- Toespraak bij opening tentoonstelling *Urban Landscapes and Leisure*, Museum Nihon no Hanga, Amsterdam, 29 oktober;
- Spreker bij debat ‘De culturele sector: grenzeloos ondernemen ...’ van De Maatschappij, KIT, Amsterdam, 11 november;
- Aanbieding *Nederlandse kunst 1800-1900* aan vier museumdirecteuren, Kunsthal Rotterdam, 12 november;
- ‘De kunst van het verzamelen’, PAN Amsterdam, 22 november;
- Spreker bij debat ‘De Blik op het Oosten’, Tropentheater, Amsterdam, 26 november.

Jenny Reynaerts

- ‘Signals of change. The landscapes of the Hague School and the industrialization of Holland’, 35th Association of Art Historians Conference, Manchester, 3 april;
- ‘De wijde blik. De Haagse School en het moderne Nederlandse landschap’, Kunstkring Ootmarsum, 17 september;
- ‘De wijde blik. The Hague School and Modern Dutch Landscape’, hoorcollege Master Dutch Art in European Context, Amsterdam University College, 27 oktober;
- ‘Vincent van Gogh: On the Edge’, voor wetenschappelijke commissie tentoonstelling *Vincent van Gogh: Timeless Country – Modern City*, Complesso del Vittoriano, Rome, 6 november;
- ‘De wijde blik. De Haagse School en het moderne Nederlandse landschap’, Bachelor Cultuurwetenschappen Open Universiteit, Kunsthal Rotterdam, 12 november;
- ‘Jozef Israëls en de Haagse School’, lezing in de reeks *Salons* van het Nederlands Instituut St. Petersburg, 26 november.

Willem de Ridder

- [met Arie Wallert] ‘The Science of Art: Technical examination of Paintings by Adriaen van der Werff’, The National Gallery Technical Bulletin 30th Anniversary Conference London, 16-18 september.

Pieter Roelofs

- ‘Op weg naar Het *Nieuwe* Rijksmuseum’, ABN AMRO Private Banking NL, Afrika Museum, Berg en Dal, 21 januari;
- ‘Johannes Vermeer: *De dame met de weegschaal*’, NRC Handelsblad-lezing, Rijksmuseum, 7 april;
- ‘Gallery talk’ tentoonstelling *Masterpieces from the Rijksmuseum*, Vancouver Art Gallery, 10 mei;
- ‘Dutch Masters at the Rijksmuseum’, Rijksmuseum, 18 juni;

- ‘The Monographic Exhibition’, Amsterdam-Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 17 augustus;
- ‘‘A great confusion of nude slayers of infants’’: Cornelis van Haarlem and Dutch mannerism in the Rijksmuseum’, Kunsthistorisches Museum, Wenen, 5 november;
- ‘Hendrick Avercamp. Meester van het ijsgezicht’, Instituut Posterheide, Oosterbeek, 27 november;
- ‘Hendrick Avercamp: De Kleine IJstijd’, Mauritshuis, Den Haag, 8 december;
- ‘La compañía del capitán Reijnier Reael, de Frans Hals y Pieter Codde’, Museo del Prado, Madrid, 16 december.

- *Abusievelijk werden de volgende lezingen van Pieter Roelofs niet in het jaarverslag van 2008 verwerkt:*

- ‘Dutch Masters at the Rijksmuseum’, Solum Conference, Nyenrode Business Universiteit, Breukelen, 17 april;
- ‘17th Century Dutch Photographers at the Rijksmuseum?’, Joop Swart Masterclass, World Press Photo, Amsterdam, 13 november;
- ‘De Heilige Familie bij nacht van de Vereniging Rembrandt’, adventlezing, Remonstrantse Diaconie, Amsterdam, 18 december.

Hans Rooseboom

- Lezing over Sanne Sannes, Foam, Amsterdam, 1 december.

Igor Santhagens

- ‘De renaissance van het Rijks’, DDC-1 Forum voor Architectuur en Vormgeving, Rijksmuseum, 5 november.

Marijn Schapelhouman

- ‘Rembrandt op papier’, Openbare Bibliotheek Amsterdam, Roelof Hartplein, 12 oktober;

- ‘Hendrick Avercamp, een tekenende schilder’, PAN Amsterdam, 28 november.

Frits Scholten

- ‘Sculpture and republicanism in the Northern Netherlands’, symposium ‘Seventeenth-century sculpture of the Low Countries from Hendrick de Keyser to Jean del Cour’, Low Countries Sculpture Society, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten, Brussel, 13-15 maart;
- ‘Art history and neutron-radiography: the case of the Striding nobleman’, The Courtauld Institute, Londen, 20 april;
- Voordracht bij de praalgraven in de Oude en Nieuwe kerk te Delft; voordracht over sculptuur in het Paleis op de Dam te Amsterdam, Amsterdam-Maastricht Summer University, 21 en 24 augustus;
- ‘Het nieuwe kunstmuseum?’, t.g.v. de opening van het academische jaar, VU, 29 september.

Jan Willem Sieburgh

- Presentatie op conferentie *Intercultural Cities - Eurocities Final Conference en Culture Forum*, Openbare Bibliotheek Amsterdam, Centrale Bibliotheek, 7 maart;
- Verkiezing Marketeer of the Year 2009, Fort Voordorp, Groenekan, 9 juni;
- Opening AEX, Amsterdam, 29 juni;
- Toespraak op bijeenkomst Top-100 Marketeers van Nederland, Rijksmuseum, 25 november;
- Lezing voor Marketing- & Communicatiekring Alumnivereniging Nyenrode Business Universiteit, Breukelen, 26 november;
- Lezing op seminar t.g.v. afscheid van Peter Jurgens bij Boer en Croon, Cobra Museum, Amstelveen, 30 november;
- ‘De marketeer moet inspireren’, Nationale Dag Financiële Marketing, Cruise Terminal, Rotterdam, 3 december;

- Opening DISH (Digital Strategies for Heritage), De Doelen, Rotterdam, 9 december;
- Presentatie op bijeenkomst ‘Watching the Trendwatcher’ van NIMA (Nederlands Instituut voor Marketing), Dialogues House, Amsterdam, 10 december;
- Toespraak bij ontvangst van ING Marketing Nederland, Rijksmuseum, 16 december.

Eveline Sint Nicolaas

- ‘Cornelis Calkoen, ambassadeur en levensgenieter in Istanbul in de 18de eeuw’, gastcollege UvA, 27 februari en 13 november;
- ‘Een diorama uit Suriname’, symposium over het aankoopbeleid van de afdeling Geschiedenis, Rijkmuseum, 16 oktober.

Anna Slaczka

- ‘The patron on his knees. Kunst en patronage onder de Colas’, Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, Amsterdam, 16 april;
- ‘The iconography of the deities in the Devyamata (Nisvasakhyamahatantra)’, 14th World Sanskrit Conference, Kyoto, 1-5 september;
- Lezing bij Corus Group, IJmuiden, 29 september;
- ‘The brick structures of Go Thap: tombs or temples?’, 19th Congress of the Indo-Pacific Prehistory Association, Hanoi, 28 november-6 december.

Laurent Sozzani

- ‘Historic Overview of Backing Protection’; ‘Modern Applications of Backing Protection’; ‘The Micro-climate Vitrine for Panel Paintings’; ‘Practical Applications of Backing Protection’; [met Giovanna di Pietro] praktijkworkshop over stofdoorlatendheid van achterkantbescherming, seminar ‘Back Protection for Easel Paintings’, Berner Fachhochschule, 10-12 maart;

- ‘An Update on Microclimate Vitrines for Paintings’, symposium ‘Facing the Challenges of Panel Painting Conservation’, JP Getty Conservation Institute, Los Angeles, 16 en 17 mei;
- ‘Using the Microtome for general Surface Preparation of Paint Samples for Cross-section Examination’ en ‘Canvas Stretching Pliers’, American Institute for Conservation (AIC), Tips Session, AIC Paintings Specialty group, Los Angeles, 18-20 mei;
- [met Meta Chavannes] Presentatie over infraroodonderzoek van schilderijen, Amsterdam-Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 27 augustus.

Ige Verslype

- ‘Introduction to the technical examination of paintings in the Rijksmuseum’, Amsterdam-Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 27 augustus;
- [met Arie Wallert] Postersessie ‘Re-defining Hendrick Avercamp: A study of the artist’s painting technique’, The National Gallery Technical Bulletin 30th Anniversary Conference, Londen, 16-18 september.

Arie Wallert

- ‘Libfarb – the colour of the body in late medieval northern European visual, technical and literary sources’, [met Mark Clarke] ‘Incidis and Matizatura: Concordances of Colour Examined’, 13. Symposion des Mediävistenverbandes, Universität Bamberg, 1-5 maart;
- ‘Previous results and ongoing research using Large Scale Facilities’, Soleil/IPANEMA–NL joint meeting, Rijksmuseum, 16 maart;
- ‘Technische analyse van middeleeuwse miniaturen’, voorjaarsbijeenkomst Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging, Ede, 16 april;

- ‘Mediaeval Manuscript Illumination: 14th-Century Netherlandish Painting Techniques’, conferentie ‘Medieval Colours: between beauty and meaning’, Universidade Nova de Lisboa, 10-11 september;
- [met Willem de Ridder] ‘The Science of Art: Technical examination of Paintings by Adriaen van der Werff’, [met E. Hermens] ‘James McNeill Whistler, fluidity, finish and accident’, [met Ige Verslype] Postersessie ‘Re-defining Hendrick Avercamp: A study of the artist’s painting technique’, [met F. Lammertse en M. Wolters] Postersessie ‘In search of the right colour. Colour notations on a late 16th-century Dutch painting’, The National Gallery Technical Bulletin 30th Anniversary Conference, Londen, 16-18 september.

Gregor Weber

- ‘Vom Heiligen zum Quaksalber. Dirck Helmbrekers Carracci-Kommentar’, symposium ‘Welt – Bild – Museum: Topographien der Kreativität’, Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud, Keulen, 29-31 januari;
- ‘Neu in der Galerie: Dirck van Baburen, *Achilles vor der Leiche des Patroklos*’, Museumslandschaft Hessen Kassel, Gemäldegalerie Alte Meister, 17 maart;
- ‘Mythos Depot’, Herzog Anton Ulrich-Museum, Braunschweig, 25 maart;
- ‘Ontmoetingen tussen mensen van toen en vandaag – kennismaking met stedelijke groepsportretten’, symposium ‘Regenten en regentessen kijken u aan: de oude meesters van de stad Amsterdam’, Amsterdams Historisch Museum, 29 mei;
- ‘From Passion to Emotion. Some thoughts about Rembrandt’s late history paintings’, symposium ‘Expanding The Field of Rembrandt Studies’, The Bader International Study Center at Herstmonceux Castle, 25-27 juni.

- ‘An Update on Microclimate Vitrines for Paintings’, symposium ‘Facing the Challenges of Panel Painting Conservation’, JP Getty Conservation Institute, Los Angeles, 16 en 17 mei;

- ‘Using the Microtome for general Surface Preparation of Paint Samples for Cross-section Examination’ en ‘Canvas Stretching Pliers’, American Institute for Conservation (AIC), Tips Session, AIC Paintings Specialty group, Los Angeles, 18-20 mei;

- [met Meta Chavannes] Presentatie over infraroodonderzoek van schilderijen, Amsterdam-Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 27 augustus.

Ige Verslype

- ‘Introduction to the technical examination of paintings in the Rijksmuseum’, Amsterdam-Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 27 augustus;

- [met Arie Wallert] Postersessie ‘Re-defining Hendrick Avercamp: A study of the artist’s painting technique’, The National Gallery Technical Bulletin 30th Anniversary Conference, Londen, 16-18 september.

Arie Wallert

- ‘Libfarb – the colour of the body in late medieval northern European visual, technical and literary sources’; [met Mark Clarke] ‘Incidis and Matizatura: Concordances of Colour Examined’, 13. Symposion des Mediävistenverbandes, Universität Bamberg, 1-5 maart;

- ‘Previous results and ongoing research using Large Scale Facilities’, Soleil/IPANEMA–NL joint meeting, Rijksmuseum, 16 maart;

- ‘Technische analyse van middeleeuwse miniaturen’, voorjaarsbijeenkomst Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging, Ede, 16 april;

- ‘Mediaeval Manuscript Illumination: 14th-Century Netherlandish Painting Techniques’, conferentie ‘Medieval Colours: between beauty and meaning’, Universidade Nova de Lisboa, 10-11 september;

- [met Willem de Ridder] ‘The Science of Art: Technical examination of Paintings by Adriaen van der Werff’; [met E. Hermens] ‘James McNeill Whistler, fluidity, finish and accident’; [met Ige Verslype] Postersessie ‘Re-defining Hendrick Avercamp: A study of the artist’s painting technique’; [met F. Lammertse en M. Wolters] Postersessie ‘In search of the right colour. Colour notations on a late 16th-century Dutch painting’, The National Gallery Technical Bulletin 30th Anniversary Conference, Londen, 16-18 september.

Gregor Weber

- ‘Vom Heiligen zum Quaksalber. Dirck Helmbrekers Carracci-Kommentar’, symposium ‘Welt – Bild – Museum: Topographien der Kreativität’, Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud, Keulen, 29-31 januari;

- ‘Neu in der Galerie: Dirck van Baburen, *Achilles vor der Leiche des Patroklos*’, Museumslandschaft Hessen Kassel, Gemäldegalerie Alte Meister, 17 maart;

- ‘Mythos Depot’, Herzog Anton Ulrich-Museum, Braunschweig, 25 maart;

- ‘Ontmoetingen tussen mensen van toen en vandaag – kennismaking met stedelijke groepsportretten’, symposium ‘Regenten en regentessen kijken u aan: de oude meesters van de stad Amsterdam’, Amsterdams Historisch Museum, 29 mei;

- ‘From Passion to Emotion. Some thoughts about Rembrandt’s late history paintings’, symposium ‘Expanding The Field of Rembrandt Studies’, The Bader International Study Center at Herstmonceux Castle, 25-27 juni.

Externe activiteiten van medewerkers

Mieke Albers

- Bestuurslid Textielcommissie Nederland;

- Coördinator jaarboek 2008 Textielcommissie.

Reinier Baarsen

- Lid Arts Panel, the National Trust, Engeland;

- Bestuurslid Stichting Huis Doorn;

- Bestuurslid Stichting Museum van Loon;

- Voorzitter Stichting Van Pallandt van Eerde;

- Bestuurslid Stichting Instandhouding Landgoed Prattenburg;

- Bestuurslid Stichting tot bevordering van de bestudering van de kunstrijverheid;

- Bestuurslid Stichting Hollands Porselein;

- Bestuurslid Daniel Marot Fonds;

- Lid Raad van Advies Stichting het Nederlandse Interieur;

- Lid adviesraad Stichting Nederlands Centrum voor Dendrochronologie;

- *Reviews editor* van de *Newsletter* van de Furniture History Society.

Hubert Baija

- Docent Gilding Conservation, Campbell Center for Historic Preservation Studies, Mount Carroll (VS), 28 september-3 oktober.

Dirk Jan Biemond

- Woordvoerder keuringscommissie zilver, PAN Amsterdam;

- Lid keuringscommissie zilver, TEFAF Maastricht.

Jonathan Bikker

- Gastdocent UvA;

- Organisator zomercursus ‘Dutch art of the Golden Age in the Netherlands: sources and perspectives’ (Rijksmuseum, RKD, Codart);

- Redactielid *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*.

Mattie Boom

- Lid adviescommissie Nederlands Fotoarchief, Rotterdam;

- Bestuurslid Stichting Lexicon Geschiedenis van de Nederlandse Fotografie, Universiteit Leiden;

- Hoofdredacteur *Lexicon Geschiedenis van de Nederlandse Fotografie*, Universiteit Leiden;

- Adviseur aankopen moderne kunst/fotografie, Mondriaan Stichting.

Annemies Broekgaarden

- Voorzitter Hands on Europe (Europese organisatie voor kindermusea);

- Bestuurslid Fotodok;

- Adviseur Commissie Beeldende Kunst, Vormgeving en Erfgoed, Mondriaan Stichting.

Jan van Campen

- Redactielid *Aziatische Kunst*;

- Lid keuringscommissie Aziatische kunst, TEFAF Maastricht.

Jan Daan van Dam

- Bestuurslid Stichting Fries Aardewerk;

- Bestuurslid Stichting De Vuurslag.

Taco Dibbits

- Bestuurslid Stichting Rembrandt Research Project;

- Lid Adviescommissie Rembrandt-onderzoek, Musée du Louvre, Parijs;

- Lid Commissie Museale Verwervingen 1933-1948.

Femke Diercks

- Rondleider Huize Frankendael, Amsterdam.

Paul van Duin

- Lid projectteam restauratie empiremeubilair Koninklijk Paleis Amsterdam;

- Adviseur Panel Paintings Initiative, The Getty Conservation Institute, The Getty Foundation, The J. Paul Getty Museum;

- Adviseur Museum Boijmans Van Beuningen voor de restauratie van een kast toegeschreven aan Herman Doomer;

- Lid klankbordgroep beschilderd meubilair van Fries Museum, Leeuwarden;

- Bestuurslid ICOM-Nederland;

- Penningmeester ICOM-CC Fund;

- Bestuurslid Blue Shield Nederland;

- Lid eindexamencommissie voor Mw. B. Unckel, Fachhochschule Köln, Institut für Restaurierungs- und Konservierungswissenschaft, Keulen.

Pieter Eckhardt

- Freelance redacteur NOS.

Menno Fitski

- Voorzitter Vereniging voor Japanse Kunst;

- Bestuurslid Nederlands Genootschap voor Japanse Studiën;

- Bestuurslid Hulsewé-Wazniewski Stichting;

- Redactielid *Aziatische Kunst*;

- Bestuurslid Stedenband Leiden-Oxford.

Martine Gosselink

- Lid Raad van Advies De Nieuwe Kerk, Amsterdam;

- Lid Raad van Bestuur Kunstenaars & Co, Amsterdam;

- Projectleider Atlas of Mutual Heritage.

Ludo van Halem

- Adviseur beeldende kunst Amsterdams Fonds voor de Kunsten;

- Lid Werkgroep Kunstkritiek Nederland 1885-2000.

Gijs van der Ham

- Secretaris/penningmeester Stichting Onvergetelijk;

- Secretaris/penningmeester Stichting Historisch Onderzoek Vrouwenlevens;
- Lid commissie Munt- en Penningkabinet van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Bestuurslid Stichting Charema, fonds voor geschiedenis en kunst;
- Voorzitter Stichting Mompou;
- Lid redactieraad Nationaal Historisch Museum (tot 1 augustus).

Richard Harmanni

- Secretaris Stichting Historische Behangsels en Wanddecoraties in Nederland, Utrecht;
- Adviseur tentoonstelling *Jurriaan Andriessen (1742-1819): Een schoon vergezicht*, Museum van Loon, Amsterdam (1 oktober 2009-4 januari 2010);
- Lid adviescommissie reconstructie Van Strij-kamer, Dordrechts Museum;
- Lid adviescommissie reconstructie grisailles Hofwijk, Voorburg.

Cécile van der Harten

- Bestuurslid Stichting Sophia en Stichting PAN, Utrecht;
- Docent auteursrecht GO-opleidingen Den Haag;
- Jurylid Canonprijs en Fotoverhaal van het Jaar voor De Zilveren Camera (NVE).

Ab Hoving

- Adviseur Bataviawerf;
- Adviseur Ambachtenpark Uitgeest;
- Redacteur *Scheepshistorie/Maritime History*.

Cathy Jager

- Lid programmaraad ICT, Erfgoed Nederland.

Geert-Jan Koot

- Bestuurslid Artlibraries.net;
- Voorzitter bibliotheekcommissie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Bestuurslid Adamnet.

Michel van de Laar

- Lid internationale adviescommissie over de mogelijke restauratie van Jacob Jordaens’ *De allegorie op de vruchtbaarheid*, Museum voor Schone kunsten, Brussel.

Huigen Leeflang

- Bestuurslid Werkgroep Zeventiende Eeuw, Maatschappij van Nederlandse Letterkunde;
- Lid programmacommissie CODART.

Ger Luijten

- Redactielid *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*;
- Lid redactieraad *Print Quarterly*;
- Redactielid *Studies in Prints and Printmaking*;
- Lid redactieraad *Hollstein German* en *The New Hollstein German*;
- Lid redactieraad *Master Drawings*;
- Lid Raad van Toezicht Nihon no hanga. Japanese Print Collection, Amsterdam;
- Lid Raad van Advies Vereniging Rembrandt;
- President International Advisory Committee Keepers of Public Collections of Graphic Art.

Suzan Meijer

- Hoofddocent en begeleider afstudeerprojecten ICN, Textielrestauratie (tot 1 juli);
- Lid examencommissie Textielrestauratie voor ICN.

Bianca du Mortier

- Vice-chairman ICOM Costume Committee.

Isabelle Parthesius-Garachon

- Assistent-coördinator ICOM-CC werkgroep ceramiek en glas.

Wim Pijbes

- Lid Raad van Commissarissen Broadview Holding;
- Voorzitter Raad van Toezicht Droog Design;
- Bestuurslid Vereniging Rembrandt;
- Vicevoorzitter bestuur Vereniging Rijksgesubsidieerde Musea;

- Voorzitter jury SHELL Young Technical Award;
- Voorzitter Penseeljury (CPNB);
- Lid Raad van Advies Nieuwe Kerk;
- Lid Raad van Advies Chabotmuseum;
- Lid Comité van Aanbeveling Panorama Mesdag;
- Lid Maatschappelijke Adviesraad IMES (Institute for Migration and Ethnic Studies);
- Lid Raad van Advies KetelFactory in Schiedam;
- Lid Comité van Aanbeveling Behoud Jan Steen;
- Lid Comité van Aanbeveling Stroom Den Haag.

Jenny Reynaerts

- Lid adviescommissie Beeldende Kunst, Prins Bernhard Cultuurfonds;
- Lid redactieraad Kunst, Amsterdam University Press;
- Bestuurslid Werkgroep 19de eeuw, Maatschappij van Nederlandse Letterkunde;
- Bestuurslid Stichting Schone Kunsten rond 1900 en Lambertus Zijlfonds;
- Wetenschappelijk adviseur bij de tentoonstelling *Vincent van Gogh: Timeless Country – Modern City*, Complesso del Vittoriano, Rome, oktober 2010-februari 2011.

Robert-Jan te Rijdt

- Conservator Atlas van Amsterdam van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Redactielid *Delineavit et Sculpsit. Tijdschrift voor Nederlandse prent- en tekenkunst tot omstreeks 1850*;
- Lid Kuratorium van de Stiftung ‘B.C. Koekkoek-Haus’, Kleef;
- Bestuurslid Stichting Cornelis Bakker Collectie, Amsterdam;
- Lid comité van voorbereiding tentoonstelling *Nicolaas Verkolje (1673-1746)* in Rijksmuseum Twenthe, Enschede, 2011;

- Lid comité van voorbereiding tentoonstelling Aert Schouman (1710-1792) in Dordrechts Museum, Dordrecht, en Rijksmuseum Twenthe, Enschede, 2013-2014.

Pieter Roelofs

- Jurylid Jan van Gelderprijs;
- Adviseur aankopen oude schilderkunst, Mondriaan Stichting;
- Lid programmacommissie Amsterdam-Maastricht Summer University.

Erwin van Rooij

- Bestuurslid Stichting Federatief Pensioenfonds.

Hans Rooseboom

- Samenstelling tentoonstelling *Beelden voor de krant. Foto’s van Vincent Mentzel*, Museum Beelden aan Zee, Scheveningen;
- Onderzoeker bij het Nationaal Archief, Den Haag.

Marijn Schapelhouman

- Lid wetenschappelijke begeleidings-commissie van het project ‘Bestandscatalogus vijftiende en zestiende-eeuwse Nederlandse tekeningen in Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam’;
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde;
- Bestuurslid Stichting Behoud Rijper Glazen, De Rijk;
- Bestuurslid Museum In ’t Houten Huis, Museum voor het Schermereiland, De Rijk.

Kees Schoemaker

- Penningmeester Stichting Publicaties Conservering en Restauratie (SPCR), tot 1 september 2009;
- Lid gebruikerscommissie interuniversitair onderzoeksprogramma ToKen;
- Secretaris Onderzoeksfonds voor de geschiedenis van het Rijksmuseum.

Frits Scholten

- Bijzonder hoogleraar aan de Vrije Universiteit met als leeropdracht ‘Collectievorming en museumbeleid’, voor een periode van vijf jaar (sinds 1 september);
- Redactielid *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek*;
- Redactielid *Wallraf-Richartz-Jahrbuch*;
- Redactielid *Kunstschrift*;
- Redactielid *Studies in Netherlandish Art and Cultural History*;
- Lid advisory board van *The Sculpture Journal*;
- Lid French Bronze Study Group;
- Bestuurslid (ex officio) Museum voor Religieuze kunst, Uden;
- Voorzitter Stichting Nederlandse Kunsthistorische Publikatiën;
- Lid comité van aanbeveling Stichting tot Instandhouding en Behoud Needse Beelden.

Jan Willem Sieburgh

- Lid Creative Board Creative Cities Amsterdam Area (CCAA);
- Voorzitter Raad van Toezicht Digitalisering Erfgoed Nederland (DEN);
- Bestuurslid Stichting Democratie en Media;
- Lid Overleg Amsterdamse Musea (OAM);
- Vicevoorzitter bestuur Vereniging Rijksgesubsidieerde Musea a.i.

Eveline Sint Nicolaas

- Lid Schutterij-commissie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Secretaris Justus Lipsius Prijs.

Anna Slaczka

- Redactielid *Aziatische Kunst*.

Laurent Sozzani

- Adviseur begeleidingscommissie Restauratie van de Wapenborden van de Vliesridders uit de Grote of Sint Jacobskerk in Den Haag;
- Docent Amsterdam-Maastricht Summer University.

Harm Stevens

- Lid Raad van Advies, Hermitage Amsterdam.

Gwen Tauber

- Bestuurslid Restauratoren Nederland;
- Lid commissie Educatie, Restauratoren Nederland;
- Gastdocent UvA (Conservering en Restauratie), Brealey seminar on retouching: aesthetics and perception.

Matthias Ubl

- Medeorganisator conferentie ‘Systems of Perception’ (2011), Arbeitskreis für Niederländische Kunst- und Kulturgeschichte (ANKK), Frankfurt.

Arie Wallert

- Rijksgecommitteerde eindexamens opleiding restauratoren;
- Redacteur *ArtMatters*.

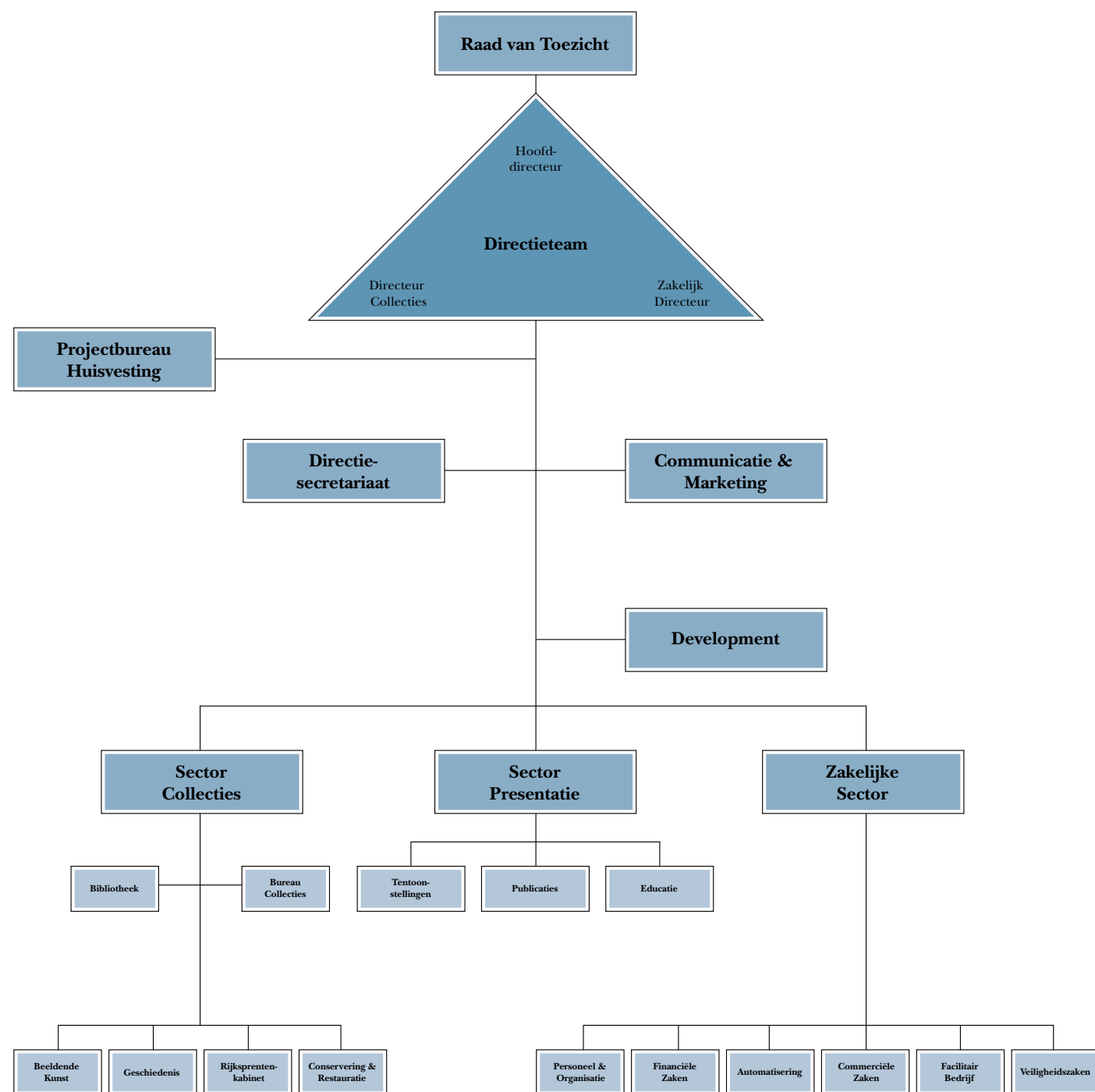
Gregor Weber

- Honorarprofessor Universität Bamberg;
- Redactielid *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*.

Manja Zeldenrust

- Lid begeleidingscommissie restauratie Koninklijk Paleis Amsterdam;
- Lid begeleidingscommissie Vredespaleis (restauratie plafond Gerard de Laresse);
- Lid begeleidingscommissie restauratie schilderijen collectie Stichting Van Foreest van Egmond van de Nijenburgh, Alkmaar.

Organogram

Personeel*

Directie en stafafdelingen

Directie

W.M.J. Pijbes hoofddirecteur
 T.D.W. Dibbits directeur collecties
 J.W. Sieburgh zakelijk directeur

Directiesecretariaat

Mw. M.P. van de Wiel directiesecretaris
 Mw. J. Brom-Rijnhout directiesecretaresse
 Mw. C.L. Goedhart directiesecretaresse
 Mw. A. Ettekoven medewerker oud-archief en archiefcollecties
 H.W.M. van der Lelie medewerker dynamisch archief
 Mw. I. Peterse medewerker dynamisch archief

Communicatie & Marketing

Mw. M.S. Meynen hoofd communicatie en marketing
 Mw. E. Kamphuis senior medewerker pers en publiciteit
 A.H.B. de Munnick senior medewerker pers en publiciteit
 Mw. J.J. Schneider medewerker pers en publiciteit
 Mw. B.F.M. Veldhuizen-Kleinhoven marketing manager
 Mw. M.M.A. van Voorst Vader-van Deth salesmanager
 Mw. A. Smeets assistent marketing en sales
 Mw. A.V. van Dorssen senior medewerker evenementen en ontvangsten
 M. Blokpoel accountmanager evenementen en ontvangsten
 Mw. A.A.N. van der Chijs uitvoerder evenementen en ontvangsten

Development

Mw. H.S.C. Crebolder hoofd development
 Mw. J.P. Huisman afdelingsassistent development

Mw. M.H.A. van Oranje accountmanager Vrienden
 Mw. S. Dirksmeier assistent Vrienden
 Mw. E. Kalis accountmanager Rijksmuseum Fonds
 Mw. E.C. Martens medewerker fondsen

Projectbureau Huisvesting

D. Mooij hoofd projectbureau
 Mw. H.S. Schrawangen projectcoördinator
 P.H.J.C. van Duin projectleider bouw
 I. Santhagens projectleider museale inrichting

Sector Collecties

Bibliotheek

G.J.M. Koot hoofd bibliotheek
 Mw. C.M. ten Brug coördinator bibliotheek
 Mw. L.M. Blokhuizen-van der Werff medewerker bibliotheek
 Mw. H.M.A. de Bruijn medewerker bibliotheek
 Mw. M.P.M. Falke medewerker bibliotheek
 A.C.A. Knots medewerker bibliotheek
 W.M. Ouwerkerk medewerker bibliotheek
 G.E. Peters medewerker bibliotheek
 M. de Rooy applicatiebeheerder

Studiezaal

Mw. M. Stijkel coördinator studiezaal
 L.P.J.C. Vosters assistent coördinator studiezaal
 J.H.M. Bersee medewerker studiezaal
 Mw. J.P. Breidel medewerker studiezaal
 J. Durrfeld medewerker studiezaal
 M.J. Rozestraten medewerker studiezaal
 J.R. Schindler medewerker studiezaal

Bureau Collecties

Mw. C. Jager hoofd bureau collecties
 K. Schoemaker collectiesecretaris
 J.A. Cok gedetacheerd projectleider inrichting, verhuizing en logistiek bij de programmadirectie het nieuwe Rijksmuseum

Registratie & Documentatie

J.W. Boelens applicatiebeheerder
 Mw. X.I. Henny applicatiebeheerder
 Mw. A. Schrier applicatiebeheerder
 R.E. Blekman documentalist
 Mw. S. van Gelderen documentalist
 B. Nederveen documentalist
 Mw. C.L. de Roever documentalist
 Mw. C.H. Wittop Koning documentalist
 Mw. P.F.F. Leeuwis registratiemedewerker
 Mw. F.I. Schneiders registratiemedewerker
 Mw. M.E. Valetton registratiemedewerker
 Mw. T.M. Bos projectmedewerker registratie
 Mw. E. Doornbusch projectmedewerker registratie

Registrar's Office

Mw. W. Brouwer hoofd subafdeling registrar's office
 Mw. J.A.A.M. Asselbergs registrar
 Mw. W.E.P. Hooites registrar
 Mw. E. de Koning-Strater registrar
 Mw. C.J. Meffert-van Weele registrar
 Mw. A.S. Swart registrar

Beheer & Behoud

W.A.P. Hoeben hoofd subafdeling beheer en behoud
 Mw. G. de Beer medewerker beheer en behoud
 J.J. Couprie medewerker beheer en behoud
 M.J. van Heerden medewerker beheer en behoud
 E. Kriger medewerker beheer en behoud
 A.J.H. van Mourik medewerker beheer en behoud
 J.M. Pieterse medewerker beheer en behoud
 Mw. J. Pugh medewerker beheer en behoud
 B. da Silva Curriel medewerker beheer en behoud
 D. Kemper depotbeheerder
 I.P. Rijkers depotbeheerder

Beeld

Mw. C.V.M. van der Harten hoofd subafdeling beeld

* per 31 december 2009

Mw. I. Labeur accountmanager
Mw. A.L. van Lingen accountmanager
M.J. den Engelsman fotograaf
H.J. Klein Gotink fotograaf
F.P.H. Pegt fotograaf
Mw. C.M. van Wijk fotograaf
Mw. S. Rebers scanoperator/
reproductiefotograaf

Project Prentenkabinet Online

Mw. G.W. Jacobs projectleider Prentenkabinet Online
Mw. A.L.H. van den Eerenbeemd projectmedewerker catalogisering
Mw. H.M.K. Hovelmann projectmedewerker catalogisering
Mw. M.B. Jansen projectmedewerker catalogisering
Mw. M. Knops projectmedewerker catalogisering
J.J.M. Vandommele projectmedewerker catalogisering
Mw. T.M.G. Komar projectmedewerker registratie
H.M.A. van Beek scanoperator/
reproductiefotograaf
D. Hogers scanoperator/reproductiefotograaf
R. Schouten beeldbewerker
G. Smit medewerker beheer en behoud

Beeldende Kunst

G.J.M. Weber hoofd beeldende kunst
Mw. F.A. Koens secretaresse
J. van Campen conservator Aziatische kunst
M. Fitski conservator Aziatische kunst
F.T. Scholten senior conservator beeldhouwkunst
J.D. van Dam senior conservator ceramiek en glas
D.P.J. Biemond conservator edele metalen
Mw. A.A. Slaczka Corus-conservator Indiase kunst
Mw. B.M.A.M. du Mortier conservator kostuums
R.J. Baarsen senior conservator meubelen

Mw. F.M. Diercks junior conservator kunstnijverheid
D.R. Bull senior conservator buitenlandse schilderkunst
P.J.A. Roelofs conservator 17de-eeuwse Nederlandse schilderkunst
Mw. J.A.H. Reynaerts conservator 18de- en 19de-eeuwse schilderkunst
M. Ubl junior conservator vroege Nederlandse schilderkunst
L.E. van Halem conservator 20ste eeuw
J. Bikker conservator onderzoek
E.P.J.M. de Groot wetenschappelijk medewerker schilderijen
R. Harmanni wetenschappelijk medewerker schilderijen
G.R. Korevaar wetenschappelijk medewerker schilderijen

Geschiedenis

Mw. M. Gosselink hoofd geschiedenis
G. van der Ham conservator
J.G.A. de Hond conservator
Mw. E. Sint Nicolaas conservator
H.J. Stevens conservator 20ste eeuw
Mw. H.J. Baruch assistent-conservator

Rijksprentenkabinet

G.C.M. Luijten hoofd Rijksprentenkabinet
M. Schapelhouman senior conservator tekeningen
R.J.A. te Rijdt conservator tekeningen
J.F. Heijbroek conservator prenten
H. Leefflang conservator oude prentkunst
Mw. M.M. Boom conservator fotocollectie
H.T. Rooseboom conservator fotocollectie
Mw. J.D. de Raad conservator 20ste eeuw
Mw. P.L.M. Verhaak assistent-conservator
D.R. Horst wetenschappelijk medewerker

Conservering & Restauratie

R.J.C.H.M. van Langh hoofd conservering en restauratie
Mw. A. Zwart secretaresse
A. Wallert natuurwetenschappelijk onderzoeker

Mw. I.R. Parthesius-Garachon hoofd restauratieatelier ceramiek en sculptuur
Mw. M.C.M. van Schinkel senior restaurator ceramiek en glas

Mw. B. Lamain restaurator ceramiek en glas
Mw. J.W. van Bennekom senior restaurator metaal
Mw. S.J. Creange restaurator metaal
A.R.J. Pappot junior restaurator metaal
P.H.J.C. van Duin hoofd restauratieatelier meubelen

I.L. Breebaart senior restaurator meubelen
Mw. A.H. Coerdts restaurator meubelen
Mw. C. Hagelskamp restaurator meubelen
A.J. Hoving hoofd restauratieatelier scheepsmodellen
E. Gondi medewerker restauratieatelier scheepsmodellen

Mw. M. Zeldenrust hoofd restauratieatelier schilderijen
H. Baija senior restaurator schilderijen
M.A.A.M. van de Laar senior restaurator schilderijen

W. de Ridder senior restaurator schilderijen
L.S.G. Sozzani senior restaurator schilderijen
Mw. G.M. Tauber senior restaurator schilderijen

Mw. I.E. Verslype restaurator schilderijen
Mw. A.A. Krekeler junior restaurator schilderijen
Mw. D. Christoforou restaurator papier
H. de Vries medewerker restauratieatelier papier

Mw. C.D.G.M. Gombaud restaurator pastels
Mw. I.M. van Leeuwen hoofd restauratieatelier tekeningen, prenten en foto's

A. Ames senior restaurator boeken
H.J. Dolmans medewerker restauratie tekeningen en prenten
Mw. S.L. Meijer hoofd restauratieatelier textiel
Mw. M.T.W. Albers senior restaurator textiel en wandtapijten
Mw. C. Holz restaurator textiel

Sector Presentatie

Tentoonstellingen

T. Zeedijk hoofd tentoonstellingen
Mw. M.E. Janknegt eerste secretariaats-medewerker tentoonstellingen
W.T. Kloek hoofdconservator ontwikkeling het nieuwe Rijksmuseum

Tentoonstellingsprojecten

Mw. F.E.M. Diekstra projectcoördinator
Mw. S. van Elst projectcoördinator
Mw. E. Hermans projectcoördinator
Mw. D.V. Riabokon-Muller projectcoördinator
Mw. R.W. Ubink projectcoördinator

Inrichtingsprojecten

Mw. N.F. Eltink hoofd museuminrichting a.i.
Mw. W.R.M. Peters medewerker vaste collectie
C. Kriger medewerker inrichtingsprojecten
J.T.M. Muller assistent inrichtingsprojecten
B.O. Huininga medewerker groenvoorziening

Publicaties

P.H.M. Pronk uitgever
Mw. X. van Gelder hoofdredacteur Oog
Mw. L.A.M. 't Hoen redacteur
Mw. M.M. Soethout redacteur
Mw. E. Slob coördinator extern beeld
P.J.G.M. Gorgels webeditor
Mw. I.E. Willemsen assistent-webeditor

Educatie

Mw. H.J. Broekgaarden hoofd educatie
Mw. P.A.M. Kintz medewerker educatie
T. van der Meer medewerker educatie
Mw. R. Meijer medewerker educatie
Mw. D. Schreurs medewerker onderwijs

Zakelijke Sector

Personeel & Organisatie

G. Hoek hoofd afdeling personeel & organisatie
Mw. I.M. Horvath ambtelijk secretaris ondernemingsraad
Mw. J.H. Jansen personeelsadviseur
Mw. L.M. Nuijen personeelsadviseur

Mw. J.D.M. Wellink personeelsadviseur
H.P. Boot adviseur personeels- en salarisadministratie
Mw. S. Krieger coördinator personeelsadministratie
Mw. A.A. Dekker medewerker personeelsadministratie

Financiële Zaken

E.J.M. van Rooij controller
Mw. M.A. de Vries hoofd financiële zaken
Mw. J.J.A. Plomp-Agterberg stafmedewerker financiële zaken
Mw. J.H. van Frederikslust senior medewerker financiële administratie
J.V. Groot senior medewerker financiële administratie
P.A. Zeidenhulst senior medewerker financiële administratie
Mw. Y.V. Courtar medewerker financiële administratie
Mw. C.C. Gorden medewerker financiële administratie
R.J. Muntslag medewerker financiële administratie
S. Soudagar medewerker financiële administratie

Inkoop en aanbesteding

Mw. E.M.L. Faucon hoofd subafdeling inkoop en aanbesteding
Mw. M.H.M.S. Erkens assistent inkoop
Mw. M.M. Mariee assistent inkoop

Automatisering

R. Hendriks hoofd ICT
D.G.L. Janson netwerkbeheerder
P. van Kooten netwerkbeheerder
F.A.M. van 't Hoff systeembeheerder/applicatieprogrammeur
Mw. H.W. Geerdink applicatiebeheerder
M. Pantelic applicatiebeheerder
J. van Kempen medewerker helpdesk
M.J. Sinester medewerker helpdesk

Commerciële Zaken

Mw. P.C. Hofman hoofd commerciële zaken
Mw. A.T. Garritsen stafmedewerker
Mw. I. Lichtenwagner stafmedewerker
M.A.G. Bakker coördinator inkoop & logistiek
Mw. P.H. Ipenburg administratief medewerker inkoop
Mw. V.A.R. Wanrooij operationsmanager
H.U.M. Stiller medewerker

Winkel Schiphol

Mw. D. Occelli-Hulscher chef museumwinkel a.i.
P.J.C. Veerhuis plaatsvervangend chef museumwinkel a.i.
- Verkoopmedewerkers
R.K. de Boer, Mw. B.L. de Haas, Mw. M. Kohler, Mw. H.H. Peereboom, J.S. Schaeffers, Mw. N.J. Slingerland, Mw. R.P.J.M. Verpalen, Mw. A. van Zandwijk-Cascio

Facilitair Bedrijf

Mw. C.R.M.C. Keeman facilitair manager
W. Visser roosterfunctionaris
Mw. R. van Leth-Elemia medewerker kantinedienst

Frontoffice

Mw. A. van der Leest manager frontoffice
Mw. M. Mendez Guedez floormanager
Mw. M.H.M. van der Venne floormanager
Mw. J. Verhoeven floormanager

- Publieksmedewerkers

Mw. M.E. Baeten-Romero,
Mw. M.J.J. Franssen, Mw. R.R. Hoogerwaard,
Mw. D. Occelli-Hulscher, C. Ploeger,
C.J.A.M. Sigmans, Mw. N.J. Slingerland,
Mw. N.J. Spanjer, S.F. Tjan

- Medewerkers publieksinformatie

Mw. W.P.C. Bellaar Spruyt, Mw. M.C. Broekema, Mw. G.M.E. Franceschini, Mw. S.A. Glerum, Mw. N.G. Kuik, Mw. H. Kupperman, Mw. J.M. Pattiselanno, Mw. K. Popovic, Mw. C. Silveira De Sousa Oliveira, Mw. G. van der Woude

M. Barut (1961, Bingol, Koerdistan), lasser.
 Uit: Jan Banning, *Bouwwerk. Mensen maken
 het museum*, 2009 (eindejaarsgeschenk).
 Foto Jan Banning

Financieel verslag

- 101 **Verslag van de directie**
 Resultaten
 Toelichting op de resultaten
 Het nieuwe Rijksmuseum
- 107 **Geconsolideerde jaarrekening**
 Geconsolideerde balans
 Geconsolideerde categoriale exploitatierekening
 Geconsolideerd kasstroomoverzicht
 Waarderingsgrondslagen
- 111 **Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening**
 Toelichting op de geconsolideerde balans
 Toelichting op de geconsolideerde categoriale
 exploitatierekening
- 119 **Overige gegevens**
- 120 **Meerjarenoverzicht**

Verslag van de directie

Resultaten

Het boekjaar 2009 stond in het teken van de gevolgen van de recessie. De bezoekersaantallen kwamen 10% lager uit dan in 2008 en 3% lager dan begroot. De inkomsten uit entree en de verkopen van de winkels bleven hierdoor achter ten opzichte van de begroting. Door de gedaalde rentetarieven was dit ook het geval voor de rente-inkomsten. De lagere inkomsten zijn gecompenseerd door besparingen op de personeelsformatie en het niet aanwenden van de reserveposten algemeen onvoorzien en business development. De overige onderdelen van het resultaat bleven per saldo binnen begroting. Hierdoor hoefde in 2009 slechts een bedrag van € 1.999.000 van de posten opbrengst reizende tentoonstellingen en exploitatiebijdrage voor het nieuwe Rijksmuseum te worden aangewend in plaats van de begrote € 3.150.000. Het positieve verschil kan in reserve worden gehouden voor de nog komende jaren van het renovatietraject. De omvang en de samenstelling van het resultaat over 2009 ten opzichte van de begroting kunnen als volgt worden samengevat:

Samenvatting exploitatiesaldo

(bedragen x € 1.000)	uitkomst	begroting	verschil
Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening	-1.489	-2.651	1.162
Resultaat op aankopen	-448	-450	2
Resultaat op huur en kosten het nieuwe Rijksmuseum ^(HNR)	202	197	5
Resultaat op project Samenwerkende Meldkamers	-264	-246	-18
Resultaat op reizende tentoonstellingen en exploitatiebijdrage ^{HNR}	1.999	3.150	-1.151
Totaal exploitatiesaldo	-	-	-

Om een beter inzicht te geven in de omvang en samenstelling van het resultaat wordt in de resultatenanalyse het resultaat uitgesplitst naar de verschillende onderdelen van het resultaat. Het resultaat op gewone bedrijfsuitoefening betreft het resultaat behaald met de reguliere museale activiteiten. De overige resultaten betreffen de (soms) minder beïnvloedbare (projectmatige) onderdelen van het resultaat, waarbij soms grote afwijkingen aan de kosten- en batenkant optreden tussen begroting en realisatie maar die uiteindelijk wel een budgettair neutraal resultaat opleveren.

Een nadere cijfermatige toelichting op de diverse onderdelen van het resultaat en de samenstelling hiervan is hierna opgenomen.

Toelichting op de resultaten

Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening

(bedragen x € 1.000)	uitkomst	begroting	verschil	verschil
Baten				
Entreegelden	6.743	6.901	-158	-2,3%
Rijksmuseumwinkel	2.204	2.475	-271	-10,9%
Overige winkels	875	1.040	-165	-15,9%
Sponsoring	753	700	53	7,6%
Overige opbrengsten	2.638	2.771	-133	-4,8%
Exploitatiesubsidie ocw	17.305	17.322	-17	-0,1%
Overige bijdragen	780	781	-1	-0,1%
Totaal baten	31.298	31.990	-692	-2,2%
Lasten				
Salarislasten & inhuur derden	20.353	21.692	-1.339	-6,2%
Afschrijvingen	1.286	1.229	57	4,6%
Tentoonstellingen	867	957	-90	-9,4%
Algemeen onvoorzien en business development	8	600	-592	-98,7%
Overige huisvestingslasten	2.079	1.922	157	8,2%
Communicatie & Marketing	996	1.137	-141	-12,4%
Publicaties	1.465	1.564	-99	-6,3%
Kostprijs verkopen winkels	1.119	1.353	-234	-17,3%
Overige lasten	5.259	5.277	-18	-0,3%
Totaal lasten	33.432	35.731	-2.299	-6,4%
Operationeel resultaat uit bedrijfsuitoefening				
Totaal saldo rentebaten en -lasten	645	1.090	-445	-40,8%
Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening				
	-1.489	-2.651	1.162	43,8%

In 2009 werd de Philipsvleugel 876.453 (2008: 975.977) keer bezocht tegenover een begroot bezoekersaantal van 900.000. De verhouding van het nationale en internationale bezoek was 33%/67% (begroot 2009: 35%/65%, werkelijk 2008: 35%/65%). Het internationale bezoek was 8% lager dan in 2008 en 1% hoger dan begroot. Het nationale bezoek was 13% lager dan in 2008 en 9% lager dan begroot. De terugval in het nationale bezoek vond plaats in de tweede helft van het jaar. De succesvolle wintertentoonstelling Avercamp heeft een dempend effect gehad op de terugloop van het nationale bezoek.

De Museumnacht op 7 november 2009 trok ca. 3.000 bezoekers (2008: ca. 3.200). Ook in 2009 werd in het kader van het doelgroepenbeleid gratis toegang voor jongeren (t/m 18 jaar) gecontinueerd. Dit heeft geresulteerd in 98.865 individuele jeugdige bezoekers (2008: 107.183) en 36.941 bezoeken in klassikaal verband (2008: 38.237). Al met al was 15% van het totale bezoek jeugd (2008: 15%). De Museumkaartbezoeken uitgedrukt in een percentage van het

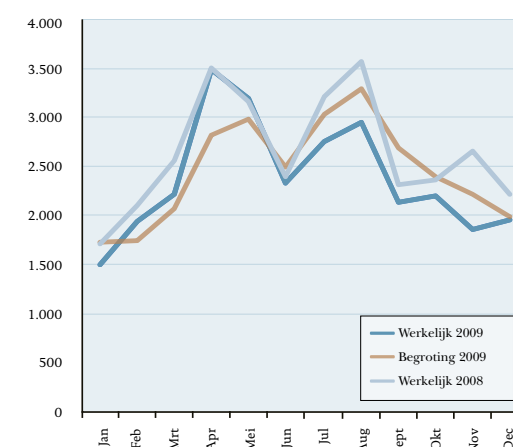
totale nationale bezoek stegen in 2009 naar 29% tegenover 25% in 2008. Rijksmuseum Amsterdam Schiphol ontving 103.457 bezoekers in 2009 (2008: 164.970). Als gevolg van de kredietcrisis ontving Schiphol in 2009 minder passagiers, waardoor ook het bezoek van het museum op deze locatie afnam.

Door de lagere dan begrote bezoekersaantallen zijn de inkomsten uit entree € 158.000 lager dan begroot. De gemiddelde entreeopbrengst per bezoeker bedroeg in 2009 € 7,69 (begroot 2009: € 7,67; 2008: € 7,05). De stijging van de gemiddelde entreeopbrengst per bezoeker ten opzichte van 2008 is een gevolg van de prijsverhoging per 1 januari 2009 van € 10,00 naar € 11,00.

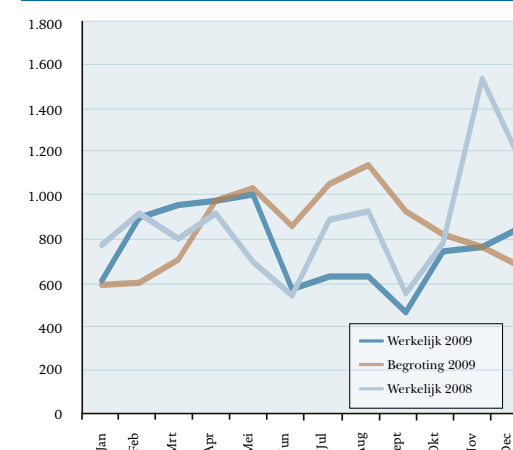
Zie voor de omvang en de samenstelling (nationaal/internationaal) van het bezoek p. 121.

Het bezoek per dag in 2009 ten opzichte van het begrote bezoek per dag in 2009 en het werkelijke bezoek in 2008 in totaal en uitgesplitst naar nationaal en internationaal is als volgt grafisch weer te geven:

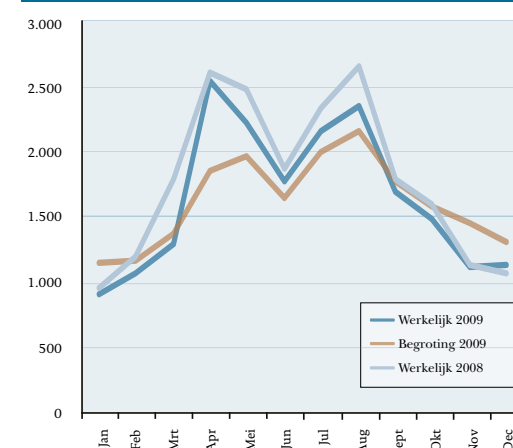
Totaal bezoek per dag

Nationaal bezoek per dag

Internationaal bezoek per dag

De inkomsten uit de verkopen van de museumwinkel zijn door de lagere bezoekersaantallen lager dan begroot (€ 271.000). Tevens bedroeg in 2009 de gemiddelde besteding per bezoeker € 2,51, hetgeen lager was dan begroot (€ 2,75) maar wel iets boven de gemiddelde besteding in 2008 (€ 2,48). Ook bij de winkel op het Museumplein en de winkel op Schiphol waren de gevolgen van de recessie voelbaar en bleef de omzet 16% achter ten opzichte van de begroting. De overige baten (subsidie ocw, sponsoring en overige opbrengsten en bijdragen) waren per saldo € 98.000 lager dan begroot. De loonkosten over 2009 zijn € 2.469.000 lager dan begroot. Een belangrijke reden hiervoor is dat bij het opstellen van de begroting 2009 een voorzichtige raming was gemaakt van de pensioenlasten. De pensioenregeling van SFP kende een onvoorwaardelijke toeslagverlening voor actieve deelnemers, die middels een aanvullende koopsom aan de aangesloten werkgevers in rekening werd gebracht. De effecten hiervan, in combinatie met de toeslagen in het kader van het herstelplan, op de prijs van pensioen zijn aanzienlijk. De sociale partners zijn daarom ultimo 2008 hierover in overleg getreden en uiteindelijk voor 2009 overeengekomen om af te zien van deze toeslagverlening.

Een andere reden voor de lagere loonkosten is dat de begrote uitbreiding van de formatie Veiligheidszaken in verband met de brandveiligheidssituatie in het depot Lelystad niet is geëffectueerd. Naar deze situatie is in 2009 nader onderzoek verricht en een second opinion verkregen. Op basis hiervan is geconcludeerd dat andere oplossingen middels investeringen in het depot mogelijk zijn. Daarnaast werden bij enkele organisatieonderdelen als gevolg van eerder doorgevoerde reorganisaties (Veiligheidszaken) of herschikking van activiteiten (Communicatie & Marketing/Development) vacatures later ingevuld. Tevens was het voor een aantal vacatures moeilijk om (direct) de kwalitatief juiste mensen te werven. Dit speelde onder meer bij Personeel & Organisatie, Financiële Zaken en Automatisering. Door deze omstandigheden is een groter beroep gedaan op de post inhuur derden (€ 1.130.000). Per saldo heeft dit geresulteerd in een onderbesteding van € 1.339.000 op de personeelskosten in 2009.

De afschrijvingen op de materiële vaste activa kwamen in 2009 ongeveer uit op begroting. De kosten van tentoonstellingen waren € 90.000 lager dan begroot, onder meer door het niet door laten gaan van de tentoonstelling *Dangerous Liaisons*. De post algemeen onvoorzien en de post business development zijn in 2009 beperkt aangesproken. De post algemeen onvoorzien was ten opzichte van 2008 in de begroting 2009 reeds verhoogd van € 225.000 naar € 400.000 in verband met de onzekere economische ontwikkelingen, om in het geval van tegenvallende bezoekersaantallen of andere tegenvallers ruimte te bieden (in tijd en geld) voor bijstuuringsmaatregelen. De overschrijding

op de post gebouwen en terreinen betreft vooral een te lage inschatting in de begroting 2009 van het energieverbruik. De kosten van de afdeling Communicatie & Marketing waren lager dan begroot doordat de verdere ontwikkeling van het merk Rijksmuseum is uitgesteld en het publieksonderzoek kleinschaliger is uitgevoerd dan waarbij de begroting van was uitgegaan. De lagere kosten van publicaties betreffen de geringere dan voorgenomen inspanningen op het gebied van de doorontwikkeling en aanpassing van de website. De lagere kostprijs van € 234.000 van de winkelverkoop is een gevolg van de lagere dan begrote omzet uit winkelverkoop in 2009. De overige posten van de exploitatie kwamen per saldo € 18.000 positief ten opzichte van de begroting uit.

De rente-inkomsten over 2009 bleven sterk achter ten opzichte van de begroting door de gedaalde rentetarieven. Met een zorgvuldig liquiditeitsbeheer is gedurende het jaar getracht om gegeven de omstandigheden de rente-inkomsten zo veel mogelijk te optimaliseren. Helaas kwamen deze inkomsten uiteindelijk toch € 445.000 lager uit dan begroot.

Resultaat op aankopen

(bedragen x € 1.000)	uitkomst	begroting	verschil
Baten			
Bijdragen voor aankopen	5.207	2.892	2.315
Sponsoring voor aankopen	133	100	33
Totaal baten	5.340	2.992	2.348
Lasten			
Aangewend voor aankopen	5.798	3.442	2.356
Mutatie bestemmingsfonds aankopen	-10	-	-10
Totaal lasten	5.788	3.442	2.346
Resultaat op aankopen	-448	-450	2

De verschillende posten met betrekking tot kunstaankopen (aankopen, bijdragen en mutatie bestemmingsfonds) zijn per saldo € 2.000 positiever dan begroot. De omvang van deze uitgaven en bijdragen voor aankopen kunnen per jaar zeer verschillend zijn. In 2009 konden meer aankopen plaatsvinden dan begroot omdat een deel van de ultimo 2008 niet bestede gelden van de BankGiro Loterij in 2009 is aangewend. Tevens werd in 2009 voor een aantal aankopen succesvol een beroep gedaan op diverse institutionele (vermogens)fondsen als de Mondriaan Stichting, Vereniging Rembrandt en het SNS REAAL Fonds.

Resultaat op huur en kosten het nieuwe Rijksmuseum

(bedragen x € 1.000)	uitkomst	begroting	verschil
Baten			
Subsidie OCW huur	10.321	10.163	158
Subsidie OCW het nieuwe Rijksmuseum	4.762	18.305	-13.543
ICN/UVA inzake Ateliergebouw	1.327	1.319	8
Totaal baten	16.410	29.787	-13.377
Lasten			
Huren RGD structureel	7.526	7.430	96
Overmaking saldo subsidie huur en structurele huren RGD aan project HNR	4.754	4.695	59
Declarabele kosten het nieuwe Rijksmuseum	3.547	17.018	-13.471
Afschrijving en servicekosten inrichting Ateliergebouw	225	223	2
Exploitatiekosten Ateliergebouw deel ICN/UVA	156	224	-68
Totaal lasten	16.208	29.590	-13.382
Resultaat op huur en kosten het nieuwe Rijksmuseum	202	197	5

Het resultaat met betrekking tot de huur, de dienstverleningsovereenkomst met Universiteit van Amsterdam (UvA) en Instituut Collectie Nederland (ICN) voor het Ateliergebouw en de kosten van het nieuwe Rijksmuseum zijn per saldo € 5.000 positiever dan begroot. De verschillen tussen de begrote kosten en de werkelijke kosten betreffen vooral afwijkingen van inschattingen van de declarabele projectkosten die een even grote afwijking tussen begrote en werkelijke subsidiebaten van OCW ten gevolg hebben. Dit betreft met name de door de Rijksgebouwendienst (RGD) in rekening te brengen klantbijdrage voor het Hoofdgebouw en Ateliergebouw die bij het project worden gedeclareerd. Hiervoor was een bedrag van € 14.800.000 begroot terwijl in 2009 door de ingebruikname van een nieuw factureringssysteem door de RGD slechts een bedrag van € 1.220.000 is gefactureerd. Per saldo pakken deze verschillen budgettair neutraal uit.

Resultaat op project Samenwerkende Meldkamers

(bedragen x € 1.000)	uitkomst	begroting	verschil
Baten			
Subsidie OCW Samenwerkende Meldkamers	161	114	47
Doorberekende kosten Samenwerkende Meldkamers	425	361	64
Totaal baten	586	475	111
Lasten			
Huur Paulus Potterstraat 10	113	194	-81
Advies en overige exploitatiekosten Samenwerkende Meldkamers	468	166	302
Rente en afschrijving	269	361	-92
Totaal lasten	850	721	129
Resultaat op project Samenwerkende Meldkamers	-264	-246	-18

Het Project Samenwerkende Meldkamers betreft een samenwerking tussen het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum. Doelstelling van deze samenwerking is om middels de gezamenlijke huisvesting van beide meldkamers en een opleidingsprogramma te komen tot een kwaliteitsverbetering van deze activiteiten. Voor dit traject is een subsidie van OCW verkregen van € 2.139.000 ter dekking van de aanloopkosten, de opleidingen en de eenmalige investeringskosten van dit project.

De laatste fase van dit project, die in 2009 werd uitgevoerd, is technisch en organisatorisch een complex traject gebleken, hetgeen ertoe heeft geleid dat de subsidie OCW niet toereikend was voor de totale projectkosten. Bij het opstellen van de begroting 2009 was hierop reeds geanticipeerd. Per 1 augustus 2009 is het project Samenwerkende Meldkamers afgesloten en zijn de betrokken werknemers overgegaan en in dienst getreden bij PP10 B.V. Vanaf dat moment worden door PP10 B.V. de meldkameractiviteiten van het Van Gogh Museum en het Rijksmuseum uitgevoerd. Het resultaat van deze joint venture wordt vanaf 1 augustus 2009 voor 50% geconsolideerd in het resultaat op de gewone bedrijfsuitoefening.

Resultaat op reizende tentoonstellingen en exploitatiebijdrage HNR

(bedragen x € 1.000)	uitkomst	begroting	verschil
Baten			
Subsidie OCW: exploitatiebijdrage HNR	757	1.465	-708
Opbrengst reizende tentoonstellingen	1.242	1.685	-443
Resultaat op reizende tentoonstellingen en exploitatiebijdrage HNR	1.999	3.150	-1.151

Door de ten opzichte van de begroting 2009 gunstige ontwikkeling van de diverse onderdelen van het resultaat was in 2009 slechts een bedrag van € 1.999.000 inzake de (incidentele) inkomsten uit hoofde van de opbrengst reizende tentoonstellingen en de exploitatiebijdrage van het nieuwe Rijksmuseum noodzakelijk in plaats van de begrote € 3.150.000. Het resterend saldo blijft beschikbaar voor de vervolgperiode van de renovatie en zal worden ingezet als de ontwikkeling van de exploitatie in de toekomst dit noodzakelijk maakt.

Het nieuwe Rijksmuseum

Eind 2008 werden de eerste vier percelen aanbesteed: de civiele werken ondergronds tot en met het maaiveld, de werktuigkundige, regeltechnische en sanitaire installaties, de elektrotechnische installaties (inclusief data-infrastructuur) en de lift- en transporttechnische installaties. In de eerste helft van 2009 volgden het vijfde en zesde perceel: restauratie en onderhoud aan de daken en gevels respectievelijk de bouwkundige werkzaamheden aan het hoofdgebouw. Daarmee is de aanbesteding – op enkele kleinere onderdelen na – van de bouwwerkzaamheden afgerond. De totale aanneemsom past binnen het financiële kader van het project.

Na de inrichting van de bouwplaats is het werk begin 2009 van start gegaan. Op 7 juli verrichtte Minister Plasterk van OCW de eerste officiële bouwhandeling. De opening van het vernieuwde museum wordt nu voorzien voor de eerste helft van 2013.

In overleg met Rijksbouwmeester Liesbeth van der Pol is een alternatief ontwikkeld voor de ingang. In dit nieuwe plan is de helft van de passage onder het museum bestemd voor de fietsers (een van de zijbeuken en de aangrenzende helft van de middenbeuk), terwijl de route voor de voetgangers door de andere zijbeuk gaat. In de tweede helft van de middenbeuk is een centrale ingang gedacht met trappen naar het verdiepte entreeplein. De drie gebruikersgroepen van de passage (voetgangers, fietsers en museumbezoekers) worden zo op een veilige manier geaccom-

modeerd. Een ander voordeel is dat een centrale ingang een betere aansluiting vanuit het entreeplein naar het museale circuit biedt. Over het nieuwe plan is een bouwadvies gevraagd aan stadsdeel Oud-Zuid. Het stadsdeel heeft in het vierde kwartaal van 2009 laten weten medewerking te willen verlenen mits de nieuwe ingang aan een aantal voorwaarden voldoet. In de eerste maanden van 2010 wordt bekeken wat de gevolgen van een wijziging van het huidige ontwerp zouden zijn en of aan de door het stadsdeel gestelde voorwaarden kan worden voldaan. Een wijziging zal met name moeten passen binnen de vastgestelde kaders van tijd (open in 2013) en geld (er mogen geen extra rijksmiddelen worden toegevoegd).

In verband met het aantreden van een aantal nieuwe functionarissen op sleutelposities is een periode ingelast om hun de gelegenheid te geven kennis te nemen van de huidige inrichtingsplannen en deze nogmaals tegen het licht te houden. Deze herijking heeft geleid tot enkele wijzigingen: het aan de 20ste eeuw gewijde deel van het hoofdcircuit is van het souterrain verplaatst naar ruimtes boven in het gebouw, waar aanvankelijk de Speciale Collecties (zilver, glas, porselein, wapens, marinemodellen) waren voorzien. Een andere wens van het museum is om de Teekenschool tot educatief centrum te maken en de in dit gebouw ondergebrachte functies van Bibliotheek en Rijksprentenkabinet te verplaatsen naar de Cuypersbibliotheek in het hoofdgebouw. De gevolgen van deze wijziging worden nog bestudeerd.

Naar verwachting kan het definitief ontwerp voor de museale opstelling in het hoofdcircuit in de eerste helft van 2010 worden afgerond evenals de programma's van eisen voor de inrichting van de overige (niet-museale) gebieden, zoals het entreeplein, de winkel, de kantoren en de facilitaire ruimtes.

Nu de voorbereidende fase van de inrichting, waarvan de uitvoering is gedelegeerd aan het Rijksmuseum, zijn voltooiing nadert, is besloten de uitvoeringsorganisatie meer dan voorheen in te bedden in de eigen organisatie. Het werk van de medewerkers zal daarmee in de komende jaren nog meer dan in de afgelopen periode in het teken staan van de voorbereiding op ons nieuwe Rijksmuseum.

Directie

drs. W.M.J. Pijbes, hoofddirecteur

drs. T.D.W. Dibbits, directeur collecties

J.W. Sieburgh, zakelijk directeur

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans (na resultaatbestemming)

(bedragen x € 1.000)	31-12-2009	31-12-2008
Vaste activa		
I. Materiële vaste activa	10.445	9.912
Vlottende activa		
II. Voorraden	973	744
III. Vorderingen	7.280	10.759
IV. Liquide middelen	30.884	29.626
Totaal activa	49.582	51.041
Passiva		
V. Groepsvermogen	6.938	6.938
V.1. Algemene reserve	5.138	5.083
V.2. Reserve bedrijfsinstallaties	544	599
V.3. Reserve kunstaankopen	1.256	1.256
VI. Bestemmingsfonds kunstaankopen	-	10
VII. Voorzieningen	6.792	7.045
VIII. Langlopende schulden	25.253	23.296
IX. Kortlopende schulden	10.599	13.752
Totaal passiva	49.582	51.041

Geconsolideerde categoriale exploitatierekening

(bedragen x € 1.000)	2009 uitkomst	2009 begroting	2008 uitkomst
Opbrengsten			
A. Directe opbrengsten	13.855	15.309	13.672
A.1. Publieksinkomsten	11.492	12.524	12.245
A.2. Sponsorinkomsten	886	800	580
A.3. Overige directe opbrengsten	1.477	1.985	847
A.4. Indirecte opbrengsten	2.485	2.043	1.681
Totaal opbrengsten	16.340	17.352	15.353
Bijdragen			
B.1. Subsidie Ministerie ocv	28.552	42.674	40.099
B.1.1. Subsidie ocv: huren en services (structureel)	10.610	10.450	10.454
B.1.2. Subsidie ocv: exploitatiebijdrage (structureel)	17.016	17.035	16.857
B.1.3. Subsidie ocv: incidenteel	926	15.189	12.788
B.2. Subsidie gemeente	45	-	50
B.3. Overige subsidies en bijdragen	5.942	3.673	8.674
B.3.1. Bijdragen uit publieke middelen	595	-	91
B.3.2. Bijdragen uit private middelen	5.287	3.673	8.483
B.3.3. Bijdragen van vsbfonds	60	-	100
Totaal subsidies en bijdragen	34.539	46.347	48.823
Totaal baten	50.879	63.699	64.176
Lasten			
C. Personeelslasten	20.353	21.692	20.154
D. Afschrijvingen op (im)materiële vaste activa	1.780	1.813	1.825
E. Huur	7.774	7.674	8.040
F. Kunstaankopen	5.798	3.442	8.640
G. Overige lasten	15.829	30.168	27.515
Totaal lasten	51.534	64.789	66.174
H. Saldo rentebaten en -lasten	645	1.090	1.498
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	-10	-	-500
I. Mutatie bestemmingsfonds kunstaankopen	10	-	298
Exploitatiesaldo	-	-	-202

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000)	2009 uitkomst	2009 begroting	2008 uitkomst
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Exploitatieresultaat	-	-	-202
Aanpassingen voor:			
- Afschrijvingen op (im)materiële vaste activa	1.780	1.813	1.826
- Vrijval investeringsbijdragen	-252	-243	-254
- Mutatie bestemmingsfonds kunstaankopen	-10	-	-298
- Mutatie voorzieningen	-253	-857	400
Bruto-kasstroom uit operationele activiteiten	1.265	713	1.472
Mutatie in voorraden	-229	-	-15
Mutatie in vorderingen	3.479	3.009	-2.713
Mutatie in kortlopende schulden	-3.153	-3.710	-3.395
Netto-kasstroom uit operationele activiteiten	1.362	12	-4.651
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investeringsactiviteiten in (im)materiële vaste activa	-2.313	-2.308	-2.661
Ontvangen investeringsbijdragen	2.209	2.208	3.108
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-104	-100	447
Mutatie liquide middelen	1.258	-88	-4.204
Liquide middelen begin boekjaar	29.626	29.626	33.830
Liquide middelen einde boekjaar	30.884	29.538	29.626

Waarderingsgrondslagen

1. Algemeen

De geformuleerde grondslagen hebben betrekking op de jaarrekening als geheel en daarmee tevens op de geconsolideerde jaarrekening die daarvan een onderdeel vormt. De waardering en bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht of ze tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het maken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

2. Indeling jaarrekening

Met ingang van 1 januari 2009 is het nieuwe Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2009-2012 van kracht. De richtlijnen in dit handboek sluiten zo veel mogelijk aan op de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, Boek 2, Titel 9, en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 640). De in het handboek gestelde eisen beogen enerzijds duidelijkheid te bieden aan de instellingen zelf en anderzijds uniformiteit te bevorderen in de presentatie van de te leveren (financiële) gegevens. In het nieuwe handboek is een aantal wijzigingen doorgevoerd ten opzichte van het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2005-2008. Voor de jaarrekening betreft dit de volgende wijzigingen:

- In het model voor de exploitatierekening is onder directe opbrengsten een aparte post opgenomen voor de vermelding van sponsorinkomsten.
- De post overige subsidies/bijdragen is gesplitst in een deel subsidies uit publieke middelen en een deel bijdragen uit private middelen.
- Er is geen specifiek voorschrift meer voor de berekening van het bestemmingsfonds OCW.
- Het aan het einde van het jaar nog niet bestede deel van een projectsubsidie wordt conform de RJ 221 opgenomen op de balans als vooruitontvangen subsidie (onder de korte schulden).

Voor de jaarrekening 2009 van het Rijksmuseum zijn met name de eerste twee punten van invloed omdat aan de overige punten reeds werd voldaan. De wijzigingen in de jaarrekening 2009 betreffen hierdoor alleen een gewijzigde rubricering van de baten conform de nieuwe richtlijnen. In de jaarrekening 2009 zijn de vergelijkende cijfers 2008 aangepast aan de bepalingen van het nieuwe Handboek.

Het effect van deze aanpassing op het vermogen en het resultaat is nihil.

3. Criteria voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens opgenomen van Stichting Het Rijksmuseum en van de groepsmaatschappijen waarin Stichting Het Rijksmuseum direct of indirect meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Stichting Het Rijksmuseum op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap ter zake van het bestuur en het financiële beleid. De activa, passiva, resultaten en kasstromen van deze groepsmaatschappijen zijn in de consolidatie betrokken onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties.

De opgenomen groepsmaatschappijen, gevestigd te Amsterdam, zijn:

- Rijksmuseum Holding B.V. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Merchandising B.V. (deelname 100%)
- Rijksmuseum E-commerce B.V. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Schiphol B.V. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Publishing B.V. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Tijdschrift B.V. (deelname 100%)

Naast de (100%-)groepsmaatschappijen wordt tevens de 50%-deelneming PP10 B.V. in de consolidatie betrokken. Voor deze vennootschap wordt de proportionele consolidatiemethode gehanteerd. PP10 B.V. is een joint venture van het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum waarin vanaf 1 augustus 2009 de meldkameractiviteiten van beide musea gezamenlijk worden uitgevoerd die voorheen door ieder museum zelfstandig werden verricht. Gezien de ontstaansgeschiedenis en omdat de joint-venturegedachte bij deze vennootschap zowel op het financiële vlak, als op het gebied van zeggenschap en aansturing wordt gehanteerd, is voor de verantwoording in de jaarrekening gekozen voor de proportionele consolidatiemethode. Deze verwerkingswijze komt het meest tegemoet aan het wettelijk inzichtvereiste.

4. Omrekening van vreemde valuta

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de exploitatierekening.

5. Kunstcollectie

De kunstcollectie is eigendom van de Staat der Nederlanden en andere bruikleengevers (waaronder de Gemeente Amsterdam) en is daarom niet in de balans opgenomen. De collectie is niet verzekerd.

6. Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

6.1. Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

De in 2005 overgedragen bedrijfsinstallaties van de Rijksgebouwendienst worden gewaardeerd op de geraamde aanschaf- en boekwaarden, herleid aan de hand van de lijsten van het geplande planmatig onderhoud. Deze lijsten zijn ook de basis geweest voor de (her)verdeling van de servicebedragen en worden door het Ministerie van Financiën geaccepteerd ter bepaling van de door het ministerie van OCW verschuldigde overdrachtsbelasting.

6.2. Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde.

6.3. Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid. Deze voorzieningen zijn bepaald op basis van een beoordeling van de individuele vorderingen.

6.4. Voorzieningen

De voorziening VUT en overgangsmaatregel prepensioen, en de voorziening inzake jubilea-uitkeringen zijn conform RJ 271 volgens de actuariële 'Projected Unit Credit Method' berekend. De overige voorzieningen worden op nominale waarde gewaardeerd.

6.5. Investeringsbijdragen

Ontvangen investeringssubsidies en bijdragen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa worden verantwoord onder de langlopende schulden onder de post investeringsbijdragen. Deze post valt vrij ten gunste van de exploitatierekening overeenkomstig de afschrijving op de met deze subsidies en bijdragen verkregen materiële vaste activa.

7. Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

7.1. Buitengewone resultaten

Buitengewone baten en lasten vloeien voort uit handelingen en gebeurtenissen die zich onderscheiden van de normale bedrijfsactiviteiten en zijn derhalve van incidentele aard.

7.2. Kunstaankopen en bijdragen ten behoeve van kunstaankopen

De onderdelen van de subsidie, de schenkingen en overige bijdragen die bestemd zijn voor het doen van kunstaankopen worden evenals de kunstaankopen zelf in de exploitatierekening verantwoord. De bedragen verkregen van derden ten behoeve van kunstaankopen die ultimo boekjaar nog niet zijn besteed aan de verwerving van kunstaankopen worden ultimo boekjaar toegevoegd aan het bestemmingsfonds kunstaankopen. Bij aankoop van kunstvoorwerpen in latere jaren vallen deze bedragen vrij ten gunste van de exploitatie. Deze mutatie in het bestemmingsfonds kunstaankopen wordt separaat verantwoord in de exploitatierekening. Het bestemmingsfonds aankopen maakt geen deel uit van het eigen vermogen.

7.3. Opbrengst reizende tentoonstellingen

De opbrengsten van deze tentoonstellingen dienen ter dekking van teruglopende exploitatieopbrengsten in de periode van de renovatie en zijn bedoeld als aanvulling op de in deze periode in te zetten exploitatiebijdrage van het nieuwe Rijksmuseum. De reizende tentoonstellingen zijn niet bedoeld als reguliere, algemene bron van opbrengsten voor het Rijksmuseum. De baten die voortvloeien uit de inzet van het instrument van de reizende tentoonstellingen worden gematcht met de gevolgen die de renovatie kent voor de exploitatie van het Rijksmuseum (afnemende bezoekersaantallen). Dit betekent dat op het moment waarop de ontwikkeling van het exploitatiesaldo dit noodzakelijk maakt de gepassiveerde bedragen inzake de inzet van reizende tentoonstellingen ten gunste van het resultaat worden gebracht. Een eventueel resterend saldo na renovatie zal worden aangewend voor de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Toelichting op de geconsolideerde balans

I. Materiële vaste activa

(bedragen x € 1.000)	Vooruitbetaald op materiële vaste activa	Verbouwingen	Inventaris, apparatuur en inrichting	Museale inventaris	Totaal
Stand per 1 januari					
Aanschafwaarde	445	9.618	8.430	3.047	21.540
Cumulatieve afschrijvingen	-	-6.612	-3.550	-1.466	-11.628
Boekwaarde per 1 januari	445	3.006	4.880	1.581	9.912
Mutaties boekjaar					
Investerings	518	-	1.648	147	2.313
Afschrijvingen	-	-54	-1.143	-583	-1.780
Overboekingen en desinvesteringen	-232	-2.943	3.060	115	-
Totaal mutaties	286	-2.997	3.565	-321	533
Stand per 31 december					
Aanschafwaarde	731	5.306	11.104	3.309	20.450
Cumulatieve afschrijvingen	-	-5.297	-2.659	-2.049	-10.005
Boekwaarde per 31 december	731	9	8.445	1.260	10.445

De afschrijvingspercentages van de materiële vaste activa zijn gebaseerd op de economische levensduur. Bij aanschaffingen in de loop van het jaar worden de afschrijvingspercentages pro rata toegepast. De verbouwing en de inrichting van het tijdelijk museum worden afgeschreven over een periode van 52 maanden, hetgeen overeenkomt met de huidige geplande duur van de tijdelijke presentatie 'De Meesterwerken' in de Philipsvleugel.

In verband met de tegenvallende exploitatieresultaten van de vestiging op Schiphol heeft ultimo 2004 een afwaardering naar lagere bedrijfswaarde plaatsgevonden. In 2009 hebben hierop geen correcties plaatsgevonden.

In 2005 zijn de bedrijfsinstallaties van de Rijksgebouwendienst overgedragen aan het Rijksmuseum. De geraamde aanschaf- en boekwaarden zijn bepaald aan de hand van de lijsten van het geplande planmatig onderhoud. Deze lijsten zijn ook de basis geweest voor de (her)verdeling van de servicebedragen en worden door het Ministerie van Financiën geaccepteerd ter bepaling van de door het Ministerie van OCW verschuldigde overdrachtsbelasting.

Investerings op tijdelijke locaties worden afgeschreven over de geraamde periode van de tijdelijke huisvesting.

III. Vorderingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2009	31-12-2008
III.1. Debiteuren	1.361	993
III.2. Vorderingen op gelieerde rechtspersonen	121	2.043
III.3. Vooruitbetaalde pensioenpremie	3.299	3.267
III.4. Te declareren projectgelden het nieuwe Rijksmuseum	830	798
III.5. Belastingen en sociale premies	492	1.961
III.6. Overige vorderingen	807	1.207
III.7. Overlopende activa	370	490
Totaal vorderingen	7.280	10.759

ad III.2. Stichting Het Rijksmuseum Fonds

Stichting Het Rijksmuseum Fonds is opgericht op 8 december 1994 en heeft tot doel:

- het aantrekken, het beheren en het beleggen van gelden die door schenkers ten bate van het Rijksmuseum te Amsterdam aan de stichting zijn geschonken;
- het uitkeren van gelden aan het Rijksmuseum, waarbij in beginsel de ter beschikking gestelde gelden niet worden aangesproken, tenzij zulks in andere zin met schenkers is overeengekomen;
- het verlenen van steun in de meest uitgebreide zin des woords aan het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum verleent huisvesting aan Stichting Het Rijksmuseum Fonds. Ook de administratie wordt gevoerd door het Rijksmuseum. Het Rijksmuseum berekent geen kosten door voor de administratieve dienstverlening en huisvesting. Het Rijksmuseum heeft een accountmanager Rijksmuseum Fonds in dienst van wie de werkzaamheden geheel ten behoeve van Stichting Het Rijksmuseum Fonds zijn. De kosten hiervan worden door Stichting Het Rijksmuseum Fonds vergoed. Het Rijksmuseum Fonds is per 1 oktober 2005 gecertificeerd door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). De jaarrekening van Stichting Het Rijksmuseum Fonds wordt opgesteld conform richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen en kan worden opgevraagd bij Stichting Het Rijksmuseum.

IV. Liquide middelen

De banktegoeden zijn direct opeisbaar. De stichting beschikt over een kredietfaciliteit van € 2.000.000 waarbij een rente verschuldigd is gelijk aan de ING Basisrente verhoogd met een opslag van 1%.

V. Groepsvermogen

Reserve kunstaankopen

Met ingang van 2006 is besloten dat 30% van een ten opzichte van de begroting positief resultaat behaald op de publieksgerelateerde onderdelen van de begroting, bij de resultaatbestemming wordt toegevoegd aan de reserve kunstaankopen. Dit geldt voor de onderdelen inkomsten uit entree (inclusief toeslagen bijzondere tentoonstellingen), de brutomarge op museumwinkelverkoop en de kosten van tentoonstellingen. Hierbij is als randvoorwaarde opgenomen dat het positieve resultaat uit deze berekening de in reserve gehouden post opbrengst reizende tentoonstelling niet overschrijdt. Aanwending van deze reserve zal pas kunnen geschieden na afronding van het project aangaande het nieuwe Rijksmuseum.

Reserve bedrijfsinstallaties

De reserve bedrijfsinstallaties is ontstaan door de overdracht van de bedrijfsinstallaties door de Rijksgebouwendienst in 2005. De overdracht van de bedrijfsinstallaties is een gevolg van de in 1999 doorgevoerde stelselwijziging bij de Rijksgebouwendienst. De waarde

van de in 2005 overgedragen bedrijfsinstallaties is samen met het bedrag uit hoofde van niet gepleegde vervangingsinvesteringen in het kader van het serviceprogramma van de Rijksgebouwendienst aan deze reserve toegevoegd. De reserve valt in 15 jaar vrij ten gunste van de algemene reserve en vervult een deel van de financieringsfunctie van vaste activa van de algemene reserve.

Algemene reserve

De algemene reserve is het gedeelte van het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor het Rijksmuseum is opgericht.

Functies van het groepsvermogen

De functie van het groepsvermogen bestaat uit:

- A. Bufferfunctie voor toekomstige risico's aan de uitgaven- en/of inkomstenkant van de exploitatie.

Voor toekomstige risico's in de exploitatie hanteert het Rijksmuseum een horizon van een jaar; het benodigd vermogen dient een omvang te hebben om maximaal een jaar discontinuïteit in de exploitatie op te kunnen vangen. Als praktische vertaling van dit uitgangspunt kan de dan benodigde omvang van het groepsvermogen berekend worden op de in een jaar te derven inkomsten van entree- en winkelinkomsten. Gedurende de periode van de renovatie bedraagt dit circa € 7 miljoen.

- B. Financieringsfunctie voor vaste activa.

Het Rijksmuseum is voor de financiering van de vaste activa aangewezen op het eigen vermogen omdat door het ontbreken van langjarige subsidiatoezeggingen geen beroep gedaan kan worden op de kapitaalmarkt. Het benodigd vermogen voor financiering van de vaste activa komt overeen met de gemiddelde boekwaarde van de vaste activa gedurende een zekere periode. Gedurende de periode van de renovatie bedraagt dit circa € 7 miljoen.

Voor genoemde functies kan het groepsvermogen in zijn geheel worden ingezet.

V. Groepsvermogen

(bedragen x € 1.000)	Reserve kunstaankopen	Reserve bedrijfsinstallaties	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari	1.256	599	5.083	6.938
Overboeking	-	-55	55	-
Uit bestemming van het resultaat	-	-	-	-
Stand per 31 december	1.256	544	5.138	6.938

VI. Bestemmingsfonds kunstaankopen

(bedragen x € 1.000)	2009		2008	
Stand per 1 januari		10		308
<i>Bij: Ontvangen bijdragen</i>				
- BankGiro Loterij	3.650		4.627	
- Baker & McKenzie	133		64	
- Shell			1.611	
- Overige bijdragen en schenkingen	1.555	5.338	1.557	7.859
<i>Af: Kunstaankopen</i>				
- Aankoop kunstvoorwerpen	-5.798		-8.640	
- Eigen middelen	450		483	
		-5.348		-8.157
Mutatie bestemmingsfonds kunstaankopen		-10		-298
Stand per 31 december		-		10

VII. Voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	VUT en overgangsregeling prepensioen	Huisvesting	Wachtgelden	Suppletie- en afkoopregelingen	Jubilea-uitkeringen	Totaal
Stand per 1 januari	4.744	1.587	236	178	300	7.045
Dotatie boekjaar	391	18	48	-	1	458
Toevoeging uit servicekosten en huisvestingsubsidie	-	28	-	-	-	28
Aangewend in boekjaar	-545	-	-55	-55	-	-655
Vrijval ten gunste van resultaat	-75	-	-	-9	-	-84
Stand per 31 december	4.515	1.633	229	114	301	6.792

VUT en overgangsregeling prepensioen

Naar aanleiding van de wijzigingen in de RJ 271, het amendement-Vendrik en de CAO-afspraken ten aanzien van VUT, prepensioen en levensloop is de berekening van de voorziening VUT en overgangsregeling prepensioen in 2006 bijgesteld. Met ingang van 2006 worden in de berekening van de voorziening zowel de voorwaardelijke als onvoorwaardelijke aanspraken meegenomen. De voorziening VUT en overgangsregeling prepensioen is in 2006 berekend volgens de actuariële methode Projected Unit Credit Method. Bij de actuariële berekening wordt rekening gehouden met geaggregeerde blijfkansen waarin onder meer zijn begrepen de sterfte-, arbeidsongeschiktheid- en vertrekken. Deze kansen zijn afhankelijk van leeftijd en geslacht. Voor de indexering van de verplichting is uitgegaan van 3,0%, bestaande uit een algemene loonontwikkeling van 2,5% en een carrièreontwikkeling van 0,5%. De verplichtingen zijn contant gemaakt op basis van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar.

Huisvesting

De dotaties aan de voorziening huisvesting vinden plaats conform een hiervoor vastgesteld schema. Tevens werden in de periode van de renovatie tot het moment van de oorspronkelijk verwachte openingsdatum aan de voorziening toegevoegd de niet voor vervangingsinvesteringen benodigde servicebedragen en het verschil tussen de ontvangen subsidie OCW voor huisvesting en de aan de Rijksgebouwendienst betaalde huren. Verschillen tussen de huisvestingsubsidie OCW en de te betalen huur ontstaan door een verschillende manier van indexeren. Het saldo van de voorziening huisvesting zal worden aangewend ter dekking van de bijdrage van het Rijksmuseum van € 27,2 miljoen voor de inrichtingskosten van het nieuwe Rijksmuseum.

Wachtgelden en suppletie- en afkoopregelingen

Deze voorzieningen betreffen de geschatte verplichtingen voor wachtgelden en suppletie- en afkoopregelingen personeel. Deze voorzieningen hebben een langlopend karakter.

Jubilea-uitkeringen

De verplichting inzake jubilea-uitkeringen is evenals de voorziening VUT en overgangsregeling prepensioen berekend volgens de actuariële methode 'Projected Unit Credit Method'. Voor de hierbij gehanteerde uitgangspunten wordt verwezen naar de toelichting op de voorziening VUT en overgangsregeling prepensioen.

VIII. Langlopende schulden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2009	31-12-2008
VIII.1. Investeringsbijdragen	25.253	23.296
	25.253	23.296

VIII.1. Investeringsbijdragen

(bedragen x € 1.000)	Inrichting het nieuwe Rijksmuseum	Inventaris, apparatuur en inrichting	Museale inventaris	Totaal
Stand per 1 januari	22.607	277	412	23.296
Ontvangen investeringsbijdragen	2.209	-	-	2.209
Vrijval ten gunste van de exploitatierekening	-	-100	-152	-252
Stand per 31 december	24.816	177	260	25.253

Tot het moment van aanvang van de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum zullen de ontvangen bijdragen van de founder Philips en de twee hoofdsponsors BankGiroLoterij en ING worden uitgezet op een depositorekening. De op deze depositorekening ontvangen rente werd tot 1 juli 2007 toegevoegd aan de ontvangen bijdragen.

IX. Kortlopende schulden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2009	31-12-2008
IX.1. Belastingen en sociale premies	694	698
IX.2. Pensioenpremies	37	212
IX.3. Te betalen projectgelden het nieuwe Rijksmuseum	-	-
IX.4. Crediteuren	2.016	2.846
IX.5. Overige schulden	224	485
IX.6. Overlopende passiva	7.628	9.511
	10.599	13.752

Niet in de balans opgenomen activa

• Subsidie

Voor de periode 2009 tot en met 2012 is door het Ministerie van OCW aan Stichting Het Rijksmuseum een totaalbedrag aan subsidie verleend van € 27 miljoen per jaar.

• CBF-keur Stichting Het Rijksmuseum Fonds

In oktober 2005 heeft Stichting Het Rijksmuseum Fonds het keurmerk van Stichting Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) verkregen. Als gevolg hiervan is afgesproken dat met ingang van 2006 alle charitatieve geldstromen zullen verlopen middels tussenkomst van Stichting Het Rijksmuseum Fonds.

• Matchingsregeling Ministerie van OCW

Om culturele instellingen te stimuleren de omvang van de eigen inkomsten te verhogen is op advies van de Commissie Cultuurprofijs op 1 januari 2009 de Tijdelijke regeling aanvulling eigen inkomsten cultuurinstellingen, in het kort matchingsregeling, ingegaan. De regeling geldt vier jaar en instellingen kunnen hiermee extra subsidie krijgen naarmate zij meer eigen inkomsten verwerven. Het Ministerie van OCW heeft hiervoor in de periode van 2010 tot en met 2013 elk jaar € 10 miljoen euro beschikbaar.

De extra eigen inkomsten die een instelling in de periode 2009-2012 verwerft worden vergeleken met de inkomsten die een instelling gemiddeld heeft gehad in de periode 2005-2008, de zogenaamde nulmeting. Bij deze nulmeting worden het jaar met de hoogste en het jaar met de laagste inkomsten niet meegerekend. Binnen het beschikbare budget worden extra inkomsten

1-op-1 gematcht. Indien de totale extra inkomsten hoger zijn dan € 10 miljoen, dan wordt de verhouding van de matching naar rato verlaagd en geldt er bovendien een maximumbedrag per instelling van € 500.000. De nulmeting is verricht door het Ministerie van OCW en de berekening van de extra inkomsten zal ook worden verricht door het Ministerie van OCW op basis van de bestaande verantwoording (de jaarrekening) van de instellingen. De instellingen ontvangen de matchingssubsidie van een bepaald jaar automatisch in het daaropvolgende jaar.

Het Rijksmuseum heeft in het boekjaar 2009 een bedrag van € 21.687.000 aan eigen inkomsten gerealiseerd. Ten opzichte van het bedrag van € 17.834.000, zijnde de gemiddelde eigen inkomsten uit de nulmeting in de jaren 2006 en 2007, is dit een bedrag van € 3.853.000 aan extra inkomsten dat voor de matchingsregeling in aanmerking komt. Omdat onbekend is hoe het totaal van de eigen inkomsten van alle instellingen over 2009 zal uitkomen ten opzichte van de nulmeting en dus onbekend is of een naar-rato-matching met een eventueel plafond zal plaatsvinden is in het boekjaar 2009 geen vordering opgenomen inzake een extra matchingssubsidie. Deze bate zal nadat deze is vastgesteld door het Ministerie van OCW worden verantwoord in het boekjaar 2010.

• Aansprakelijkstelling leverancier

Sinds 2006 zijn kosten gemaakt in het kader van de aanschaf en implementatie van een CRM-pakket (customer relations management). Bij de aanbesteding hiervan zijn de inkoopvoorwaarden van het Rijksmuseum van toepassing verklaard, die onder meer het van kracht zijn van de wettelijke aansprakelijkheid regelen. In 2008 is een acceptatietest uitgevoerd door een externe onafhankelijke partij. De conclusie van het acceptatierapport is dat het implementatietraject is mislukt. Het Rijksmuseum heeft de betreffende leverancier vervolgens aansprakelijk gesteld voor alle directe en indirecte schade. Inmiddels heeft het Rijksmuseum bij de voorzieningenrechter een verzoekschrift tot het leggen van conservatoir derdenbeslag ingediend voor een bedrag van € 595.000. De datum van de uitspraak van de voorzieningenrechter is nog onbekend, evenals de verwachte uitkomst van de uitspraak.

• Concessieovereenkomst

NV Luchthaven Schiphol en Rijksmuseum Schiphol B.V. zijn een concessieovereenkomst aangegaan tot de exploitatie van een museum en een museumwinkel op de luchthaven. De concessieovereenkomst eindigde op 1 september 2007. Partijen zijn vervolgens met elkaar in overleg getreden over een mogelijke voortzetting van een contractuele relatie in een gewijzigde vorm. Gedurende dit overleg is de concessieovereenkomst tweemaal verlengd tot 1 april 2008 en 1 januari 2009 en is door partijen gehandeld als ware de concessieovereenkomst ook in die periode van kracht. Met ingang van 1 januari 2009 is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst van kracht met de duur van 2 jaar, waarin aan het Rijksmuseum het recht is verleend om een museum te beheren en exploiteren. De winkel op de luchthaven is met ingang van 1 januari 2010 aan een andere partij overgedragen. Doel van de samenwerking is het creëren van een gezamenlijk marketinginstrument voor zowel Schiphol als het Rijksmuseum. Het Rijksmuseum ontvangt hiervoor jaarlijks een vast bedrag van Schiphol als bijdrage in de kosten van het Rijksmuseum voor de exploitatie van het museum. Uiterlijk 1 juli 2010 worden er afspraken gemaakt over de verdere samenwerking. Indien dit niet geschiedt, wordt de samenwerkingsovereenkomst stilzwijgend op gelijke condities telkens voor de duur van een jaar verlengd.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

- Huurverplichtingen

Stichting Het Rijksmuseum is met ingang van 1 januari 2001 gebruikersovereenkomsten aangegaan met de Rijksgebouwendienst voor de huur van de gebouwen. De jaarlijkse huur hiervan bedraagt € 10,5 miljoen. De looptijd van de contracten bedraagt 15 jaar. In het kader van het project aangaande het nieuwe Rijksmuseum zijn voor tijdelijke huisvesting aanvullend enkele panden gehuurd. De huur van deze panden bedraagt in totaal € 4,3 miljoen per jaar.

- Asbest

In de gebouwen gehuurd door het Rijksmuseum is in april 2003 asbestverontreiniging geconstateerd. Tot op heden zijn geen claims op grond van gezondheidsproblemen van (ex-)medewerkers ingediend.

- Stichting Federatief Pensioenfonds

Stichting Het Rijksmuseum is voor de pensioenregeling aangesloten bij Stichting Federatief Pensioenfonds (SFP). SFP wordt gekwalificeerd als een bedrijfstakpensioenfonds in de zin van IAS 19 en RJ 271. Voor de aangesloten ondernemingen geldt dat er geen andere verplichting bestaat bij een tekort dan het accepteren van een hogere bijdrage.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

• Huurverplichtingen

Stichting Het Rijksmuseum is met ingang van 1 januari 2001 gebruikersovereenkomsten aangegaan met de Rijksgebouwendienst voor de huur van de gebouwen. De jaarlijkse huur hiervan bedraagt € 10,5 miljoen. De looptijd van de contracten bedraagt 15 jaar. In het kader van het project aangaande het nieuwe Rijksmuseum zijn voor tijdelijke huisvesting aanvullend enkele panden gehuurd. De huur van deze panden bedraagt in totaal € 4,3 miljoen per jaar.

• Asbest

In de gebouwen gehuurd door het Rijksmuseum is in april 2003 asbestverontreiniging geconstateerd. Tot op heden zijn geen claims op grond van gezondheidsproblemen van (ex-)medewerkers ingediend.

• Stichting Federatief Pensioenfonds

Stichting Het Rijksmuseum is voor de pensioenregeling aangesloten bij Stichting Federatief Pensioenfonds (SFP). SFP wordt gekwalificeerd als een bedrijfstakpensioenfonds in de zin van IAS 19 en RJ 271. Voor de aangesloten ondernemingen geldt dat er geen andere verplichting bestaat bij een tekort dan het accepteren van een hogere bijdrage.

Door de gunstige ontwikkelingen op de financiële markten is de financiële positie van SFP in het boekjaar 2009 sterk verbeterd. De dekkingsgraad ultimo 2009 bedroeg 104,3% (ultimo 2008 93,4%). Daarmee liep SFP vooruit op het herstelplan. Volgens dit plan zou eind 2009 een dekkingsgraad van 96,8% moeten zijn bereikt. De maatregelen uit het herstelplan blijven evenwel van kracht. Daarnaast verwacht de toezichthouder, De Nederlandsche Bank, dat de pensioenfondsen in 2010 rekening houden met de gestegen levensverwachting van de Nederlandse bevolking. De pensioenfondsen zullen meer geld in kas moeten hebben om de extra pensioenjaren te kunnen betalen, hetgeen voor SFP tot gevolg heeft dat de dekkingsgraad met ongeveer 4% zal zakken naar rond de 100%. De hoogte van de pensioenpremie en de volatiliteit ervan blijven hierdoor een belangrijk aandachtspunt. Zowel voor het bestuur van SFP als voor werkgevers en werknemers. Om die reden heeft ultimo 2009 (evenals ultimo 2008) overleg plaatsgevonden tussen de sociale partners over de inhoud van de pensioenregeling. Uit dit overleg zijn herziene afspraken over de pensioenregeling voortgekomen met een structureel karakter (de afspraken ultimo 2008 waren nog incidenteel van aard). Deze afspraken betroffen een verlaging van het opbouwpercentage (van 2,55% naar 2,2%), een verlaging van de franchise van € 12.593 naar € 11.500 en het omzetten van een onvoorwaardelijke indexering van de in het

verleden opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers naar een voorwaardelijke indexering. Hierbij is aan het bestuur van SFP als opdracht gegeven om de voorwaardelijke indexering van de actieven en de inactieven aan elkaar gelijk te laten lopen. Deze afspraken hebben tot gevolg dat de pensioenpremie over 2010 met circa 4% zal dalen ten opzichte van 2009 in plaats van te stijgen met circa 4%.

Daarnaast heeft het bestuur van SFP ultimo 2009 een werkgroep in het leven geroepen die als opdracht heeft de toekomstmogelijkheden van SFP in kaart te brengen. Naast het verder vereenvoudigen (harmoniseren) van de regeling en het onderzoeken van andere mogelijkheden die binnen de huidige SFP realiseerbaar zijn wordt hierbij tevens naar alternatieven gekeken zoals het oprichten van een Multi Ondernemingspensioenfonds, herverzekering en aansluiting bij andere (grote) bedrijfstakpensioenfondsen. De werkgroep brengt eind maart 2010 het rapport uit over de verschillende toekomstmogelijkheden, waarna de sociale partners een concrete keuze moeten maken. Aangezien de huidige dekkingsgraad van SFP zich momenteel gunstig verhoudt ten opzichte van de dekkingsgraden van andere pensioenfondsen zal indien op enigerlei wijze samenwerking met andere pensioenfondsen gewenst is het besluitvormingstraject hieromtrent snel doorlopen moeten worden.

Toelichting op de geconsolideerde categoriale exploitatierekening

Baten			
(bedragen x € 1.000)	2009 uitkomst	2009 begroting	2008 uitkomst
A. Directe opbrengsten			
A.1. Publieksinkomsten	11.492	12.524	12.245
A.1.1. Opbrengsten uit entreegelden en Museumkaart	6.743	6.901	6.886
A.1.2. Diverse opbrengsten uit entree	835	772	774
A.1.3. Inkomsten horeca-exploitatie	84	280	257
A.1.4.1. Inkomsten uit verkopen van de Museumwinkel	2.204	2.475	2.425
A.1.4.2. Inkomsten uit verkopen Museumpleinwinkel	327	380	357
A.1.4.3. Inkomsten uit verkopen via de webwinkel	34	60	45
A.1.4.4. Inkomsten uit verkopen winkel Schiphol	514	600	576
A.1.5. Opbrengst Beeld	204	150	212
A.1.6. Opbrengst Publicaties	547	906	713
A.2. Sponsorinkomsten	886	800	580
A.3. Overige directe opbrengsten	1.477	1.985	847
A.4. Indirecte opbrengsten	2.485	2.043	1.681
Totaal opbrengsten	16.340	17.352	15.353
B. Bijdragen			
B.1. Subsidie Ministerie van ocw	28.552	42.674	40.099
B.1.1. Subsidie ocw: huren en services (structureel)	10.610	10.450	10.454
B.1.2. Subsidie ocw: exploitatiebijdrage (structureel)	17.016	17.035	16.857
B.1.3. Subsidie ocw: incidenteel	926	15.189	12.788
B.2. Subsidie gemeente	45	-	50
B.3. Overige subsidies en bijdragen	5.942	3.673	8.674
B.3.1. Bijdragen uit publieke middelen	595	-	91
B.3.2. Bijdragen uit private middelen	5.287	3.673	8.483
B.3.3. Bijdragen van vsbfonds	60	-	100
Totaal bijdragen	34.539	46.347	48.823
Totaal baten	50.879	63.699	64.176

Lasten

(bedragen x € 1.000)	2009 uitkomst	2009 begroting	2008 uitkomst
C. Personeelslasten	20.353	21.692	20.154
C.1. Lonen en salarissen	15.061	16.627	14.241
C.2. Sociale lasten	1.778	2.132	1.761
C.3. Pensioenlasten	2.184	2.733	2.671
C.4. Inhuur derden/uitzendkrachten	1.330	200	1.481
D. Afschrijvingen op (im)materiële vaste activa	1.780	1.813	1.825
E. Huur	7.774	7.674	8.040
F. Kunstaankopen	5.798	3.442	8.640
G. Overige lasten	15.829	30.168	27.515
G.1. Directie en secretariaat	687	1.087	808
G.2. Communicatie en marketing	996	1.137	978
G.3. Tentoonstellingen	867	957	1.158
G.4. Vaste presentatie	66	140	75
G.5. Publicaties	1.465	1.564	1.669
G.6. Educatie en publieksinformatie	742	578	547
G.7. Collectiebeheer	211	256	297
G.8. Onderzoek en documentatie	382	411	503
G.9. Conservering en restauraties	287	312	641
G.10. Financiële zaken	232	226	242
G.11. Personeel en organisatie	753	873	691
G.12. Automatisering	641	673	573
G.13.1. Commerciële zaken	445	438	372
G.13.2.1. Kostprijs verkopen Museumwinkel	692	878	839
G.13.2.2. Kostprijs verkopen Museumpleinwinkel	137	163	150
G.13.2.3. Kostprijs verkopen webwinkel	19	30	20
G.13.2.4. Kostprijs verkopen Schiphol	271	282	281
G.14. Kantoorkosten	632	596	636
G.15. Bewaking en beveiliging	218	257	191
G.16. Overige huisvestingslasten	2.458	1.992	1.997
G.17. Het nieuwe Rijksmuseum	3.628	17.318	14.847
Totaal lasten	51.534	64.789	66.174

Overige gegevens met betrekking tot de personele lasten

Het gemiddelde aantal personeelsleden in 2009 op fulltimebasis bedroeg 357 (2008: 335). De totale bezoldiging, inclusief pensioenlasten, van de drie directieleden in 2009 bedroeg € 440.737 (2008: € 734.910). De bezoldiging aan de leden van de Raad van Toezicht in 2009 bedroeg nihil (2008: eveneens nihil).

Per 1 maart 2006 is de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens in werking getreden. Deze wet

verplicht organisaties in de (semi)publieke sector in hun jaarrekening of jaarverslag informatie te verstrekken over de bezoldiging van personen van wie het belastbaar loon uitstijgt boven het vastgestelde gemiddelde belastbaar loon van een minister (voor 2009 is dit vastgesteld op € 188.000). In het verslagjaar 2009 zijn er geen personen in dienst geweest waarvan het belastbaar loon het gemiddelde belastbaar loon van een minister oversteeg.

Overige gegevens

Aan de Raad van Toezicht van Stichting Het Rijksmuseum te Amsterdam

Accountantsverklaring

Opdracht

Wij hebben gecontroleerd of het in dit jaarverslag op de pagina's 101 tot en met 118 opgenomen financieel verslag van Stichting Het Rijksmuseum te Amsterdam over 2009 op de juiste wijze is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2009 van Stichting Het Rijksmuseum. Bij die jaarrekening hebben wij op 14 april 2010 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt. De directie van de stichting is verantwoordelijk voor het opstellen van het financieel verslag in overeenstemming met de grondslagen zoals gehanteerd in de jaarrekening 2009 van Stichting Het Rijksmuseum. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake het financieel verslag te verstrekken.

Werkzaamheden

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig dienen wij onze controle zodanig in te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat het financieel verslag op de juiste wijze is ontleend aan de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel is het financieel verslag in alle van materieel belang zijnde aspecten op de juiste wijze ontleend aan de jaarrekening.

Toelichting

Wij vestigen er de aandacht op dat voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de stichting en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle het financieel verslag dient te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 14 april 2010 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring. Deze toelichting doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Voorburg, 9 juni 2010

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend drs. V.W.J.A. van Stijn RA MGA

Bestemming van het exploitatiesaldo

Algemene reserve

De voorschriften voor de berekening van het bestemmingsfonds ocw zijn in het nieuwe Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2009-2012, dat vanaf 1 januari 2009 van toepassing is, komen te vervallen. Om die reden is het gehele exploitatiesaldo 2009 van € 0 toegevoegd aan de algemene reserve. Dit voorstel is reeds verwerkt in de balans ultimo 2009.

Reserve kunstaankopen

Met ingang van 2006 is besloten dat 30% van een ten opzichte van de begroting positief resultaat behaald op de publieksgerateerde onderdelen van de begroting, bij de resultaatbestemming wordt toegevoegd aan de reserve kunstaankopen. Dit geldt voor de onderdelen inkomsten uit entree (inclusief toeslagen bijzondere tentoonstellingen), de brutomarge op museumwinkelverkoop en de kosten van tentoonstellingen. Hierbij is als randvoorwaarde opgenomen dat het positieve resultaat uit deze berekening de in reserve gehouden post opbrengst reizende tentoonstelling niet overschrijdt. Aanwending van deze reserve zal pas kunnen geschieden na afronding van het project aangaande het nieuwe Rijksmuseum. In het geval van een negatief resultaat vindt er geen onttrekking aan de reserve plaats.

	uitkomst	begroting	verschil
Inkomsten uit entree	6.743	6.901	-158
(inclusief toeslagen uit bijzondere tentoonstellingen)			
Brutomarge museumwinkel	1.512	1.783	-271
Sponsoring tentoonstellingen	-	250	-250
Kosten tentoonstellingen	-867	-957	90
Resultaat publieksgerateerde onderdelen begroting	7.388	7.977	-589
Toegevoegd aan reserve kunstaankopen 30%			-*
Saldo reserve kunstaankopen 1 januari			1.256
Toevoeging boekjaar			-
Saldo reserve kunstaankopen 31 december			1.256
Vooruitontvangen inzake reizende tentoonstelling			4.770

*nihil in verband met negatief resultaat

Dit voorstel is reeds verwerkt in de balans ultimo 2009.

Meerjarenoverzicht

Resultaten						
(bedragen x € 1.000)	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Entreegelden	6.743	6.886	6.900	10.041	5.443	5.278
Winkels	3.079	3.403	3.420	4.511	3.498	3.287
Beeld	204	212	152	194	145	122
Sponsoring	886	580	552	1.210	288	155
Bijdragen inzake kunstaankopen	595	91	2.167	3.559	2.168	13.211
Subsidie ocv	28.552	40.099	37.549	37.236	30.459	48.285
Vrijval investeringsbijdragen	252	254	164	138	91	100
Overige opbrengsten	10.568	12.651	4.148	2.511	2.162	1.698
Totaal opbrengsten	50.879	64.176	55.052	59.400	44.254	72.136
Personeelslasten	20.353	20.154	18.003	19.314	16.975	19.068
Inkoop winkels	1.119	1.290	1.367	1.886	1.394	1.331
Afschrijvingen vaste activa	1.780	1.825	2.213	2.019	2.050	2.732
Kunstaankopen	5.798	8.640	2.678	3.821	2.578	14.259
Huisvestingslasten	10.232	10.037	9.598	7.939	7.961	8.732
Kosten het nieuwe Rijksmuseum	3.628	14.847	13.692	15.367	8.273	22.778
Overige lasten	8.624	9.381	8.553	8.950	5.203	3.797
Totaal lasten	51.534	66.174	56.104	59.296	44.434	72.697
Financiële baten en lasten	645	1.498	1.051	329	220	157
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	-10	-500	-1	432	40	-404
Mutatie bestemmingsfonds kunstaankopen	10	298	-41	-188	-40	598
Exploitatiesaldo	-	-202	-42	244	0	194

Vermogen						
(bedragen x € 1.000)	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Vaste activa	10.445	9.912	9.077	4.668	5.937	7.024
Vlottende activa	39.137	41.129	42.605	45.516	34.614	43.598
Kortlopende schulden	10.599	13.752	17.147	19.362	16.306	30.298
Eigen vermogen	6.938	6.938	7.140	7.182	6.938	6.122
Bestemmingsfonds kunstaankopen	-	10	308	267	79	39
Voorzieningen	6.792	7.045	6.645	6.313	3.027	3.008
Langlopende schulden	25.253	23.296	20.442	17.060	14.201	11.155
Totaal vermogen	49.582	51.041	51.682	50.184	40.551	50.622

Medewerkers						
	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Gemiddeld aantal medewerkers (FTE's)	357	335	327	304	312	330
Gemiddelde loonsom	53.165	52.429	51.604	50.941	50.670	50.807

Bezoekers In Nederland						
	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Totaal aantal bezoekers Rijksmuseum	876.453	975.977	969.561	1.142.182	842.586	812.102
Nationaal	286.881	329.828	332.836	431.858	293.116	220.150
Internationaal	589.572	646.149	636.725	710.324	549.470	591.952
Betalende bezoekers	696.997	799.466	790.614	950.462	698.205	674.523
Gratis bezoek	179.456	176.511	178.947	191.720	144.381	137.579
Schoolverband	36.941	38.237	37.033	43.071	26.573	30.649
Bezoekers Museumkaart	82.380	82.266	71.338	84.093	62.503	65.295
Jeugd tot en met 18 jaar	135.806	145.420	134.639	159.180	105.442	102.922
Totaal aantal bezoekers Schiphol	103.457	164.970	192.844	222.350	174.279	182.007
Totaal aantal bezoekers Rembrandt-Caravaggio				400.783		
Totaal aantal bezoekers Fashion DNA				67.054		
Totaal aantal bezoekers HELD			39.095			
Totaal aantal bezoekers	979.910	1.140.947	1.201.500	1.832.369	1.016.865	994.109

Bezoekers reizende tentoonstellingen					
	2009	2008	2007	2006	2005
Kobe (Japan)					100.000
Melbourne (Australië)					208.000
Dayton (VS)				52.000	
Phoenix (VS)			135.000		
Portland (VS)			95.923		
Tokio (Japan)			493.886		
Shanghai (China)		100.765	178.249		
Vancouver (Canada)	108.322				
Parijs (Frankrijk)	500.000				
Totaal aantal bezoekers	608.322	100.765	903.058	52.000	308.000

Kengetallen						
	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Subsidie ocv/totale baten	56,1%	62,5%	68,2%	62,7%	68,8%	66,9%
Eigen inkomsten/totale baten	43,9%	37,5%	31,8%	37,3%	31,2%	33,1%
Eigen inkomsten/totale baten exclusief subsidie ocv huur en ocv incidenteel	56,7%	58,8%	51,8%	58,1%	46,5%	59,8%
Personeelslasten/subsidie ocv	71,3%	50,3%	47,9%	51,9%	55,7%	39,5%
Personeelslasten/totale lasten	39,5%	30,5%	32,1%	32,7%	38,2%	26,2%
Vlottende activa/kortlopende schulden	369,3%	299,1%	248,5%	235,1%	212,3%	143,9%
Eigen vermogen/totaal vermogen	14,0%	13,6%	13,8%	14,3%	17,1%	12,1%
Brutomarge winkels	63,7%	62,1%	60,0%	58,2%	60,2%	59,5%
Bezoek in Nederland/totaal bezoek	32,7%	33,8%	34,3%	37,8%	34,8%	27,1%
Bezoek reizende tentoonstellingen/totaal bezoek	67,3%	66,2%	65,7%	62,2%	65,2%	72,9%

Stichting Het Rijksmuseum wordt sinds de verzelfstandiging per 1 juli 1995 bestuurd volgens het Raad van Toezicht-model.

Stichting Het Rijksmuseum onderschrijft de *Principles* en *Best Practice*-bepalingen van dit model, zoals beschreven in de *Code Cultural Governance, pas toe of leg uit* en past deze toe, tenzij onderstaand anders is aangegeven. De onderstaande bepalingen zijn vastgelegd bij de verzelfstandiging en/of in de statuten van de Stichting, het Reglement Raad van Toezicht, het Directiereglement en de Profielschets Raad van Toezicht.

In onderstaand overzicht wordt per *Principle* en *Best Practice* aangegeven waar deze is vastgelegd en – voor zover nodig – hoe deze in de praktijk wordt toegepast.

Checklist Principles

- Verantwoord naleving Code in jaarverslag – *Reglement Raad van Toezicht - paragraaf in jaarverslag (en jaarverslag wordt op de website van het museum geplaatst)*

- Alle bevoegdheden bij directie, tenzij anders vastgelegd – *Statuten en Directiereglement*

- Directie bestuurt instelling en legt daarover verantwoording af – *Statuten en Directiereglement*

- Raad van Toezicht houdt toezicht op en adviseert directie – *Statuten en Reglement Raad van Toezicht*

- De volgende onderwerpen vereisen goedkeuring Raad van Toezicht – *Statuten en Reglement Raad van Toezicht:*

- Strategie
- Financiering
- Voorzieningen voor een risicobeheersings- en controlesysteem
- Jaarplan en begroting
- Jaarverslag en jaarrekening
- Belangrijke samenwerkingsverbanden
- Rechtshandelingen zoals aangaan leningen, aan- en verkoop registergoederen
- Arbeidsvoorwaarden- en vrijwilligersbeleid
- Aanvaarden nevenfuncties door directie

- Raad van Toezicht heeft volgende bevoegdheden – *Statuten en Reglement Raad van Toezicht:*

- Benoeming, ontslag en schorsing directieleden – *De Raad van Toezicht benoemt de hoofddirecteur, de minister c.q. staatssecretaris van OCW gehoord hebbend. De hoofddirecteur benoemt na overleg met de Raad de overige directeuren.*
- Vaststelling arbeidsvoorwaarden directieleden – *De Raad van Toezicht stelt de arbeidsvoorwaarden van de hoofddirecteur vast. De hoofddirecteur stelt na overleg met de Raad de arbeidsvoorwaarden van de overige directeuren vast.*

- Toezicht houden op directie en algemene gang van zaken
- Adviseren directie
- Vaststellen directiereglement
- Wijzigen statuten – *Een statutenwijziging is onderworpen aan voorafgaande goedkeuring van de Raad van Toezicht en de minister c.q. staatssecretaris van OCW.*
- Vertegenwoordigen van de instelling bij belet directie – *Bij belet of ontstentenis van zowel de hoofddirecteur als diens plaatsvervanger(s) gedurende een periode van meer dan vier weken kan de Raad van Toezicht een tijdelijke voorziening treffen door de benoeming van een waarnemend algemeen directeur.*
- Benoeming externe accountant – *De benoeming van de registeraccountant is onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van de Raad van Toezicht.*
- Inzage in boeken

- Veranker principes Code in statuten en meld en verklaar afwijkingen in jaarverslag – *Dit principe wordt onderschreven en nagevolgd.*

Checklist Best Practice-bepalingen

- Maak analyse van gewenste besturingsmodel – *Dit is gebeurd ten tijde van de verzelfstandiging (zie Verzelfstandiging Rijksmuseum c.a. Achtergronden en documenten, een uitgave van het Ministerie van WVC, juli 1994).*

- Overleg met belanghebbenden bij wijzigen besturingsmodel – *Dit zal worden gedaan wanneer er aanleiding is om het besturingsmodel te wijzigen.*

- Maak implementatieplan bij wijzigen besturingsmodel – *Dit zal in voorkomende gevallen worden gedaan.*

- Licht wijziging/keuze besturingsmodel toe in jaarverslag – *De keuze voor het Raad van Toezicht-model is toegelicht in bovengenoemde uitgave.*

- Gebruik profielschetsen bij werving en selectie directieleden – *Directiereglement*

- Overweeg inschakelen deskundigen bij vervulling directiefunctie – *Directiereglement*

- Voer, versla en archiveer jaarlijks functioneringsgesprekken met directieleden – *Directiereglement. Een vertegenwoordiging van de Raad van Toezicht voert jaarlijks een functioneringsgesprek met de hoofddirecteur. Hiervan wordt verslag gedaan in een vergadering van de Raad.*

- Bezoldiging sluit aan bij karakter instelling, wettelijke voorschriften en subsidievoorwaarden – *Directiereglement. Bij de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden richt de Raad van Toezicht zich op de hier genoemde voorschriften en kaders.*

- Raad van Toezicht stelt Directiereglement vast – *Directiereglement. Op 10 december 2007 heeft de Raad het Directiereglement vastgesteld.*

- Directieleden melden relevante nevenfunctie(s) aan Raad van Toezicht – *Directiereglement. Naast de melding wordt een overzicht van relevante nevenfuncties opgenomen in het jaarverslag.*

- Gebruik profielschetsen bij werving en selectie leden Raad van Toezicht – *Reglement Raad van Toezicht. Bij benoeming van nieuwe leden en herbenoemingen wordt de voordracht voor (her)benoeming getoetst aan de profielschets en de daarin vervatte (deskundigheids)eisen die aan de individuele leden worden gesteld.*

- Evalueer profielschetsen periodiek – *Reglement Raad van Toezicht. Bij (her)benoemingen wordt bekeken of de gewenste deskundigheid nog voldoende is vertegenwoordigd en of de profielschets aanpassing behoeft.*

- Leden Raad van Toezicht functioneren onafhankelijk – *Statuten en Reglement Raad van Toezicht. In de statuten zijn enkele categorieën met (mogelijke) tegenstrijdige belangen uitgesloten van het lidmaatschap van de Raad.*

- Maximaal één voormalig directielid in Raad van Toezicht en niet als voorzitter – *Reglement Raad van Toezicht. Er zijn geen voormalige directieleden lid van de Raad.*

- Werf nieuwe toezichthouders ook buiten eigen netwerk – *Reglement Raad van Toezicht. Bij het zoeken van nieuwe leden wordt ook gebruikgemaakt van externe expertise op het gebied van werving van toezichthouders.*

- Stel Raad van Toezicht evenwichtig samen passend bij doelstelling instelling – *Reglement Raad van Toezicht. De Raad richt zich bij (her)benoemingen ook naar deze richtlijn.*

- Raad van Toezicht stelt gefaseerd rooster van aftreden vast – *Reglement Raad van Toezicht. Er is een gefaseerd rooster van aftreden.*

- Raad van Toezicht beraadt zich op wenselijkheid herbenoeming – *Reglement Raad van Toezicht. Dit gebeurt bij iedere herbenoeming.*

- Hanteer benoemingsperiode van drie of vier jaar met respectievelijk twee- of eenmalige herbenoeming – *Statuten. De maximale zittingsduur is acht jaar.*

- Indien geboden treden leden Raad van Toezicht tussentijds af – *Reglement Raad van Toezicht.*

- Benoem voorzitter Raad van Toezicht in functie – *Statuten en Reglement Raad van Toezicht. De Raad benoemt uit zijn midden een voorzitter.*

- Leden van Raad van Toezicht melden relevante nevenfunctie(s) aan Raad van Toezicht – *Reglement Raad van Toezicht. Een overzicht van relevante nevenfunctie(s) wordt opgenomen in het jaarverslag.*

* Voor deze paragraaf is als leidraad genomen het 'Hulpmiddel verantwoording afleggen over Code Cultural Governance in jaarverslag', gepubliceerd op de website www.culturalgovernance.nl.

- Raad van Toezicht draagt jaarlijks zorg voor zelfevaluatie en legt deze vast – *Reglement Raad van Toezicht. Minimaal eenmaal per jaar vergadert de Raad over het eigen functioneren. Hiervan wordt een verslag gemaakt.*
- Directie voorziet Raad van Toezicht van alle relevante informatie – *Directiereglement.*
- Directie en Raad van Toezicht voeren periodiek overleg over gang van zaken binnen instelling – *Statuten, Reglement Raad van Toezicht en Directiereglement. De Raad vergadert minimaal eenmaal per kwartaal met de directie volgens een tevoren vastgesteld rooster.*

RIJKS MUSEUM
a m s t e r d a m

